

A

A (A)

Prvo slovo ćirilice i latinice. Prefiks koji u složenicama grćkog i latinskog porekla znaći odricanje, nedostajanje, suprotnost.

ABANDONIĆNOST (*abandoncy*)

Osećanje napuštenosti bez racionalnih razloga. Posledica je traumatskih iskustava napuštanja u detinjstvu. Zbog toga se odlikuje stalnim osećanjem emocionalne »gladi« kao i smenom oblika ponašanja kao što su: negativizam, snishodljivost, agresivnost ili preterana ljubaznost.

ABERACIJA (*aberation*)

U opštem smislu znaći manje ili veće odstupanje od norme ili od onoga što se „prirodno” oćekuje, sa osnovnim znaćenjem „odlutavanje”.

U socijalnom radu i psihologiji se najćešće sreću mentalne aberacije, poremećaji u racionalnoj i socijalnoj sferi kao i odstupanje od oćekivanih i poželjnih ideja i načina rasuđivanja i ponašanja.

ABNORMALNO (*abnormal*)

Termin koji najćešće oznaćava odstupanje od nećeg zdravog (»prirodnog«), normalnog. U laićkoj upotrebi podr

azumeva oćređenu vrstu izopaćenosti.

ABNORMALNOST (*abnormality*)

Atipićno funkcionisanje koje je obićeo maladaptivno. U socijalnom radu ovaj pojam se odnosi pre na ponašanje nego na osobu.

Obuhvata sve ono što znaćajno odstupa od nekog proseka, propisa, pravila, norme ili je nezdravo, defektno. U laićkoj upotrebi odnosi se na sve ono što u pravnom i moralnom smislu predstavlja izopaćeno ponašanje.

ABOLICIJA (*abolition*)

Pojam izveden iz abolicionistićkog pokreta u SAD koji se zalagao za ukidanje ropstva i diskriminacije ljudi po raznim osnovama.

Danas se ovaj pojam pretećeno odnosi na pravni institut ublaćavanja ili ukidanja neke kazne ili sankcije. U oblike abolicije ubrajaju se amnestija i pomilovanje.

U našem pozitivnom pravu za izricanje amnestije ili pomilovanja nadlećan je Predsednik Republike.

Abolicija nuklearnog naorućanja, smrtne kazne
www.abolition2000.org
www.stopcapitalpunishment.org

ABOLICIONIZAM (abolitionism)

Pokret za ukidanje trgovine robljem i za emancipaciju robova u Evropi i Americi. Potom pokret za ukidanje smrtne kazne koji je nastao pod uticajem italijanskog reformatora Bekarije. U savremenom značenju – ideja i pokret za ukidanje i drugih oblika kažnjavanja kojima se povređuju u osnovna ljudska prava.

O abolicionističkom pokretu:

www.brycchancarey.com/abolition/

Memorijalni centar o ropstvu

www.sonofthesouth.net/slavery

ABORIDŽANI (*Aborigines*)

Potomci najranijih poznatih ljudskih naseljenika u određenom regionu. Danas se najčešće vezuje sa plemena u Australiji i Novom Zelandu, mada je značenje pojma znatno šire – odnosi se na „originalne” stanovnike „novotkrivenih” kontinenata.

Aboridžani u Australiji

www.aboriginalaustralia.com

Aboridžani Amerike

www.americanindians.com

ABORTUS (*abortion*)

Okončanje trudnoće pre nego što se fetus dovoljno razvio da može živeti izvan ženinog tela. Izvestan broj trudnoća se okončava prevremeno (spontano) kada ženino telo samo odbacuje fetus. Spontani abortusi nazivaju se *pobačajima*. Danas se isprovocirani abortus sprovodi medicinskom intervencijom kada je ugro-

ženo zdravlje ili život majke, kada se želi sprečiti završetak trudnoće koja je posledica silovanja ili incesta, kada se onemogućava rođenje deteta s ozbiljnim medicinskim problemima ili kada majka smatra da ne može normalno da podiže dete.

Vanmedicinski načini okončanja trudnoće spadaju u oblike kriminalnog ponašanja.

Činjenice (Pro-Life)

www.abortionfacts.com

Planiranje (porodice Pro-Choice)

www.plannedparenthood.com

ABREAKCIJA (*abreaction*)

Namerno ili spontano oživljavanje i »pražnjenje« afekata koji su bili povezani sa potisnutim predstavama i sećanjima na neki traumatski doživljaj koji je imao patogeno dejstvo. Dovodi do smanjenja ili otklanjanja emocionalne napetosti. Abreagovanje je redovno praćeno jakim emocionalnim „izlivima”, uzbuđenosti u ponašanju i govoru. Mada do abreagovanja dolazi i spontano, obično se javlja tokom psihoterapije.

Većina terapeutskih postupaka psihoanalitičke orijentacije uključuje provokaciju i vođenje abreakcije (psihoterapija, psihodrama, sociodrama, grupni rad i sl.).

ABULIJA (*aboulia*)

Patološki nedostatak volje. Uključuje delimičnu ili potpunu nesposobnost donošenja odluke ili, ako je ona zamišljena, njeno sprovođenje u delo. Odlikuju je apatija, nedostatak motivacije, indiferentnost za posledice bilo koje akcije, neodlučnost.

Karakteristična je za teža duševna oboljenja (*melanholija, shizofrenija*) ali se javlja i kod psihotičnih poremećaja.

ADAPTACIJA (*adaptation*)

Aktivni naponi pojedinaca ili vrsta da opstanu, da se razviju i reprodukuju u nekoj sredini postizanjem skladnih odnosa sa okruženjem. Reakcija prilagođavanja organizma na stalne ili promenljive uslove okoline, čiji je cilj samoodržanje. Sastoji se u raznovrsnim mogućnostima modifikacije fizioloških procesa i načina funkcionisanja i ponašanja organizma u skladu sa zahtevima sredine.

U socijalnom radu, *adaptacija* je proces uspostavljanja ravnoteže između pojedinca i društvene sredine, što je sve obuhvaćeno pojmom *socijalna adaptacija*. Socijalni radnici orijentisani na sistemske teorije smatraju da se pomoć ljudima u stresnim životnim situacijama sastoji u osnaživanju i podržavanju njihovih adaptivnih kapaciteta i to postaje centralni deo njihovih strategija intervencije.

ADAPTABILNOST (*adaptability*)

Sposobnost *adaptacije* ili prilagodljivost živih organizama, što dovodi do povećavanja šansi za održavanje života i produženje vrste u konkretnoj sredini.

ADAPTIVNA SPIRALA

(*adaptive spiral*)

U *grupnom socijalnom radu* i *grupnoj terapiji* pokazatelj kako se klijentovi odnosi (unutar grupe i ka spoljašnjoj, socijalnoj sredini) poboljšavaju.

ADAPTIVNI KAPACITET

(*adaptive capacity*)

Adaptivni kapacitet je fleksibilnost koja osobi omogućava bolje psihološko i socijalno prilagođavanje novim izazovima kakvi su život u novom susedstvu, roditeljstvo, gubitak bližnjeg ili loše zdravlje. Takođe, to je mogućnost da se promeni ponašanje, stil života, pogled na svet, vrednosti i kulturna orijentacija kako bi se efektivnije živelo u drugačijem okruženju.

ADIKCIJA (*addiction*)

Podložnost nekoj štetnoj navici, najčešće, psihofizička zavisnost od droga (uključujući legalne *lekove, nikotin, kofein* i *alkohol*). Klasifikacije uključuju više vrsta adikcije, npr: fiziološku, psihološku, bihejvioralnu i konzumtivnu. Sve vrste imaju sličan

tok, dijagnozu, prognozu i proceduru tretmana.

O ilegalnim drogama www.streetdrugs.org

Tretman www.lifeworkscommunity.com

ADITIVNI EFEKTI (*additive effect*)

Efekat dve ili više droga na korisnika koje, pri istovremenoj konzumaciji rezultiraju u pojačanom ili drugačijem odgovoru tela i psihe nego kada se uzimaju odvojeno. Mogu podstaći zavisnost usled kombinovane aditivnosti dveju ili više supstanci.

ADMINISTRACIJA

U SOCIJALNOM RADU

(*administration in social work*)

Pojam se odnosi na socijalne agencije koje treba da socijalnu politiku sprovedu u obliku socijalnih usluga. Sinonim je za implementaciju administrativnih metoda, profesionalnih vrednosti i etike. Očekuje se da će ovi metodi omogućiti socijalnim radnicima da obezbede efektivne i humane usluge klijentima.

Časopis „Administracija u socijalnom radu“

www.pohly.com/mags/administrationin.html

ADOLESCENCIJA (*adolescence*)

U savremenim koncepcijama razvoja ličnosti adolescencija se shvata kao specifična faza u razvoju, praćena izrazito burnim psihičkim, emocionalnim i moralnim krizama, previranjima i lutanjima. Tretira se i kao prelazni period iz detinjstva u zrelost.

Uzrast se aproksimativno određuje u rasponu od 12 do 20 godina kada se kod mladih dešavaju značajne telesne i psihičke promene praćene specifičnim promenama u socijalnoj sferi života.

Razlikuje se pet faza: predadolescencija, rana, srednja („prava“), kasna adolescencija i postadolescencija. Svaka izaziva određene krize, među kojima su najznačajnije: normativna, kriza (konfuzija) identiteta, kriza autoriteta, asketizam, hipohondrija i kriza seksualnosti.

Podrška adolescentima: cake za roditelje

www.ncfy.com/supporti.htm

Pro youth

www.alli.fi/euro/

ADOLESCENTSKE GRUPE

(*adolescent groups*)

Neformalne grupe mladih ljudi, približno istih godina (vršnjaka), sličnih ili istih osnovnih životnih stavova, interesovanja i pogleda na svet.

ADRENALIN (*adrenaline*)

Hormon koji mobilise telo da izađe u susret hitnim potrebama ili stresnim situacijama. Adrenalin oslobađa šećer iz jetre i povećava volumen krvi u mišićima, stimuliše rad srca i tako povećava mentalnu uzbuđenost i snagu. Priprema telo za pojačanu aktivnost i napor.

U žargonu izraz „adrenalin džanki“ (*engl. adrenaline junkie*) označava

osobu sa psihičkom i fizičkom zavisnošću od adrenalina. Smatra se da se on iskazuje bavljenjem ekstremnim sportovima, ali to nije dokazano.

Vrste sportova www.allextremesports.com
TV o ekstr. sportovima www.extreme.com

ADULT (*adult*)

Osoba koja je završila psihohofizicki rast i može se smatrati odraslom ili punoletnom. Obično je to osoba koja je dostigla legalne godine zrelosti (18 ili više godina).

ADULTOLESCENTI (*adultolescents*)

Osobe uzrasta do 30 godina koje nastavljaju sa zavisnom ulogom ostajući da žive ili vraćajući se svojim roditeljima. Često su nezaposleni ili sa niskim primanjima, čime ostaju izdržavani od strane roditelja. Njihovo ponašanje je regresivno, nije primereno uzrastu. Ponašaju se mlađe od odrasle osobe, a starije od adolescenta.

ADVENTISTA (*adventist*)

Pripadnik jedne od protestantskih crkava koje su se pojavile u SAD u XIX veku i koje tvrde da je Hristov drugi dolazak blizu.

Adventizam se u XIX i XX veku razvio u mnogim zemljama i time postao uticajna verska organizacija. Neke od priznatih crkava smatraju adventiste sektom.

Adventistička crkva www.adventist.org
SPC i sekte <http://sekte.paracin.co.yu>

AEROFBIJA (*aerophobia*)

Iracionalan, patološki strah od letenja (avionom, helikopterom i sl.).

Lista fobija
http://psychology.about.com/library/bl/blphobia_a.htm

AFAZIJA (*aphasia*)

Poznata i kao *difazija*. Poremećaj u izgovaranju i razumevanju reči prouzrokovan oštećenjem prednjih temporalnih moždanih nabora. Može nastupiti povredom glave, tumorom, udarcem ili infekcijom. Simptomi variraju u zavisnosti od dela mozga koji je povređen, a odnose se na sposobnost izgovaranja reči smislenim redosledom.

AFEKT (*affect*)

Nagao, buran i snažan emocionalni doživljaj praćen izrazitim telesnim promenama. Afekti predstavljaju jake dinamičke sile koje mogu pokrenuti javljanje prijatnih osećanja (ljubav, požrtvovanje, altruizam, zadovoljstvo, ponos), ali i neprijatnih osećanja (strah, stid, gađenje, ljubomora, osećanje krivice, strepnja, žalost, gnev, destruktivnost i sl.).

AFEKTACIJA (*affectation*)

Teatralno, izveštačeno, naglašeno emotivno ponašanje koje se izvodi s namerom da se ostavi utisak na okolinu.

AFEKTIVNA KONGRUENCIJA

(*affective congruency*)

Osećanja koja su konzistentna sa onima koje većina ljudi ima o istoj stvari. Npr. socijalni radnik može biti emotivno potresen kada vidi zlostavljano dete, i tada ima afektivnu reakciju sličnu većini ljudi.

AFEKTIVNI POREMEĆAJ

(*affective disorder*)

Psihički poremećaj karakterisan naglim promenama raspoloženja. Afektivni poremećaji obuhvataju *manične* i *depresivne* epizode. One se ređe javljaju nego kod *bipolarnog poremećaja*.

Simptom je euforično, iritirajuće raspoloženje, praćeno hiperaktivnošću, otežanim govorom. Dovodi do opadanja samopoštovanja, i/ili bezvoljnosti, smanjenog interesovanja i osećanja bezvrednosti i krivice.

AFILIJACIJA (*affiliation*)

Strategija za borbu sa emocionalnim konfliktom ili stresom, okretanjem ka drugima za pomoć, ili podršku i uzajamno rešavanje problema.

AFILIJATIVNI MOTIV (*affiliate motive*)

Vrsta socijalnog motiva, koja se ispoljava kao potreba pojedinca da bude u društvu drugih. Samo kontaktom sa drugim ljudima obezbeđuje se emocionalno povezivanje, ublažavaju stra-

hovi, razmenjuje mišljenje o problemima, smanjuju se sazajne nejasnoće.

AFIRMATIVNA AKCIJA

(*affirmative action*)

Aktivnosti preduzete od strane neke organizacije kako bi se uklonili debalansi diskriminiranih grupa. To uključuje promociju i stvaranje jednakih mogućnosti za one koji su identifikovani kao diskriminirani po bilo kom osnovu: rase, boje kože ili očiju, godina, posebnih potreba, religije, pola, nacionalnosti i sl.

Asocijacija za afirmativnu akciju

www.affirmativeaction.org

AFONIJA (*aphonia*)

Gubitak glasa usled zapaljenja, paralize glasnih žica ili psihogenih poremećaja. Gubitak mogućnosti da se priča može biti i posledica psiholoških ili emocionalnih poremećaja.

AFROCENTRIČNOST (*afrocentrity*)

Orijentacija u socijalnoj filozofiji, ili često, pogled na svet, koji koristi kulturne vrednosti, istoriju ili zajednička iskustva potomaka Afikanaca kao okvir za objašnjenje kulturnih fenomena i rešavanje ljudskih problema. Srodan pojam je *afrocentrizam*.

Afrocentrično iskustvo www.swagga.com

Markus Garvi - www.marcusgarvey.com

AFRODIZIJAK (*aphrodisiac*)

Brojna jela, pića ili druge supstance koje subjektivno podstiču seksualnu želju ili objektivno pojačavaju seksualni nagon.

Mogu biti psihofiziološki (pobuđuju čula vida, dodira, mirisa ili sluha) ili interni (jelo, pića, lekovi, ljubavni napici, medicinski preparati).

Mnoga od ovih jela i pića podstiču i pojačavaju seksualnu potentnost pre na osnovu autosugestije, nego organski, fiziološki.

Discovery Channel o afrodizijacima
<http://health.discovery.com/centers/sex/sexpedia/aphrodisiacs.html>

AGENSI SOCIJALIZACIJE

(*socialization agencies*)

Najvažniji činioci koji neposredno utiču na socijalizaciju jedinke u procesu rasta i razvoja. U glavne agense socijalizacije ubrajaju se: *porodica, vrtić, škola, grupa vršnjaka, crkva, društvene organizacije i sredstva masovne komunikacije*. Oni ne stvaraju sisteme vrednosti, uzore i norme, već ih samo *posreduju, prenose* na jedinku koja se socijalizuje.

AGITACIJA (*agitation*)

Organizovani napor da se osvoji populistička podrška za neku socijalnu promenu.

AGITATOR (*agitator*)

Uloga u kojoj pojedinac (ili grupe) podstiču postojeće socijalne strukture sredstvima poput publiciteta, javnih debata, ili kampanjama organizovanog aktivnog ili pasivnog otpora.

Cilj je izazivanje promena načina na koji funkcionišu ustanovljene norme u socijalnoj zajednici.

AGNOSTICIZAM (*agnosticism*)

Učenje da čovek ne može da spozna postojanje bilo čega izvan fenomena iskustva. Uobičajno se izjednačava sa religioznim skepticizmom, a naročito sa odbacivanjem tradicionalnih hrišćanskih verovanja pod uticajem moderne naučne misli.

Učenje polazi od pretpostavke da suštinu prirode i bića nije moguće saznati, već saznajemo samo odnose i pojavnu prirodu stvari. Retko se javlja kao apsolutna doktrina, češće kao ograničenje u saznanju.

Agnosticizam i verska tolerancija
www.religioustolerance.org/agnostic.htm
Agnosticizam u Rečniku istorije ideja
<http://etext.lib.virginia.edu/cgi-local/DHI/dhi.cgi?id=dv1-03>

AGNOZIJA (*agnosia*)

Nesposobnost prepoznavanja i shvatanja vizuelnih, taktilnih i slušnih sadržaja koji su prethodno bili poznati. U psihijatriji izraz agnozija se koristi za osobe koje su izgubile sposobnost prepo-

znavanja okoline zbog emocionalnih smetnji.

O agnoziji

www.ninds.nih.gov/disorders/agnosia/gnosia.htm

AGONIJA (*agony*)

Manifestacija ubrzanog ili laganog umiranja koja prethodi smrti organizma.

Prate je indikatori kao što su: potpuna telesna nemoć, pasivan položaj tela i njegovih delova, suženje zenica, modra boja vrhova prstiju i kože uopšte, pojačano znojenje, neravnomerno disanje i povremeno podrhtavanje mišića vilica i ekstremiteta.

AGORA (*agora*)

U starogrčkim gradovima otvoreni prostor koji je služio kao mesto okupljanja i odvijanja trgovačkih, građanskih, društvenih i verskih aktivnosti. Smešten je u središtu grada ili u blizini luke, često je bio okružen javnim zgradama, kolonadama u kojima su se nalazile radnje. Najveća čast za građanina bila je da mu se osigura grob na agori.

Atinska agora

www.culture.gr/2/21/211/21101a/e211aa03.html

Mapa atinske agore

<http://plato-dialogues.org/tools/agora.htm>

AGORAFOBIJA (*agoraphobia*)

Iracionalni, patološki strah od otvorenog prostora, ulica i trgova, od

bivanja na nepoznatim mestima ili napuštanja sopstvenog doma.

Agoraphobia Insight

<http://www.anxietyinsight.com/>

AGRAFIJA (*agraphia*)

Nemogućnost pisanja i komuniciranja sa okolinom pomoću pisanih znakova. Može biti *senzorna* i *motorna*. Čiste agrafije su relativno retki sindromi, češće se nailazi na pojedinačne smetnje u pisanoj komunikaciji te se u takvim slučajevima govori o *dizgrafiji*.

AGRESIJA (*aggression*)

Ponašanje koje karakteriše kontakt i komunikaciju sa drugim ljudima silom. Ljudska agresija se izražava direktno putem verbalnih, fizičkih ili kombinovanih napada ili indirektno kroz kompenzaciju ili indirektnu agresiju. Agresije mogu biti prikladne, ako se koriste za samoodbranu ili samopoboljšavanje, ali mogu biti destruktivne za sebe i druge. Neki autori koriste termin „agresija” samo za štetna ponašanja a termin *asertivnost* za ponašanja koja nemaju nameru da naškode drugima.

AGRESIVNI KARAKTER

(*aggressive temper*)

Tip ljudi koji otvoreno i bezobzirno ispoljava svoju neobuzdanu *težnju ka moći*. U teoriji Karen Hornaj, pojedinac koji kao svoju osnovnu životnu strate-

giju usvoja obrazac *kretanja protiv ljudi*. Njegove osnovne potrebe su *potreba za uspehom, putem moći i za iskorišćavanjem drugih*.

AGRESIVNOST (*Aggressivity*)

Agresivnost se različito tumači u humanističkim, društvenim i prirodnim naukama. Pojam je izveden iz Froj-dove postavke o nagonima (posebno nagonu smrti) koji je primarno usmeren na vlastiti organizam, (kada se ispoljava u vidu samodestrukcije). Kada se preusmeri na spoljašnje objekte javlja se kao agresivnost. Kao i Eros, agresivnost je primaran i urođen nagon i zato se, po *Frojdu*, ne može iskoreniti. Po drugim shvatanjima nagon agresivnosti nema sopstveni izvor energije, već je izveden iz nagona za životom, te se javlja kao reakcija na frustraciju.

From smatra da je agresivnost i težnja za razaranjem, odgovor na uskraćivanje osnovnih ljudskih potreba. *From* je inaugurisao *teoriju ljudske destruktivnosti* kojom jasno definiše razliku između benigne i maligne agresivnosti.

„AHA!” DOŽIVLJAJ

(»*Aha*« *experience*)

Trenutak iznenadne perceptivne reorganizacije i iznenadnog rešenja nekog problema uz doživljaj ozarenja i

ushićenja. Ovaj doživljaj nastaje posle relativno dužeg i neuspešnog traganja za rešenjem, a karakterišu ga naglo popuštanje psihičke napetosti i snažna osećanja radosti i zadovoljstva. U *geštalt psihologiji* se taj kratkotrajni doživljaj tumači kao posledica iznenadne reorganizacije opažanja elemenata problem situacije ili promene u *direkciji* koja je dovela do *uvida*.

AID

(*Agency for International development*) *Agencija za međunarodni razvoj*, osnovana 1961. sa ciljem pružanja pomoći internacionalnim humanitarnim organizacijama i koordinisanja ekonomskog i socijalnog razvoja drugih nacija.

USAID www.usaid.gov

AIDS

(*Acquired Immune Deficiency Syndrome*)

Bolest koja počinje tako što virus humane imunodeficijencije (HIV) inficira ljudski organizam putem kontakta krvlju ili seksualnim odnosom (eventualno kroz posekotine na koži). HIV virus se samoreprodukuje i može da mutira, što mu omogućava da vrlo brzo postane otporan na do tada efikasne lekove. Kombinacijom lekova može se usporiti rast virusa ili odložiti stvaranje otpornosti na lekove. Ovakvi „*koktel lekovi*” su izuzetno skupi i produžavaju životni vek pacijenta u

razvijenim zemljama, dok se u siromašnim zemljama (posebno Africi) životni vek AIDS bolesnika značajno smanjuje.

UNAIDS www.unaids.org/en/
JAZAS www.jazas.net

AIDS STIGMA (*AIDS related stigma*)

Negativni i neprijateljski stav prema i o ljudima koji boluju od AIDS-a. Stigma potiče od verovanja da je bolest zarazna bilo kakvim kontaktom i trajno neizlečiva kao i od verovanja da su oboleli od AIDS-a pripadnici ionako stigmatizovanih grupa npr. homoseksualci ili intravenozni korisnici droga.

AIDS Stigma www.avert.org/aidsstigma.htm
AIDS Stigma pages
<http://psychology.ucdavis.edu/rainbow/html/aids.html>

AKADEMIJA SERTIFIKOVANIH SOCIJALNIH RADNIKA

(*Academy of Certified Social Workers*)

ACSW je ustanovljena 1962. u SAD kako bi se ozvaničila kompetentnost prakse socijalnih radnika. Socijalni radnici koji žele da budu članovi ACSW moraju imati diplomu akreditovane škole, dve godine stalnog radnog odnosa ili 3. 000 sati prakse pod supervizijom mentora. Takođe, moraju obezbediti preporuke od kolega, i potpisati ugovor da će se pridržavati Etičkog kodeksa i Standarda za kontinuiranu profesionalnu edukaciju kao i uspešno položiti ACSW ispit.

Aplikacija u SAD

www.naswdc.org/credentials/credentials/acsw.asp

AKADEMSKE SLOBODE

(*academic freedom*)

Mogućnosti date profesorima, predavačima i studentima da misle, istražuju, pišu, izražavaju sopstveno gledište, ulaze u debate slobodni od kontrole vlasti, institucija i socijalnih normi.

Šta su akademske slobode?
<http://courseweb.stthomas.edu/kwkemp/Papers/AF.pdf>
Human rights watch – Academic Freedom
www.hrw.org/advocacy/academic/

AKATEZIJA (*akathesia*)

Stalni obrazac nervoznih pokreta poput vrtenja nogu, ljuljanja, tapšanja rukama ili nogama ili nemogućnosti da se na duže vreme zadrži ista pozicija. Ovaj obrazac ponašanja može biti posledica simptoma anksioznosti, zloupotrebe supstanci ili izazvan terapijom lekovima.

Akatezija
www.cmdg.org/Movement_/drug/Akathesia/akathesia.htm

AKCIONA TERAPIJA (*action therapy*)

Procedure tretmana i strategija intervencije bazirane na direktnim alternacijama ponašanja ili savladavanja prepreka koje vode promeni. Pojam „akcione terapije” često se koristi kako bi se učinila disfunkcionalnom tzv. Informalna terapija. Orijentisana je prema pomaganju klijentima da steknu saznanja i uvid u druge forme samospoznaje ali i ponašanja.

AKCIONI SISTEM (*Action system*)

Ljudi i resursi u zajednici sa kojima socijalni radnici rade kako bi postigli željene promene. Pored aktera iz sredine ovaj pristup upućuje na što veće aktiviranje klijenata kako bi bili akteri svojih željenih promena.

AKCIONI SOCIOGRAM

(*action sociogram*)

U grupnom socijalnom radu tehnika koja se koristi da bi se ilustrovale veze (mreža) i steklo znanje o ulogama članova grupe i karakteristikama međusobnih odnosa. Ova tehnika uključuje oblikovanje, koreografiju i ogledanje.

AKCIONO ISTRAŽIVANJE

(*action research*)

Vrsta eksperimentalnog istraživanja koje se preduzima radi usavršavanja određenih oblika konkretnih akcija u rešavanju praktičnih, životnih problema. Nositelj istraživanja je i učesnik u realizaciji programa akcije. Za razliku od uobičajenog eksperimentalnog istraživanja, u kojem se istraživanje vrši radi produblivanja naučnih saznanja i provere hipoteza, kod *akcionog istraživanja* važan je cilj da se dođe do društveno korisnih rezultata. Akciona istraživanja se temelje na pouzdanom naučnom saznanju, demokratskom odlučivanju i participaciji

građana, etičkim načelima kao i na principima ekonomičnosti i efikasnosti.

U socijalnom planiranju i organizaciji zajednice, povezivanje procesa prikupljanja podataka sa razvojem programa osmišljenih da se bave rešavanjem identifikovanih problema.

Resursi o akcionom istraživanju

www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/arhome.html

AKLIMATIZACIJA (*Acclimatization*)

Biloško i psihosocijalno prilagođavanje životu u novom okruženju

To su postepeni odgovori organizma na promene u okolini. Ti odgovori su često privremeni, ali mogu voditi i trajnim promenama. Aklimatizacija može da prethodi promeni i tako omogućiti organizmu da preživi uslove koji nadmašuju njegovo prirodno iskustvo.

O aklimatizaciji, bolestima i prevenciji

www.princeton.edu/~oa/safety/altitude.html

AKO-ONDA TEHNIKA

(*as-if assumptions*)

Terapijska tehnika pomoći klijentu da razume razloge za opiranje ili strah od promene. Terapeut sugeriše da se klijent ponaša kao da »ako onda« promena vodi rešavanju određenih problema. Klijent i grupa potom objektivnije posmatraju i anticipiraju posledice promene i strah od promena postaje manji.

AKOMODACIJA (*accommodation*)

Podešavanje organizma ili jednog njegovog organa u skladu sa promenljivim uslovima sredine. Podešavanje čulnog organa dražima kako bi ih što bolje, potpunije i jasnije registrovao. Označava modifikacije unutar grupe koje su usmerene na odstranjivanje napetosti i izvora sukoba.

AKREDITACIJA (*accreditation*)

Priznanje i verifikacija da organizacija (edukativna institucija, agencija, bolnica) ispunjava eksplicitno specifikovane standarde. U nekim zemljama i škole socijalnog rada periodično se evaluiraju od strane Saveta za obrazovanje socijalnih radnika i akredituju za dalji rad samo ako ispunjavaju postavljene standarde.

AKROFOBIJA (*acrophobia*)

Iracionalni strah od visine, visokih mesta ili boravka u vazдушnom prostoru (npr. letenja). Osoba koja ima ovaj patološki strah boji se boravka na visokim mestima, čak i onda kada su ona potpuno bezbedna.

AKSIOM (*axiom*)

U filozofiji, matematici i klasičnoj logici očigledno istinita tvrdnja da joj dokazivanje nije potrebno. Ona nije podložna logičkom dokazivanju ili osporavanju. Aksiomi čine osnovu matematičkog

sistema zaključivanja i nerazdvojni su deo racionalnog mišljenja.

AKT (*act*)

Radnja, čin, delo. Predstavlja smisaonu integraciju više međusobno povezanih psihičkih procesa: imaginacije, donošenja odluke, usmerenosti svesti. Akt je deo obrasca ponašanja koji uključuje različite specifične reakcije sa istom svrhom. Pod aktom, osim ispoljenog ponašanja, podrazumevaju se i apstraktne, misaone operacije, zajedno sa pratećim sazajnim, osećajnim i voljno-intencionalnim sadržajima.

U pravu, akt je sudska rasprava, u pozorišnoj umetnosti, čin, a u slikarstvu korišćenje nagog ljudskog tela za model.

AKTING AUT (*acting out*)

Izražavanje snažnih emocija kroz ponašanje pre nego kroz reči. Umesto da priča o svojim strahovima, željama i konfliktima, klijent ih »odigrava« u stvarnosti, što je supstitucija potisnutih prošlih događaja i odnosa. Akting aut predstavlja ponavljanje prošlih iskustava u aktuelnoj stvarnosti što omogućava realizaciju terapijskih procedura i ciljeva.

AKTIVISTA (*activist*)

Pojedinac čije akcije imaju za cilj socijalnu promenu. U socijalnom radu »uloga aktiviste« može značiti i odbacivanje tzv. »objektivnog« ili neutralnog stanovišta u cilju preduzimanja određenih akcija u korist klijenta i promenu socijalnog sistema, naročito onih normi koje neposredno ili posredno štete ili mogu štetiti klijentima.

AKTIVIZAM (*activism*)

Planirano ponašanje da bi se postigli socijalni ili politički ciljevi kroz aktivnosti kakve su podizanje svesti, stvaranje koalicija, vođenje političkih kampanja, proizvodnja propagandnog materijala, stvaranje publiciteta, kao i preduzimanje drugih akcija kako bi se uticalo na socijalne promene.

AKTIVNA GREŠKA (*active mistake*)

Greška profesionalca koja potiče od aktivnosti pre nego od pasivnosti često mu omogućava da se profesionalno razvija („Uči se na greškama”).

AKTIVNA GRUPA (*active group*)

Forma grupnog učešća koja može imati specifično planiranu terapeutsku svrhu, u kojoj učesnici rade na programu od zajedničkog interesa. Članovi su uključeni u aktivnosti u rasponu kuvanja, pevanja, ručnih radova i sl. Istorijski, aktivne grupe su preo-

vlađivale u ranom grupnom socijalnom radu posebno u organizacijama za mlade. Njihova primarna orijentacija je okrenuta učenju socijalnih veština, razvoju efektivnih međuljudskih odnosa, uključivanju u demokratski proces odlučivanja i sl. U novije vreme aktivne grupe mogu se pronaći u centrima za rekreaciju, domovima za stare, ustanovama za mentalno zdravlje i sl.

AKTIVNA KATARZA

(*activity catharsis*)

Terapeutska procedura u kojoj klijent oslikava sopstvenu anksioznost i efekte podsvesnog materijala kroz akcije pre nego kroz reči. Procedura se primarno koristi u grupnoj terapiji.

AKULTURACIJA (*acculturation*)

Razmena i širenje kultura na većim prostorima između naroda i većih socijalnih grupacija. Preuzimanje kulturnih obrazaca od strane pojedinca ili manjih i većih socijalnih grupacija. Procesi i mehanizmi pomoću kojih ličnost usvaja norme i obrasce ponašanja karakteristične za određenu kulturu. U tom smislu svako je u izvesnoj meri zatočenik kulture u kojoj je rođen.

AKVAFOBIJA (*aquaphobia*)

Patološki strah od vode.

ALALIJA (*alalia*)

Nesposobnost artikulisanog govora, uz očuvan sluh i normalno razvijene govorne organe.

ALCHAJMEROVA BOLEST

(*Alzheimer disease*)

Alchajmerova bolest je degenerativni moždani poremećaj srednjeg ili poznog životnog doba koji uništava neurone i veze u moždanoj kori što dovodi do značajnog gubitka moždane mase.

Danas se smatra glavnim uzrokom senilne demencije koja se nekad smatrala normalnim stanjem u starosti.

Alzheimer Association

www.alz.org

Edukativni centar

www.alzheimers.org

ALEKSIJA (*alexia*)

Nesposobnost čitanja koja počinje sa periodom odrastanja i često je izazvana povredama glave, šlogom ili nekim drugim poremećajima CNS-a

ALERGIJA (*alergy*)

Reakcija imunog sistema po izlaganju specifičnim supstancama – alergenima. Skoro sve u okruženju može biti alergen, ali su najčešći polen, prašina, životinjska dlaka, određena hrana ili lek ... Intenzivitet reakcije zavisi od osobe do osobe i može varirati od blagog, jedva percipiranog osećaja nelagodnosti sa kihanjem ili suženjem očiju

uz simptome niskog krvnog pritiska, otežanog disanja, gutanja jezika, zapušanja plućnih kanala, davljenja do šoka koji može ugroziti život.

ALIJENACIJA (*alienation*)

Osećanje odvojenosti, usamljenosti ili bivanja strancem. Nju u svom iskustvu imaju osobe koje borave u kulturnim i socijalnim okruženjima koja su im nepoznata, neprihvatljiva ili nepredvidljiva.

U širem smislu upotrebljavao ga je *Platon*, govoreći o otuđenju jezika u politici, kasnije *Hegel*, kao otuđenje čovekovog mišljenja od realnosti, a u sadašnjem, najčešće korišćenom smislu, kao otuđenje čoveka od njegove sopstvene prirode i društva.

ALIMENTACIJA (*alimony*)

Novac koji plaća jedan od bivših supružnika drugom, u skladu sa domaćim zakonima. Alimentaciju ne treba mešati sa obavezom izdržavanja deteta. Korisiti se i pojam „podrške supružniku”. Može se narediti i pre početka sudskog procesa, ukoliko materijalno stanje jednog od supružnika to zahteva.

ALKOHOL (*alcohol*)

Tečnost dobijena destilacijom voćnih sokova (grožđa i sl.) ili fermentativnih tečnosti. Masovno se koristi u obliku *alkoholnog pića*, kada prekomerenom upotrebom može dovesti do pojave bolesti *alkoholizma*.

Domaći sajt o alkoholizmu

www.alkoholizam.com/sve_o_alkoholizmu.htm

ALKOHOL, ZLOUPOTREBA

(*alcohol abuse*)

Konzumiranje alkohola na takav način da šteti ili dovodi u opasnost dobrobit konzumenta ili osoba sa kojima dolazi u kontakt.

Nacionalni institut za zloupotrebu alkohola

www.niaaa.nih.gov

Informacije o alkoholu i drogama

www.health.org

ALKOHOLIČAR (*alcoholic*)

Osoba kod koje je, usled prekomernog i hroničnog konzumiranja alkoholnih pića, stvorena psihološka i fiziološka zavisnost od alkohola sa štetnim posledicama po psihofizičko zdravlje, ekonomsko stanje, kao i po njeno moralno i socijalno ponašanje.

ALKOHOLIČARI, ANONIMNI

(*Alcoholics Anonymous - AA*)

Naziv za udruženje bivših alkoholičara, koje je osnovano 1935. godine u SAD od strane lekara i bankara, bivših

alkoho-ličara. Ime je dobilo po osnovnom pravilu društva da je svaki alkoholičar anonimn. Osnovni sadržaj rada udruženja je pomoć u psihološkoj i socijalnoj rehabilitaciji bivših alkoholičara. Osim u SAD postoji u nizu drugih zemalja čime je dobilo internacionalnu afirmaciju i ugled. Slična udruženja postoje i u Srbiji pod nazivom »klubovi lečenih alkoholičara«.

AA sajt www.alcoholics-anonymous.org

ALKOHOLIČARSKA PSIHOZA

(*alcoholic psychosis*)

Duševna bolest nastala usled hronične i preobilne zloupotrebe alkohola, koja dovodi do oštećenja mozga. Tu se ubrajaju *delirijum tremens*, *Korsakovljeva psihoza*, *alkoholička epilepsija* i sl.

ALKOHOLIČKA DEMENCIJA

(*alcoholic dementia*)

Vrsta *demencije* nastala usled duže zloupotrebe alkohola. Poznata je pod nazivom *Korsakovljev sindrom/psihoza*.

ALKOHOLIZAM (*alcoholism*)

Jedna od najrasprostranjenijih *toksikomanija*; ispoljava se kao gubitak sposobnosti uzdržavanja od prekomerne upotrebe alkohola, što dovodi do zavisnosti, narušavanja psihičkog i fizičkog zdravlja i socijalnih odnosa. Po

rasprostranjenosti i štetnim posledicama po zdravlje, alkoholizam je odmah posle bolesti kardio-vaskularnog sistema i malignih oboljenja.

Uzroci su nejasni, sa mogućom genetskom predispozicijom i uticajem okoline. Češći je kod muškaraca, ali ga žene više skrivaju. Lečenje može biti fiziološko (lekovima poput *antabusa*), psihološko (terapija i rehabilitacija) i/ili socijalno (grupna terapija).

Porodična terapija, za koju se socijalni radnici mogu obučiti, najefikasniji je način lečenja.

Zavisnost od alkohola

<http://atoz.iqhealth.com/HealthAnswers/encyclopedia/HTMLfiles/2790.html>

ALKOHOLNA INTOKSIKACIJA

(alcohol intoxication)

Akutno trovanje alkoholom kao posledica upotrebe veće količine alkoholnih pića. U akutnoj alkoholnoj intoksikaciji pojavljuju se različiti psihički i somatski simptomi koji to stanje uvrštavaju i među psihičke poremećaje, mada je ono reverzibilno i relativno kratkotrajno. Težina kliničke slike intoksikacije zavisi od količine alkohola u krvi i može ići od lagane, koja se jedva primećuje, sve do smrti, zbog akutnog trovanja alkoholom.

Wikipedija o efektima alkohola na telo

http://en.wikipedia.org/wiki/Effects_of_alcohol_on_the_body

ALKOHOLNA KOMA

(alcoholic coma)

Alkoholna nesvest, koja nastupa prilikom akutne alkoholne intoksikacije, kada koncentracija alkohola u krvi pređe 4%. Individualna osetljivost prema alkoholu je različita, pa su prema tome različite i koncentracije alkohola u krvi kada nastupa koma.

Wikipedija o stanju kome

<http://en.wikipedia.org/wiki/Coma>

ALKOHOLNE HALUCINACIJE

(alcohol hallucinations)

Zamišljene percepcije koje se događaju pošto osoba sa problemom alkoholne zavisnosti prestane da uzima ili smanji unošenje alkohola. Najčešće su auditivne halucinacije. Poremećaj traje nekoliko sati, a retko više od nedelju dana.

ALKOHOLOGIJA *(alcoholology)*

Grana socijalne medicine koja se bavi proučavanjem delovanja alkohola na pojedinca, porodicu i društvo. Alkoholologija obuhvata i metode prevencije, lečenja i rehabilitacije alkoholičara. Osim medicinskih, bavi se i ostalim aspektima alkoholizma: pravnim, ekonomskim, socijalnim i sl.

ALKOMETAR (*alcomer*)

Uredjaj za merenje procenta alkohola u tečnostima npr. vinu ili žestokim pićima.

U upotrebi je alkotest ili alkoholni test kao pokretni aparat koji relativno precizno određuje količinu etil alkohola koju je lice uzelo (u izdahnutom vazduhu).

Wikipedija o efektima alkohola na telo

http://en.wikipedia.org/wiki/Effects_of_alcohol_on_the_body

ALOCENTRIZAM (*allocentricism*)

Orijentacija misli, osećanja, običaja i vrednosti ka drugima pre nego prema sebi.

Težnja pojedinca da u središte pažnje i interesovanja stavlja druge ljude, vodeći računa o njihovim potrebama, a zapostavljajući svoje.

ALOGIJA (*alogia*)

Siromaštvo misli koje se manifestuje redukovanim govorom. Govor se sastoji od kratkih, konkretnih, repetitivnih i stereotipiziranih odgovora kojima nedostaju spontanost i kreativnost.

ALTER EGO (*alter ego*)

Bukvalno: „*drugo ja*“. Osoba koja nam je po načinu mišljenja i osećanja toliko bliska, srodna, da je doživljavamo kao svoje "drugo ja". Takođe osoba koja je opunomoćena od neke druge osobe da

je može zastupati ili zamenjivati u određenim poslovima.

U psihodrami lice koje u toku seanse preuzima ulogu klijenta, postaje njegov alter ego, i na kritičnim mestima govori ono što se pretpostavlja da bi rekao klijent, ali što ne čini zbog blokade, unutrašnje cenzure ili drugih okolnosti.

ALTERNATIVNA MEDICINA

(*alternative medicine*)

Praksa zdravstvene brige, filozofija lečenja i terapija koja se ne koristi u medicinskom establišmentu. Tradicionalisti smatraju da ove metode nisu naučno evaluirane zbog svoje bezbednosti i efektivnosti.

ALTERNATIVNE USLUGE

(*Alternative services*)

Najčešće usluge koje nisu deo ustaljene, institucionalizovane prakse a koje izlaze u susret potrebama pojedinaca, grupa i zajednica. Danas su česti nosioci alternativnih usluga nevladine organizacije, odnosno udruženja građana, samostalno ili u međusobnim partnerstvima i partnerstvima sa državnim institucijama. Razvoj alternativnih usluga se zasniva na principima *zadovoljavanja potreba na mestu nastanka* i *stalnom prilagođavanju usluga promenljivim potrebama*, što često nije slučaj sa institucionalizovanim uslugama socijalnog rada.

ALTRUIZAM (*altruism*)

Nesebična briga za dobrobit drugih. Termin označava životni stav koji uključuje nesebičnost, naklonost, ljubav prema drugome i spremnost da mu se pomogne, po cenu lične štete i žrtve, bez ikakve naknade ili spoljašnje nagrade.

AMANDMAN (*amendment*)

Predlog za izmenu nekog zakonskog teksta i sama izmena koja je usvojena od strane nadležnog zakonodavnog tela. Razlikuje se od ostalih dopuna zakona po tome što se prvobitni tekst ne dira, već se novi tekst dodaje na kraju propisa na koji se odnosi.

AMBICIJA (*ambition*)

Težnja za isticanjem, za uspehom, priznanjem ili slavom. Ona može biti podsticajna i konstruktivna, ako je u skladu sa mogućnostima individue i ako nije uperena protiv drugih ljudi. *Ambicija* postaje nezdrava i destruktivna kada je u neskladu sa sposobnostima pojedinca, kada je nerealna, bezobzirna i udružena sa sujetom, mitomanijom i samoljubivošću.

AMBIVALENCIJA (*ambivalence*)

Istovremeno postojanje u jednoj ličnosti sasvim suprotnih emocija, težnji i stavova u odnosu na neki objekt (osobu, predmet, ideju ili situaciju).

Ambivalencija, pored univerzalnog ispoljavanja, naročito je izražena u slučajevima delovanja jakih emocija (ljubav - mržnja, potčinjavanje – pobuna, povlačenje - napad i sl.). U slučajevima patološke ambivalencije, izvesne osobe su potpuno sputane u donošenju bilo kakve samostalne odluke i preuzimanju odgovornosti.

AMBIVERT (*ambivert*)

U psihonaličkoj teoriji Karla Junga pojedinac čija ličnost sadrži približno iste karakteristike introverta i ekstraverta.

AMFETAMIN (*amphetamine*)

Droga koja stimuliše cerebralni korteks sa težnjom da privremeno poveća mentalnu uzbuđenost, proizvodeći osećaj euforije i dobrobiti, i smanji zamor. Poznata je i kao „dizalica” (engl. »upper«) i „spid” (engl. »speed«). Amfetamini i droge zasnovane na njima izazivaju brzi porast tolerancije i mogu dovesti do zavisnosti i unošenja sve većih količina radi istih efekata.

Drugs.com o Amfetaminu

www.drugs.com/Amphetamine/

Erowid o amfetaminima

www.erowid.org/chemicals/amphetamines/amphetamines.shtml

AMIKUS KURIJE (*Amicus Curiae*)

Pojam doslovce znači „prijatelj suda”. Učesnik u parnici koji je „treća strana”, generalno profesionalac ili profesionalna organizacija koja nije stranka u parnici. Profesionalci u humanističkim naukama koriste usluge amicus curiae-a kako bi zastupali svoje klijente.

AMIMIJA (*amimia*)

Poremećaj komunikacije koji karakteriše ograničena mogućnost da se načine i razumeju gestovi.

AMNESTI INTERNEŠNAL

(*Amnesty International*)

Svetski pokret za zaštitu ljudskih prava. Suprotstavlja se akcijama vlada i grupa koje pokušavaju da osujete ljude u korišćenju njihovih prava. Organizacija je osnovana 1961. u Londonu i dobitnik je Nobelove nagrade za mir 1977. „Amnesty International” zahteva oslobođenje političkih zatvorenika (zatvorenih zbog uverenja ili statusa), obezbeđuje pravedna suđenja za njih, zahteva ukidanje smrtne kazne, torture i okrutnog postupanja u zatvorima kao i prestanak političkih ubistava i progona ljudi zbog drugačijeg mišljenja. Deluje nezavisno od vlada i ideologija.

Amnesty International
www.amnesty.org
Podatci o SCG

www.amnestyusa.org/countries/
serbia_montenegro/

AMNESTIJA (*amnesty*)

Izuzeće pojedinaca ili grupa od suđenja ili kazne za utvrđene prekršaje (obično političke) iz prošlosti. Često je uslovljena time da će se pojedinac ili grupa pokoriti vlasti i dužnostima tokom propisanog perioda.

Za amnestiju je obično ovlašćen šef izvršne vlasti ili vladar kao odgovor na političke pristiske ili zahteve javnosti, pre nego iz pravnih razloga.

AMNEZIJA (*amnesia*)

Nemogućnost da se u sećanju prizovu neka ili sva prošla iskustva. Nastaje kao rezultat emocionalnih ili organskih faktora ili kombinacije oba. U zavisnosti od toga na koji se period nesposobnost sećanja odnosi, razlikujemo *retrogradnu* i *anterogradnu amneziju*.

Kod retrogradne amnezije osoba se ne seća ničega što se dogodilo kroz kraće ili duže vreme pre neke traume ili nekog stanja organizma (dipsomanija i sl.). Kod anterogradne amnezije osoba se ne seća ničega što se desilo nakon neke traume.

Amnezija alkoholičara je poseban oblik jer nakon patološkog napitog stanja osobe se obično ne sećaju ničega što može imati posebnog značaja u psihosocijalnim procenama ponašanja.

Ako je psihogenog porekla, amnezija ima jasnu odbrambenu funkciju: brani integritet ličnosti od prodora izrazito dezintegrirajućih sadržaja i može se razviti sve do stepena negiranja sopstvenog identiteta.

AMORALNOST (*amorality*)

Nepostojanje odnosa prema etičkim merilima, bez obzira da li određuju dobro ili zlo. Takođe, nedostatak moralnih kriterijuma neke osobe prema drugim pojedincima, grupama ili zajednici.

AMOTIVACIONI SINDROM

(*Amotivational syndrome*)

Obrazac ponašanja koji se često susreće kod klijenata koji su patili od ekstenzivne zavisnosti od supstanci. Oni izgledaju kooperativno i pružaju malo otpora intervenciji, pokazuju malo interesovanja za razrešenje njihove zavisnosti ili imaju druge emotivne i socijalne probleme izazvane, pre svega, nedostatkom motivacije.

ANABOLIČKI STEROIDI

(*anabolic steroids*)

Droga bazirana na prirodnim ili sintetizovanim hormonima koja se koristi u tretmanu određenih bolesti (asme, artritisa) ali je masovno zloupotrebljavaju atlete i bodibilderi kao i druge osobe koje žele da izgledaju

muskularno. Pri tom se rizikuju dugoročne fizičke i socijalne posledice usled nepravilne upotrebe.

DEA o zloupotrebi steroida

www.dea.gov/concern/steroids.html

Činjenice o steroidima

www.nida.nih.gov/Infofacts/Steroids.html

ANALITIČKA PSIHOLOGIJA

(*analytic psychology*)

Pojam obuhvata psihološke pravce, poput *strukturalne psihologije*, kojima je zajedničko da duševni život i pojave raščlanjuju ili svode na izvesne elemente. Naglašava razlaganje, rastavljanje složenih psihičkih fenomena na jednostavne elemente i posebnu pažnju poklanja nesvesnim fenomenima.

ANALITIČKA PSIHOTERAPIJA

(*Analytic psychotherapy*)

Vrsta psihoanalitički orijentisane terapije koja selektivno koristi mnoga tehnička dostignuća psihoanalize, ali ne poštuje sva pravila analitičke procedure. U odnosu na klasičnu psihoanalitičku terapiju je kraća, učestalost seansi je manja, klijent ne leži na kauču, tehnika slobodnih asocijacija nije toliko važna, interpretacije nisu mnogo „duboke“.

ANALIZA (*Analysis*)

Raščlanjavanje, razlaganje celine, na sastavne delove, po mogućstvu najmanje jedinice, kako bi se bolje shvatila njihova priroda, kao i priroda celine koju te jedinice konstituišu.

U psihologiji, razlaganje složene tvorevine svesti ili nekog uzroka ponašanja na sastavne elemente. Psihologija poznaje više vrsta i tipova analiza npr. *egzistencijalna analiza, faktorska analiza, funkcionalna analiza* itd.

Takođe, analiza je specifični terapijski metod razrešavanja prošlih i sadašnjih iskustava i duševnih procesa. Ovaj postupak podrazumeva pre svega analizu nesvesnog.

ANALIZA SADRŽAJA

(*Content analysis*)

Metoda za objektivnu, sistematsku i kvantitativnu analizu očiglednog sadržaja saopštenja (štampe, radio-emisija, knjiga, filmova) ali i sekvenci neverbalnog ponašanja ili slikovnih priloga). Ova tehnika podrazumeva nalaženje adekvatne *jedinice analize*, zatim *sistema kategorija analize*, i najzad konstruisanje uređenog *skupa pravila kodiranja*, odnosno jasno definisanih uputstava za razvrstavanje svake jedinice analize u jednu (ili više) kategorija. Analiza manifestnog sadržaja saopštenja može razotkriti latentne poruke skrivene u ovim tekstovima. Na

osnovu analize *sadržaja* može se zaključivati o skrivenim namerama, ciljevima ili ideologiji pošiljaoca poruke.

ANALNI EROTIZAM (*anal erotism*)

U psihoanalizi, seksualno uzbuđenje i doživljaj zadovoljstva koji nastaju draženjem analne zone, kao i osećanje prijatnosti koje potiče od uspešnog ovladavanja sfinkterom anusa.

ANALNI KARAKTER (*anal character*)

Deskriptivni pojam koji potiče iz psihoanalitičke teorije i odnosi se na individuu koja je eskcesivno pedantna, rigidna i kompulzivno opsesivna. Ovaj tip karaktera opisao je S. *Frojd* kao sindrom tri ključne crte karaktera: *tvrdoglavosti, urednosti i štedljivosti*. Iracionalna *tvrdoglavost* i preterana, nerazumna *štedljivost* nastaju *pomeranjem* i *sublimacijom* potisnutog analnog nagona, a prisilna *urednost*, savesnost i pedantnost rezultat su odbrane od njega i njegovog zamešnjivanja *reaktivnom formacijom*. Za analni *karakter* tipična oboljenja su *prisilna neuroza* i *hipohondrija*.

U Fromovoj tipologiji odgovaraju mu skupljački i izrabljivački karakter.

ANALNI STADIJUM (*anal phase*)

Prema psihoanalizi, drugi po redu stupanj u razvoju *libida* u kojem je glavna erogena oblast *analna zona*. Zadovoljstvo na ovom stupnju dolazi od pražnjenja creva i kontrole sfinktera. *Analni stadijum* je značajan za socijalizaciju jer se tada dete prvi put dobrovoljno odriče nagonskog zadovoljstva, zarad roditeljske ljubavi. Od ishoda prolaska kroz ovaj stadijum ne zavisi samo dalji razvoj libida već i formiranje *karaktera*.

ANALOGIJA (*analogy*)

Označava specifičan obrazac zaključivanja i postupak tumačenja. U logici, zaključivanje o osobinama neke manje poznate pojave, na osnovu sličnosti sa utvrđenim obeležjima neke druge, poznatije pojave. U psihologiji postupak kojim se na osnovu malog uzorka slučajeva stvara generalizacija o povezanosti izvesnih crta/simptoma, koje se onda prenose na nove slične slučajeve.

Može biti izvor grešaka kada se, na osnovu izvesnih fenotipskih sličnosti između društvenih i psiholoških pojava, sociokulturne pojave objašnjavaju individualno-psihološki. Zato *analogiju* treba shvatiti samo kao *radnu hipotezu*.

ANAMNEZA (*anamnesis*)

U medicini, psihologiji, socijalnom radu, iskazi klijenata o svom prethodnom stanju, posebno o uslovima i događajima koji bi mogli uticati na nastali poremećaj. Anamneza životnih događaja može biti dragocena za razumevanje patogeneze poremećaja. Podaci dobijeni na osnovu anamneze moraju se koristiti oprezno, a potrebno ih je podrediti objektivnim podacima, kao i onim dobijenim na osnovu heteroanamneze.

ANATEMA (*anathema*)

Prokletstvo, isključenje iz crkve i verske zajednice, uskraćivanje verske zakletve. U srednjem veku najjače sredstvo papa protiv pojedinih vladara. Izgubila je dejstvo jačanjem vladarske moći i reformacijom, ali je i danas praktikovana u pravoslavnoj crkvi.

Katolička enciklopedija o Anatemi

<http://www.newadvent.org/cathen/01455e.htm>

Wikipedia enciklopedija o Anatemi

<http://en.wikipedia.org/wiki/Anathema>

ANDRAGOGIJA (*andragogy*)

Deo pedagogije, koji proučava mogućnosti, probleme, metode i tehnike sistematskog obrazovanja i vaspitanja odraslih.

Perspektive izazova u obrazovanju,

dr Malcolm Knowles

www.newhorizons.org/future/

[Creating_the_Future/crfut_knowles.html](http://www.newhorizons.org/future/Creating_the_Future/crfut_knowles.html)

ANDROCENTRIZAM (*androcentrism*)

Orijentacija ili set verovanja koja kulturu, istoriju i socijalne odnose tumači i procenjuje iz isključivo muške perspektive i teži da izuzme, ignoriše perspektivu i iskustvo žena kao i odnose sa ženama.

ANDROGEN (*androgen*)

Bilo koji iz grupe *hormona* koji uglavnom utiču na razvoj muškog reproduktivnog sistema. Glavni i najaktivniji androgen je *testosteron* koga proizvode ćelije u testisima. Androgen prouzrokuje normalne pubertetske promene kod dečaka, utiče na formiranje ćelija sperme, polnu zainteresovanost, ponašanje i uopšte mušku specifičnost.

Wikipedia enciklopedija o androgenu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Androgen>

ANDROGINIJA (*androgyny*)

Seksualna orijentacija u kojoj maniri, spoljašnji izgled i ponašanja koja se smatraju muškim ili ženskim zajedno bivaju inkorporirana u bihevioralni repertoar pojedinca. Postojanje ovih svojstava u jednoj osobi, međutim, ne dovodi do mešanja specifičnih karakteristika polova. Pojam je sličan ambisexualizmu, ali naglašava uloge i ponašanja pre nego psihičke karakteristike.

Androginiya on-line

<http://androgyny.0catch.com/>

Wikipedia enciklopedija o androginiji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Androgyny>

ANDEOSKI PRAH (*angel dust*)

Sleng za psihodeličnu (halucinogenu) drogu Pi-Es-Pi (PCP) – feniliclidin. Ona izaziva brzu psihičku zavisnost.

Erowid o anđeoskom prahu

www.erowid.org/chemicals/pcp/pcp.shtml

Wikipedia enciklopedija o anđeoskom prahu

http://en.wikipedia.org/wiki/Angel_dust

ANHEDONIJA (*anhedonia*)

Emocionalno stanje u kome pojedincu nedostaju puni kapaciteti da iskusi zadovoljstvo u situacijama u kojima većina drugih ima osećaj zadovoljstva. Čest je simptom kod klijenata koji pate od depresije.

ANIMA (*anima*)

U Jungovoj *analitičkoj psihologiji*, Anima je arhetip društvenog života i ženskosti u nesvesnom kod muškarca, stečen kroz istorijsko iskustvo odnosa muškaraca sa ženama, ali i kao individualni sadržaj, razvijen kroz proces individuacije. Ženski princip – anima nalazi se u svakom muškarcu. Ona obuhvata i personifikuje materski eros, odnosno psihičke kvalitete kao što su intuicija, slutnja, ćudljivost, sklonost iracionalnom.

Jung o Animi

<http://psikoloji.fisek.com.tr/jung/anima.htm>

ANIMACIJA (*animation*)

Postupak stvaranja iluzije kretanja crtežima, modelima ili beživotnim stvarima. Krajem XX veka kompjuterska animacija uzdigla je ovu umetnost na novi nivo.

Animation Arena

www.animationarena.com

ANIMALNI (*animal*)

Pridev koji znači, često pežorativno, životinjsko obeležje (npr. *animalni nagoni, strasti, postupak* itd.) ili poreklo (*hrana* – jaja, mleko, mast itd.). Čovekovim animalnim potrebama i sklonostima suprotstavljaju se *duhovne potrebe*.

ANIMALNO (*animality*)

Ono što je životinjske prirode. Termin „animalni magnetizam“ (za razliku od fizičkog i električnog magnetizma) označava fluid koji teče od jedne ka drugoj ličnosti prilikom hipnoze ili terapijskih seansi sa zagonetnim izlječenjem. Pod *animalnom psihologijom* podrazumeva se „psihologija životinja“, odnosno pretpostavka da i životinje imaju „psihu“ (dušu), i pretpostavke da mehanizmi, utvrđeni kod životinja, mogu načelno važiti i za ljude, ili da u nekom stepenu i na neki

način izmenjeni, mogu pružiti objašnjenja ljudskog ponašanja.

ANIMIZAM (*animism*)

Verovanje da i nežive stvari poseduju mentalne procene slične onima koji se odigravaju u ljudskom biću. Psihoanalitičari smatraju da se ovaj način mišljenja javlja kod deteta koje ne razlikuje subjektivno od objektivnog. To je sklonost dece da neživim stvarima i objektivnim pojavama pridaju osobine živih stvorova i subjektivne doživljaje.

Takođe, animizam je verovanje u postojanje duhova koji su odvojivi od tela. Tradicionalno se pripisuje malim, primitivnim društvima, iako su prisutni i u glavnim svetskim religijama. Prema *Tejloru*, klasičan animizam se sastoji od pripisivanja svesnog života prirodnim predmetima ili pojavama.

Animal Totems

http://www.starstuffs.com/animal_totems/

Wikipedija o Animizmu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Animism>

ANIMOZNOST (*animosity*)

Odbijajuće, ozlojeđeno raspoloženje prema nekoj ličnosti ili prema nečemu.

ANIMUS (*animus*)

Arhetip muškog lika u nesvesnom delu ličnosti žena, stečen kroz istorijsko iskustvo žena u odnosima sa muškarcima, ali i kroz proces individuacije konkretne ličnosti. U psihodinamskoj teoriji K. Junga muški aspekt ženske ličnosti koji nastaje akumuliranim iskustvom žena u odnosima sa muškarcima. On posreduje između svesnog „Ja” žene i njoj nepoznate vlastite unutrašnjosti, njenog ličnog i kolektivnog nesvesnog.

Jungovski leksikon o Animusu

www.jungcircle.com/muse/lexicon.html

ANKETA (*questionnaire*)

Tehnika prikupljanja podataka i obaveštenja koji se primenjuje u društvenim naukama. Sprovodi se tako što veći broj ispitanika (koji čine uzorak) odgovara na pitanja u vezi sa nekim strogo određenim problemom ili pojavom.

Uputstvo za za istraživanje javnog mnjenja

www.mrs.org.uk/standards/downloads/revise/active/Questionnaire%20Design%20Guidelines.pdf

ANKSIOZNA REAKCIJA

(*anxious reaction*)

Funkcionalni poremećaj koji se sastoji od difuznog osećanja neodređenog straha, zebnje, bojazni praćenom napetošću, uznemirenošću, osećanjem ugroženosti, hronične zabrinutosti i bespomoćnosti pred nekom u budućnosti očekivanom nesrećom.

Anksiozna reakcija je često povezana sa izvesnim telesnim simptomima (srčana aritmija, drhtanje, vrtoglavica, želudačne smetnje itd.).

ANKSIOZNI POREMEĆAJI

(*anxiety disorder*)

Zajednički naziv za raznorodni skup poremećaja u kojima dominira simptom *anksioznosti*, odnosno neodređenog *straha*. To je hronično stanje tenzije, brige, straha od nepoznate ili neprepoznate percepcije straha ili konflikta.

ANKSIOZNOST (*anxiety*)

Nejasna strepnja, strah bez očiglednog spoljnog povoda i uglavnom bez organizmičkih znakova koji uobičajeno prate strah proizašao iz realne spoljne pretnje. Od straha se razlikuje zbog svoje neodređenosti, jer nije vezan za neki određeni objekat. U ovom neprijatnom osećanju dominira iščekivanje neke neodređene nesreće. Kada se događa često i ometa efektivno življenje i osećanje dobrobiti ili je na drugi način maladaptivno, poznato je kao *anksiozni poremećaj*.

E-medicine o anksioznost

www.emedicine.com/emerg/topic35.htm

ANKSIOZNOST ODVAJANJA

(separation anxiety)

Definiše se kao emocionalna reakcija koja se javlja kada je osujećeno, ili se takvim čini, uspostavljanje bliskosti sa osobom koja privlači ili sa kojom postoji bliska emocionalna privlačnost. To je normalan i konstruktivan oblik emocionalnog reagovanja, a dobija dimenziju patološkog samo u slučajevima kada je anksioznost vrlo visokog intenziteta i kada se javlja u situacijama u kojima se ne bi očekivala njena pojava.

ANOMIJA *(anomie)*

Stanje društvene dezorganizacije i njime prouzrokovanog odsustva regulativnih funkcija. Nedostatak normative ili redukcija socijalnih i ličnih vrednosti, normi i kodova ponašanja što dovodi do dezorganizacije, destabilizacije, konfuzije u moralnoj svesti i ponašanju pojedinca, a često i do delinkventnog ponašanja.

Do stanja *anomije* dolazi u periodima društvene i političke krize, ratova i buna, kao i u vremenima društvene tranzicije kada više ne važe ranije norme i tradicionalne vrednosti, a nove još nisu uspostavljene, što dovodi do pometnje i dezorijentacije članova društva u traganju za socijalno poželjnim obrascima ponašanja. U takvim okolnostima pojedinci često postaju

izolovani, apatični i lišeni prethodno uvažanih ciljeva.

Emil Durkheim o anomiji

<http://durkheim.itgo.com/anomie.html>

Wikipedija o anomiji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Anomie>

ANOREKSIJA *(anorexia nervosa)*

Poremećaj u ishrani koji se manifestuje u nedovoljnom uzimanju hrane usled nedostatka apetita, gađenja prema jelu ili usled fiksne ideje osobe da je „debeli”. Stanje može voditi ugrožavanju života jer remeti adekvatnu percepciju tela stvarajući preuveličani, opsesivni strah.

Opasnosti poremećaja ishrane

www.sfwed.com/dangers/dangers.php

Poremećaji ishrane

www.mayoclinic.com/health/eating-disorders/DS00294

ANORGASMIJA *(anorgasmia)*

Poremećaj seksualnog života uglavnom kod žena čija je glavna manifestacija nemogućnost postizanja orgazma za vreme polnog akta. Ovim pojmom obuhvata se i frigidnost iako se ona prevashodno odnosi na psihološko stanje.

Anorgasmija ima i šire značenje jer obuhvata i one slučajeve kod kojih orgazam izostaje zbog organskih razloga.

Men`s Health o anorgasmiji

<http://menshealth.about.com/cs/stds/a/anorgasmia.htm>

Wikipedija o anorgasmiji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Anorgasmia>

ANOSMIJA (*anosmia*)

Parcijalni ili potpun nedostatak čula mirisa kao rezultat povrede, bolesti ili genetskih problema. Ovaj poremećaj limitira i čulo ukusa.

ANTABUS (*antabuse*)

Prodajno ime za disulfiram, drogu koja izaziva mučninu kada je u krvotoku pojedinca koji uzme alkohol. Koristi se u averzivnoj terapiji alkoholizma.

Farmakologija, kontraindikacije i dr.

www.mentalhealth.com/drug/p30-a02.html

Wikipedija o antabusu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Antabuse>

ANTAGONIZAM (*antagonism*)

Uzima se kao sinonim za suprotnosti i najteži oblik društvenih protivurečnosti. Društvene nauke poznaju podelu suprotnosti na antagonističke (nepomirljive) i neantagonističke. Pojam o suprotstavljenosti ima značajnu ulogu u psihološkim teorijskim sistemima, naročito u psihoanalizi u kojoj antagonizam između svesnog i nesvesnog dela ličnosti ima važnu ulogu u teorijskim objašnjenjima ponašanja.

Odnos između svesnog i nesvesnog u čoveku nije paralelan ili neutralan, već neposredno antagonistički.

ANTECEDENT (*antecedent*)

U teoriji socijalnog učenja (i teoriji bihejvioralnih modifikacija) stimulus koji prethodi ponašanju i smatra se da utiče na njega.

ANTICIPACIJA (*anticipation*)

Predviđanje nečega što će se tek dogoditi i priprema za dolazak očekivanog zbivanja. *Anticipacija* može da dovede do lakšeg i bržeg opažanja, ali i do pogrešnog opažanja u skladu sa očekivanjima.

ANTICIPATORNA REAKCIJA

(*anticipatory reaction*)

Odgovor na očekivanu draž koji se javlja pre nego što se draž pojavila. Može se javiti kao delimična reakcija na cilj koji se očekuje.

ANTIDEPRESIVI

(*antidepressant medication*)

Psihotropske droge koje koriste psihijatri kako bi pomogli pacijentima da postignu olakšanje od simptoma depresije. U SAD su najpoznatiji lekovi Prozac (Prozac), Elavil i Vivaktin, a kod nas Bensedin. Česta je zloupotreba ovih supstanci, posebno na tržištima na kojima ne postoji stroga kontrola prometa.

Tretman depresije uz upotrebu lekova

www.emental-health.com/depr_treatment.htm

#antidepressantdrugs

Američka psihijatrijska asocijacija, vodič tretmana

www.psych.org/psych_pract/treatg/pg/Depression2e.book.cfm

ANTIDOPING (*antidoping*)

Suprotstavljanje uzimanju stimulativnih sredstava u sportu, koji mogu da done- su trenutne rezultate ali su vrlo štetni, i onemogućavaju stvarnu konkurenciju.

ANTIGLOBALISTIČKI POKRET

(*antiglobalization movement*)

Organizovani i spontani naponi da se smanji moć i uticaj međunarodnih korporacija i organizacija kao što su Svetska banka, ekonomske i političke alijanse nacija i trgovačkih ugovora koji utiču na nacije, ljude i prirodno okruženje. Pokret uključuje raznolike grupe – društva za zaštitu okoline, sindikate i pojedince kojima je zajedničko da se suprotstavljaju rastućoj moći međunarodnih korporacija.

Kontrapunkt www.kontra-punkt.info

Global Resistance www.resist.org.uk

Wikipedija o antiglobalizmu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Anti-globalization>

ANTIKULTNE ORGANIZACIJE

(*anticult organisations*)

Koordinirani naponi, često vođeni od roditelja i tradicionalnih crkvenih organizacija, da se provede kontranapad na ono što se percipira kao izvor destruktivnog uticaja, a što su najčešće kultovi ili nove religiozne organizacije. Takve

aktivnosti uključuju nadzor i javno izlaganje aktivnosti kultova, savetovanje i „deprogramiranje” pripadnika kultova, stvaranje terapijskih grupa za samopomoć i sl.

ANTIMILITARIZAM (*antimilitarism*)

Suprotnost militarizmu, borba protiv militarističkog duha, stajanje regrutne vojske i njenog uticaja na društveni život.

Prigovarač savesti

http://en.wikipedia.org/wiki/Conscientious_objection

Feministički antimilitarizam

http://coalitionofwomen.org/home/english/articles/feminist_antimilitarism/

ANTINUKLEARNI POKRET

(*antinuclear movement*)

Naponi širom sveta da se zabrani nuklearna tehnologija, posebno oružje masovnog uništenja i sistemi za njihov transport i lansiranje. Mnogi pojedinci, grupe i formalne organizacije, ponekad i nacije, sponzorišu programe obrazovanja javnosti i zakonodavaca protiv razvoja i širenja takvih tehnologija, uređaja, postrojenja i sl.

Relevantni sajтови

www.neravt.com/left/directory/subjects/antinuke.htm

ANTIPATIJA (*antipathy*)

Osećanje koje može da varira od blage nenaklonosti i odbojnosti do izrazite netrpeljivosti i odvratnosti prema nekoj osobi, grupama, ideji, instituciji i sl. *Antipatija* je obično iracionalna, mada se mogu navesti i mnogi opravdani ili neopravdani razlozi za nju.

ANTIPOD (*antipode*)

Ono što je sasvim suprotno, oprečno u odnosu na nešto drugo. U socijalnom radu to može biti neko gledište, teorija, teza ili sâm teoretičar.

ANTIPSIHIJARIJA (*antipsychiatry*)

U psihijatriji, psihologiji i socijalnom radu pokret i pravac čija je glavna odlika radikalna kritika temelja klasične psihijatrije, a pre svega njenog medicinskog modela, tumačenja etiologije duševne bolesti i shvatanja terapije. *Antipsihijatrija* kritikuje medicinski model mentalne bolesti kao „mit“ koji skriva zapravo ideološku represiju nad onima koji su „drukčiji“. Neke ideje antipsihijatrije postale su opšte dobro savremene psihijatrijske teorije i prakse. Mada je u mnogo čemu bio nerealan, anti-psihijatrijski pokret je znatno doprineo humanizaciji tretmana duševnih bolesnika, pri čemu su zapaženu ulogu imali i socijalni radnici.

Antipsihijatrijska koalicija

www.antipsychiatry.org

Wikipedija o antipsihijatriji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Antipsychiatry>

ANTISEMITIZAM (*anti-semitism*)

Netrpeljivost, neprijateljstvo i mržnja prema Jevrejima u smislu verske ili rasne grupe. Naziv antisemitizam je pogrešan, jer i Arapi spadaju u grupu semitskih naroda a nisu meta antisemista.

Antisemitizam je deo šireg stava koji se naziva *etnocentrizam*. Može se posmatrati i kao sistem negativnih stavova, stereotipija i predrasuda prema Jevrejima. Meri se Adornovom *skalom antisemitizna (A – skala)*.

Antisemitizam i reakcija

www.jewishvirtuallibrary.org/jsources/antsem.html

Wikipedija o antisemitizmu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Antisemitism>

ANTROPOLARIJA (*antripolatory*)

Obožavanje čoveka, kult ljudskog bića, koje se smatra savršenim i superiornim stvorenjem u univerzumu. *Antropolarija* je karakteristična za humanizam i renesansu, a u psihologiji, za *humanističku psihologiju*, koja idealizuje ljudsku prirodu.

ANTROPOLOGIJA (*anthropology*)

Nauka o ljudskoj vrsti. Antropolozi proučavaju evolutivnu istoriju čoveka kao i karakteristike društva i kulture.

Tradicionalno se deli na *fizičku* i *kulturnu*. Prva proučava strukturu i evoluciju organizma, adaptaciju na promenu fizičkih uslova, sličnosti i razlike između rasa i dr. Druga proučava čoveka kao društveno biće, odnosno proučava ljudsko društvo. Često se iz socijalne antropologije izdvaja i tzv. „kulturna antropologija”, koja proučava ljudsku kulturu ili „politička antropologija” koja se bavi širim aspektima nastanka i uloge politike u društvu. Ove su grane antropologije toliko razvijene i raznovrsne da se uzimaju i kao posebne nauke.

Wikipedia o antropologiji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Antropology>

Baza tekstova o antropologiji

www.anthrobase.com

ANTROPOMORFIZAM

(*antropomorphism*)

Težnja da se ponašanje životinja objašnjava psihološkim terminima dobijenim proučavanjem čoveka.

Takođe, tumačenje božanskih, prirodnih i socijalno-pokretačkih sila po analogiji sa individualnim ljudskim osobinama (u filozofiji, religiji, umernosti itd.).

Wikipedia o antropomorfizmu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Antropomorphism>

APARTHEJD (*apartheid*)

Pojam se odnosi na politiku rasne segregacije u Južnoafričkoj republici koju je sprovodila vlada manjinskih belaca. Uključuje „rasnu” netrpeljivost, lišavanje crnog stanovništva svih prava i superiornost belih građana. Politika se okončala slobodnim izborima 1994.

Apartheid je ipak ostao kao termin za institucionalno nasleđe sa različitim mogućnostima za pristup obrazovanju, osnovnim sanitarnim uslovima, zdravlju, zapošljavanju i sl.

Apartheid

http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_South_Africa_in_the_apartheid_era

History of South Africa in the apartheid era

Apartheid van J.Afrika: »Džon Krou«

www.jimcrowhistory.org

APATIJA (*apathy*)

U antičkoj filozofiji neosetljivost prema ljudskim idealima.

Apatija je stanje poremećene, bitno smanjene afektivnosti, koje se manifestuje kao potištenost, bezvoljnost, utučenost, ravnodušnost. Stanje *apatije* može da varira od prolazne, kratkotrajne emocionalne tuposti, indiferentnosti usled umora, preko relativno duge afektivne neosetljivosti nastale kao reakcija na stres, pa sve do dugotrajne, duboke patološke osećajne utrnulosti, potištenosti i klonulosti u depresiji i melanholiji. Apatija je često

sindrom mentalnih poremećaja poput depresije ili odgovor na socijalne uticaje kao što su opresija, umanjene mogućnosti ili ograničeno obrazovanje.

APATIJA POSMATRAČA

(bystanders apathy)

Tendencija svedoka nesreće, zločina ili druge hitne situacije da ne pokušavaju da pomognu žrtvi. Što više pojedinaca počinje da samo stoji i posmatra, manja je verovatnoća da će bilo ko pomoći.

Efekat posmatrača

http://en.wikipedia.org/wiki/Bystander_apathy

APOSTOL *(apostle)*

Glasonoša, sredstvo ili posrednik preko koga se izražava volja onoga ko šalje poruku. On je poslanik ili glasonoša Otkrovenja. Prema jevanđeljima (jevanđelje znači objavu dobre vesti), Isus Hrist je ovlastio 12 učenika (apostola) da deluju u njegovo ime.

Wikipedija o Apostolima

<http://en.wikipedia.org/wiki/Apostle>

APRAKSIJA *(apraxia)*

Gubitak sposobnosti da se izvedu namerne ili nenamerne radnje. U zavisnosti od razloga koji leže u osnovi nemogućnosti izvođenja kompleksnih, koordinisanih, svrsishodnih pokreta, razlikuju se *amnestička*, *ideomotorna* i *ideaciona apraksija*.

APRIORI *(A priori)*

Zaključivanje ili prihvatanje nekog stanovišta (stava, mišljenja) na osnovu pretpostavki koje iskustveno nisu doživljene i empirijski nisu proverene, ili uopšte empirijski nisu proverljive.

APSENTIZAM *(absenteeism)*

U sociologiji, psihologiji i socijalnom radu proučavanje razloga, izostajanje zaposlenih s posla. Zbog važnosti i raširenosti ovog problema *apsentizam* se temeljno i brižljivo istražuje. Proučavaju se, posebno, veze između učestalosti i trajanja izostanaka, s jedne, i težine, monotonije i organizacije posla, s druge strane. Takođe, proučavaju se intenzivno psihološka, socijalna, ekonomska i demografska obeležja u kojima je skor *apsentizma* visok ili nizak.

Wikipedija o apsentizmu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Absenteeism>

Vodič za kontrolu radnog apsentizma

www.benefits.org/interface/cost/absent2.htm

APSOLUTNA POVERLJIVOST

(Absolute confidentiality)

Pozicija koju zauzimaju neki profesionalci da nijedna informacija o klijentu nije dostupna drugim licima, bez obzira na oklonosti. Socijalni radnici koji zauzimaju ovu poziciju ne stavljaju informacije dobijene od klijenata u pisanu formu – npr. dosije o slučaju ili

kompjuterski fajl (dokument) niti bi je diskutovali sa kolegama ili supervisorima. Većina socijalnih radnika veruje da je apsolutna poverljivost nepraktična i da je relativna poverljivost etička i dovoljno praktična.

Etika međunarodne federacije socijalnih radnika
www.ifsw.org/Publications/4.4.pub.html
Princip poverljivosti u socijalnom radu
http://207.42.162.169/vault/Gibbons/FCD-322/Principle_7_Confidentiality.pdf

APSOLUTNO SIROMAŠTVO

(absolute poverty)

Neposredovanje izvora prihoda i imovine da se mogu zadovoljiti osnovne životne potrebe. Ovo se poredi sa relativnim siromaštvom u kojem je nečiji standard (kvalitet) života ispod standarda većine stanovništva, ali ipak može biti značajno viši od nivoa apsolutnog siromaštva.

Dokumenti strategija za smanjenje siromaštva
www.prsp.sr.gov.yu/dokumenta.jsp
Siromaštvo i reforma finansijske podrške, PDF
www.clds.org.yu/pdf-s/siromastvo.pdf

APSTINENCIJA *(abstinence)*

Udržavanje, prvobitno od zadovoljenja prirodnih potreba, uglavnom hrane i polnog opštenja, usled religioznih i drugih ritualnih zabrana. Kasnije je obuhvatila održavanje od duvana i alkohola ili sličnih navika koje se iz higijensko-medicinskih razloga smatraju štetnim.

Načelno, uvek je u pitanju izbegavanje neke zavisnosti. Kao posledica apstin-

encije javlja se karakterističan *apstinencijalni sindrom* ili *apstinencijalna kriza*.

Omladinski „straight edge“ pokret
www.toefur.com/straightedge/

APSTINENCIJALNA POLITIKA

(abstinence policies)

Politika kojom vlada, crkva, edukativne organizacije i druge institucije podstiču ljude da izbegavaju seksualne odnose do braka. Neke organizacije zagovaraju politiku potpunog uzdržavanja od seksualnih odnosa do braka, dok druge zagovaraju tzv. „apstinenciju plus“ u kojoj se mladi obrazuju kako da ostvare smislen i siguran seks kasnije u svom životu.

Razumevanje apstinencije
www.guttmacher.org/pubs/tgr/06/5/gr060504.html
Pure Love Club – zagovornici apstinencije
<http://pureloveclub.com/>

APSTINENCIJALNI SINDROM

(Abstinence syndrome)

Sinonim za psihičke i fizičke reakcije ljudi koji su prestali da koriste određene droge ili alkohol od kojih su postali zavisni. Kod pojedinaca se mogu javiti simptomi kao što su drhtavica, bol u digestivnom sistemu, delirium tremens, strah ili napad panike, akutna anksioznost i nagla promena raspoloženja. Jačina i dužina trajanja *apstinencijalnog sindroma* zavisi od vrste droge koja se zloupotrebljava, dužine upotrebe, količine koja je korišćena i brzine kojom se osoba zavisnik nje lišava.

Primer centra za apstinenciju od droga
www.adas-uk.org

APSTRAKCIJA (*abstraction*)

Pojam bez preciznog empirijskog značenja. U logici, misaona radnja kojom se od jednog ili više premisa izdvajaju bitne i zajedničke karakteristike da bi se formirao pojam. U rasuđivanju, apstrahovati znači ostaviti po strani irelevantno ili nebitno.

APSTRAKTI (*abstracts*)

Sažeci naučnih članaka. Obično prethode tekstu u štampanim člancima i često se uključuju u indekse i preglede poput „Social work abstracts”. Apstrakti se obično sastoje od jednog paragrafa do 200 reči koji daje okvirni pregled o sadržaju članka, predstavlja ključne koncepte, meto-dologiju upotrebljenu u studiji problema kao i zaključke.

» *Social work abstracts*«

www.columbia.edu/cu/lweb/eresources/databases/2049287.html

Primeri apstrakta u socijalnom radu

www.naswdc.org/resources/abstracts/default.asp

APSTRAKTNA INTELIGENCIJA

(*abstract intelligence*)

Sposobnost razumevanja apstraktnih pojmova, simbola i njihovih odnosa, kao i njihovog korišćenja u rešavanju složenih problema. *Apstraktna inteligencija* je vid inteligencije koju, u najvećem broju slučajeva, ispituju i mere standardni *testovi inteligencije*.

Ova vrsta inteligencije se razlikuje od *konkretne, emocionalne i socijalne inteligencije*.

APSTRAKTNO MIŠLJENJE

(*Abstract thinking*)

Vrsta *mišljenja* koja se odlikuje time da visoko nadilazi perceptivni nivo i konkretne pojave i da operiše apstraktnim simbolima.

ARBITRAŽA (*arbitration*)

Mehanizam donošenja odluka koji se koristi kada dve ili više suprotstavljene strane ne mogu da postignu sporazum ili nastavak rada ka komplementarnom cilju. Strane učesnice se slažu da imenuju neutralnu stranu ili osobu da donese odluku pošto čuje stavove obe strane.

ARGUMENT (*argument*)

Dokaz ili razlog koji potvrđuje ili pobija neku tezu. U umetnosti sadržaj dela ili elemenat dela. Postoji nekoliko vrsta argumenata npr. *lat. argumentum e consensu gentium*, pozivanje na opštu saglasnost.

ARHETIP (*archetype*)

Jungov hipotetički konstrukt koji označava sveopšti, nasleđeni okvir celokupnog iskustva. To su urođeni obrasci mišljenja, osećanja i delanja nastalih kao rezultat vekovima

taloženog iskustva brojnih generacija predaka. U širem smislu, prvobitni model, prototip, prauzor ili pratip.

Arhetip je osnovna strukturalna i dinamička jedinica *kolektivnog nesvesnog*. Može se proučavati preko svojih manifestacija na kolektivnom planu (u mitskim slikama i simbolima, religijskim dogmama, pesničkim slikama, ritualima itd.) i na individualnom (u snovima, vizijama, simptomima i parapsiho-loškim doživljajima).

Najpoznatije arhetipske predstave su: *Persona, Senka, Anima, Animus, Mana – ličnost i Sopstvo*. Funkcija arhetipa je da pojedincu olakša snalaženje u životno važnim, kriznim situacijama.

Jung: biografija i osnovne ideje
www.ship.edu/~cgboeree/jung.html
Wikipedija o arhetipovima
<http://en.wikipedia.org/wiki/Archetype>

ARMIJA SPASA (*Salvation army*)

Misionarski pokret koji se prvobitno zvao „Hrišćanska misija”. Osnovan je 1865. godine u Londonu, a svoj današnji naziv dobija 1878. Obično se definiše kao zastupnik ultrakonzervativnog protestantizma. Uslovi za učlanjenje u ovu organizaciju podrazumevaju prihvatanje njenih učenja, uzdržavanje od alkohola i obavezu odlučnog pridržavanja armijskih principa delovanja. Članovi su podeljeni na oficire i vojnike. Ne upražnjavaju se

nikakve svete tajne već se naglašava javno svedočenje i militantni evangelizam.

Pripadnici ove organizacije od nedavno se nazivaju „Međunarodni religiozni milosrdni pokret”. On deluje po uzoru na vojnu organizaciju i ogranak su Hrišćanske vere.

Armija spasa www1.salvationarmy.org

AROMATERAPIJA (*Aromatherapy*)

Upotreba aromatskih komponenti biljaka, najčešće aromatskih ulja (inhalacijom), upotrebom posebnih kupki za relaksaciju, ili utrljavanjem u kožu, kako bi se poboljšao tretman.

Aromaterapija više nije deo samo alternativne medicine, jer je nauka dokazala da ulja biljaka utiču i na nervni sistem i na ubijanje bakterija. Pravilna upotreba aromaterapije zahteva dodatnu edukaciju i predstavlja jednu od zanimljivih spona fizioterapije (masaže) i socijalnog rada.

Wikipedija o aromaterapiji
<http://en.wikipedia.org/wiki/Aromatherapy>
Aromaterapija i upotreba ulja
www.aworldofaromatherapy.com

ART TERAPIJA (*Art therapy*)

Upotreba slikarstva, skulptorstva i drugih kreativnih formi izražavanja u tretmanu osoba sa emocionalnim problemima. Često se koristi kod institucionalizovanih klijenata, ali se smatra da je efektivna i kod zdravih

ljudi koji žele da podele svoje kreativne sklonosti kao sredstvo poboljšanja ličnog rasta i razvoja. Art terapija se koristi u grupnom socijalnom radu i grupnoj terapiji.

Američka asocijacija za art terapiju
www.arttherapy.org
Art terapija na Wikipediji
http://en.wikipedia.org/wiki/Art_therapy

ARTIFICIJELIZAM (*artificialism*)

Osobina dečjeg mišljenja koja se ogleda u težnji da se predmeti i bića prirode poimaju kao veštački napravljeni (planine i mesec su sagradili zidari, more obojili i posolili ljudi, a drveće raste iz semena koje su napravili prodavci). Ovakva shvatanja nastaju usled imaginarne generalizacije iskustva dece da su gotovo sve stvari sa kojima prvo dolaze u dodir zaista veštačke.

ARTIKULACIJA (*articulation*)

Jasno i razgovetno izgovaranje glasova i glasovnih sklopova (slogova i reči). Pokreti govornih organa (jezika, usana, glasnih žica) koji proizvode, uobličavaju i omogućavaju takav izgovor.

U prenosnom smislu, razjašnjavanje, jasno uobličavanje i iskazivanje neke zamisli, hipoteze ili teorije.

ARTIKULACIJA, POREMEĆAJ

(*articulation disorder*)

Govorni problem koji karakteriše nemogućnost da se jasno izgovaraju određeni glasovi. Pojedinaac može osetiti teškoće u izgovaranju jednog ili više glasova ili spajanja glasova – r,š,f,z,l ... i često pravi zamene za ove glasove odajući utisak „bebskog govora”. Profesionalci koriste pojam *fonološkog poremećaja*.

ASERTIVNI TRENING

(*assertiveness training*)

Program dizajniran da osposobi pojedince kako da direktno izražavaju svoja osećanja, potrebe i zahteve.

Asertivni trening
<http://mentalhelp.net/psyhelp/chap13/chap13e.htm>

ASERTIVNOST (*assertiveness*)

Ponašanje koje karakteriše samouverena komunikacija svesna sopstvenih prava i vrednosti

Jezik asertivnosti u savetovanju
<http://ub-counseling.buffalo.edu/language.shtml>
Knjiga „Asertivni socijalni radnik”
<https://www.ashgate.com/shopping/title.asp?isbn=1%2085%20742%20421%202>

ASIMILACIJA (*assimilation*)

Proces tokom kojeg jedna društvena pojava (proces, skupina), u kontaktu s drugom pojavom takve vrste, gubi svoje osobenosti i samosvojnost ne staje u drugoj pojavi, utapa se u nju. Termin se često koristi i za oznaku

kulturne i političke asimilacije pojedinih etničkih, kulturnih i socijalnih grupacija od strane drugih, obično sa negativnim značenjem nasilnih promena.

U socijalnoj psihologiji i kulturnoj antropologiji *socijalna asimilacija* znači integraciju ili adopciju vrednosti, normi i običaja jedne grupe od strane druge.

ASIMILACIONIZAM (*assimilationism*)

Idealistički pogled na mogućnost da članovi raznolikih etničkih i rasnih grupa postanu što je sličnije moguće dominantnom identitetu zemlje u kojoj žive.

Kontrastni pogled je kulturni pluralizam u kome pripadnici ovakvih grupa zadržavaju distinktivne identitete i orijentacije dok se integrišu u predominantnu kulturu.

ASINHRONI RAZVOJ

(*asynchronous development*)

Rast dečije fizičke, mentalne i emocionalne zrelosti u varirajućim stepenima progresa tako da npr. pojedinac hronološki može biti star 11 godina, emotivno 8, fizički 14 i intelektualno 12. Ovaj pojam je takođe poznat kao disinhronativni razvoj.

ASKETIZAM (*ascetism*)

U izvornom, religijskom značenju, isposnički život koji se sastoji u odricanju od svih telesnih, čulnih i drugih

strasti i prohteva, kako bi se ugodilo Bogu i postiglo duhovno pročišćenje. U širem smislu asketizam predstavlja filozofiju i način života koji zahteva svesno samoodricanje, dobrovoljno žrtvovanje svojih, materijalnih, telesnih i drugih potreba i ugodnosti zarad viših, duhovnih vrednosti.

Asketizam u glavnim religijama

<http://en.wikipedia.org/wiki/Ascetism>

ASOCIJACIJA (*association*)

U psihologiji proces stvaranja mentalnih veza između draži, osećaja, ideje ili sećanja u smislu sličnosti, suprotnosti i bliskosti. Pavlov je korišćenjem objektivne metode u proučavanju ovog fenomena otkrio uslovni refleks.

Svoju primenu „slobodne asocijacije” nalaze u psihoanalizi, gde ih terapeut koristi za identifikovanje latentnih konflikata.

Primer slobodne asocijacije

www.jwz.org/gruntle/associate.html

ASOCIJALNA LIČNOST

(*asocial personality disorder*)

Osoba koja se ne pridržava društvenih pravila, običaja, propisa i opšteprihvaćenih konvencija ponašanja.

ASOCIJALNO PONAŠANJE

(*asocial behavior*)

Pojam se koristi i različito definiše u društvenim naukama. Najšire posmatrano, obuhvata ona odstupanja u

ponašanju koja označavaju neprihvatanje ili suprotstavljanje proklamovanim ili običajnim normama zajednice, bez obzira na formu, sadržaj ili posledice. Zato, kada govorimo o asocijalnom ponašanju najčešće obuhvatamo široku skalu asocijanih postupaka počev od preterane neposlušnosti u ranom detinjstvu do prestupničkog ponašanja. Tim ponašanjima zajedničko je da su uperena protiv okoline, društvenih normi i običaja što u bitnoj meri otežava ili onemogućava normalan rast i razvoj, a za posledicu ima angažovanost različitih službi socijalne zaštite na prevenciji, otkrivanju, ispitivanju i tretmanu.

ASOCIJALNOST (*asociality*)

Obeležje pojedinca ili grupe koja ne može da prihvati opšte društvene norme, razvije društvena osećanja, ili da se prilagodi društvenim odnosima.

ASPIRACIJA (*aspiration*)

Težnja, čežnja ili stremljenje ka nekom cilju koji se smatra vrednim napora, i poželjnim.

ASTENIJA (*asthenia*)

Opšta fizička i psihička slabost i neotpornost prema naporu, subjektivni doživljaj umora, različit od pravog umora, koji nije izazvan iscrpljujućim

radom. *Astenija* se manifestuje u vidu nesposobnosti koncentracije, sporosti i teškoćama u mišljenju, slabom pamćenju, zatim, u usporenoj motorici, nedostatku inicijative, u mrzovolji, bezvoljnosti itd. Ovo subjektivno, nerealno osećanje umora, psihoanalitičari objašnjavaju trošenjem psihičke energije na odbrane od nesvesnih, patogenih konflikata, posebno na potiskivanje.

ATAČMENT (*attachment*)

Emocionalna veza među pojedincima, bazirana na privlačnosti i zavisnosti. Razvija se tokom kritičnog perioda života i može nestati kada pojedinci nemaju dalje mogućnosti da se emocionalno odnose jedni prema drugima.

ATAČMENT, POREMEĆAJ

(*attachment disorder*)

Stanje u kome je pojedinac u nemogućnosti da formira normalne i potrebne emocionalne veze sa pružaocem nege i pomoći, ali i drugim bliskim osobama. Ovo je rezultat ozbiljnih, negativnih, dugoročnih efekata na socijalni i emotivni razvoj. Ako je poremećaj rezultat iskustava u ranom detinjstvu, kakve su trauma, zlostavljanje, inkonzistentno pružanje usluga i slični faktori, stanje je poznato i kao reaktivni poremećaj atačmenta.

ATAČMENT, TEORIJA

(attachment theory)

Koncept razvijen 70-ih godina 20. veka od strane istraživača poput Boulbija o fazama kroz koje deca napreduju u razvoju socijalnih odnosa i uticaja ovog razvoja i ličnih karakteristika na kasniji život. Kako napreduje kroz detinjstvo, dete koristi široki dijapazon ponašanja čime ispunjava potrebu za bliskošću. U ovom razvoju odvijaju se tri faze atačmenta: atačment sigurnosti, atačment izbegavanja i atačment otpora.

Atačment teorija

www.personalityresearch.org/attachment.html

ATAKSIJA (ataxia)

Gubitak mogućnosti da se kontrolišu svi ili neki voljni mišićni pokreti.

ATEIZAM (atheism)

Kritika i negiranje metafizičkih verovanja u Boga i božanska bića. Za razliku od *agnosticizma*, koji pitanje postojanja Boga postavlja otvoreno, ateizam je pozitivno negiranje.

Pozitivni ateizam

www.positiveatheism.org

„Sloboda od religija“ fondacija

www.ffrf.org

ATIPIČNO (atypical)

Neuobičajeno, što odstupa (kvalitativno ili kvantitativno) od ustaljenog pravila, standarda ili proseka u izvesnoj klasi pojava. Za razliku od pojma *abnormalnog*, *atipično* je vrednosno

neutralan, deskriptivan pojam koji ne podrazumeva moralno vrednovanje ili patologiju.

ATRIBUCIJA (attribution)

Atribucija je proces kojim se traga za odgovorima koji nastoje da objasne na koji način se drugim osobama pripisuju namere, unutrašnja svojstva, motivi i crte ličnosti kojima se kauzalno objašnjava doslednost i relativna postojanost u njihovim postupcima.

ATRIBUT (attribute)

Ono što je pridodato, pripisano kao svojstvo, koje se razlikuje od svih drugih svojstava.

Znak, obeležje. Pridev služi kao stilska figura poređenja. U filozofiji, ono što pripada supstanciji kao njena suštinska karakteristika.

ATRIBUT, SUBJEKTIVNI

(subjective attribute)

Obeležje iskustva koje ima pretežno, ili isključivo, subjektivnu prirodu a teško se, ili se ne može, objektivno definisati. Jedan deo međuljudske komunikacije obeležen je subjektivnim atributima jer se nijanse u značenjima ili razlike u percepciji intonacije reči praktično ne mogu drugačije opisati.

ATROFIJA (*atrophy*)

Propadanje telesnih tkiva, zakržaljnost, slabost, mršavost usled neuhranjenosti. Smanjenje u obimu i uprošćavanje složenosti strukture nekih organa i delova tela. Gubljenjem funkcionalnosti kod pojedinaca se javljaju simptomi posebnih potreba, pri čemu socijalne službe imaju posebnu ulogu u zadovoljavanju njihovih potreba direktno ili *omogućavanjem* npr. uklanjanjem prepreka.

AUDIO FIDBEK (*audio feedback*)

Procedura u socijalnom radu i drugim stručnim intervencijama kako bi klijentima pokazala kako zvuče drugima, puštanjem snimka i sistematskom analizom sadržaja. Upotrebom video tehnologije na sličan način je uspostavljena procedura *video fidbeka*.

AURA (*aura*)

U ezoteričnim, okultnim učenjima i *parapsihologiji*, izvesna, samo nekim ljudima uočljiva fluidna svetlost koja okružuje ljudsku figuru. *Aura* je nešto poput „energetskog omotača” koja ne samo obavija i štiti ljudsku dušu već joj omogućava i komunikaciju sa univerzumom živih i neživih stvari.

U psihijatriji, relativno kratki i intenzivni subjektivni doživljaji koji prethode i nagoveštavaju *epileptičke* napade. U ovim kratkotrajnim ekstatičkim stanjima

mogu se javiti vizuelne, auditivne ili olfaktorne halucinacije.

Wikipedija o auri

http://en.wikipedia.org/wiki/Aura_%28paranormal%29

AUTENTIČAN (*authentic*)

U psihologiji verodostojno, koji jeste onakav kakvim se pokazuje ili kako izgleda.

AUTENTIČNA LIČNOST

(*authentic personality*)

Izvorna, spontana, slobodna i stvaralačka ličnost. Pojam označava osobu koja je uspela da ostvari svoje primarne, suštinske ljudske potencijale i lične talente. Sinonimi: *zrela ličnost, produktivni karakter, samoaktualizovana ličnost*.

AUTENTIČNA PROCENA

(*authentic assesment*)

Testiranje ličnosti klijenta u prirodnijim uslovima pre nego u kliničkom ili drugom veštačkom okruženju. U obrazovanju se ovaj pojam odnosi na evaluaciju znanja studenata baziranu na demonstraciji učenja pre nego na tradicionalnoj proveru znanja.

AUTIZAM (*autistic disorder*)

Autizam je težak psihički poremećaj, koji se manifestuje u povlačenju, emocionalnoj hladnoći, teškoćama u socijalnoj interakciji, izbegavanju uspo-

stavljanja socijalnih kontakata, manirizmima u ponašanju, kao i u bizarnom mišljenju i govoru. Smanjen je ili prekinut protok povratnih informacija iz spoljnog sveta, čime je redukovan ili isključen jedan od najvažnijih regulatora mentalnih procesa.

Klasifikacija autizma

www.defektologija.net/index.php?option=com_content&task=view&id=126&Itemid=62

Društvo autističnih

www.simplecomplexities.org

AUTOEROTIZAM (*autoerotism*)

Zadovoljenje *seksualnog nagona* na sopstvenom telu ili delu tela kao *objektu*. Po psihoanalitičarima karakterističan je za početke dečje seksualnosti (npr. sisanje prsta, ljuljanje).

Autoerotizam se odnosi na spontano seksualno uzbuđenje koje nije izazvano spolja, već samim subjektom. *Autoerotizam* je, po psihoanalizi, važna pojava u *infantilnoj seksualnosti*. *Razvoj libida* ide od *autoerotizma do nalaženja* biološki i socijalno adekvatnog objekta izvan sopstvenog tela. Samo u patološkom i regresivnom razvoju ličnosti dolazi do *fiksiranja* na autoerotske oblike zadovoljenja, što se manifestuje u neurozama, psihozama i perverzijama.

Wikipedija o autoerotizmu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Autoerotism>

AUTOGENI TRENING

(*autogenic training*)

Terapeutska tehnika psihofizičke relaksacije koja je inspirisana istočnjačkim tehnikama meditacije i joge. Koristi se prevashodno u lečenju napetosti, strepnje, straha i psihosomatskih bolesti. Tehniku autorelaksacije koriste i zdravi ljudi, radi postizanja bolje koncentracije i spremnosti za rad.

Autogeni trening

www.chisuk.org.uk/bodymind/whatis/autogenic.php

Besplatan kurs autogenog treninga

<http://www.hscti.com/autogenic/>

AUTOIMUNI POREMEĆAJ

(*auto-immune disorder*)

Fizičko stanje u kome imuni sistem tela funkcioniše nenormalno, oslabljujući kapacitete da se odgovori na pretnje. Odbrambeni mehanizmi tela okreću se protiv njega samog kada nema eksternog izvora opasnosti.

Bolesti imunog sistema

http://en.wikipedia.org/wiki/Autoimmune_disorder

AUTONOMIJA (*autonomy*)

U filozofiji i etici, sposobnost uma da bude zakonodavan u pitanjima praktične filozofije, odnosno da se lična volja podvrgava univerzalnom moralnom načelu, čime se eliminišu neravnopravnosti i subjektivizam u moralnom suđenju.

U psihologiji ličnosti, odnosi se na samostalnost i nezavisnost individue u svom ponašanju i mišljenju u odnosu na autoritete i svoju širu socijalnu i kulturnu sredinu.

U fiziologiji, autonomni nervni sistem je nezavistan u odnosu na centralni.

U politici, samostalnost upravljanja u okviru jedne države. Autonomija može biti politička, etnička, kulturna, ekonomska i/ili verska.

AUTONOMNA LIČNOST

(autonomous personality)

Osoba koja je u svom odlučivanju nezavisna od grupe, javnog mnjenja, kao i pritiska društva i kulture. *Autonomna ličnost je zrela ličnost* koja ima izgrađene unutrašnje standarde moralnog i socijalnog ponašanja i samostalnost u ponašanju i mišljenju, posebno u odnosu na autoritete. To je jedna od karakteristika Maslovljeve *samoak-tualizovane ličnosti*, kao i Fromovog *produktivnog karaktera*.

AUTONOMNA PRAKSA

(autonomous practice)

Profesionalna aktivnost i proces donošenja odluke koji se događa relativno nezavisno od socijalnih agencija, njihovog nadzora i organizacionih zahteva. Praktičari moraju uspostaviti standarde svojih performansi i samonitoringa kao i posedovati a-

kreditovanu licencu za rad. Ovo je relativan koncept u kome su sve profesije ipak pod uticajem socijalnih, etničkih, legalnih, političkih i ekonomskih sila. Neki socijalni radnici koriste ovaj pojam da indikuju privatnu praksu.

AUTONOMNI NERVNI SISTEM (ANS)

(autonomic nervous system)

Deo *nervnog sistema* koji se ne nalazi pod svesnom kontrolom i upravlja unutrašnjim organima. On podrazumeva simpatički, parasimpatički i enterički nervni sistem.

Autonomni nervni sistem

http://en.wikipedia.org/wiki/Autonomic_nervous_system

Simpatički nervni sistem

http://en.wikipedia.org/wiki/Sympathetic_nervous_system

AUTOREGULACIJA (autoregulation)

U najširem smislu, automatsko samoodržavanje unutrašnje stabilnosti nekog *sistema*. Opšte svojstvo svakog organizma, za odbranu postojeće organizovane strukture od spoljašnjih, dezintegrišućih uticaja.

U psihologiji, različiti teoretičari naglašavaju važnost autoregulacije za održavanje i razvoj ličnosti, kognitivnih struktura, nagona i emocija.

Autoregulacija kao deo kardiovaskularne fiziologije

<http://www.cvphysiology.com/Blood%20Flow/BF004.htm>

AUTORITARNA LIČNOST

(*authoritarian personality*)

Prema Teodoru Adornu, osoben sklop crta ličnosti, stavova i vrednosti, tipičan za pojedinca koji ima izrazitu antidemokratsku orijentaciju. Obuhvata sledeće osobine ličnosti: *submisivan i idolopoklonički stav prema autoritetu, krutost u mišljenju, sklonost stereotipijama, konzervativnost, konvencionalnost, destruktivnost, cinizam, sklonost potiskivanju, preterana sklonost ka redu i „čvrstoj ruci“*.

Autoritarna ličnost po Adornu
www.gossamer-wings.com/soc/Notes/race/tsld007.htm

AUTORITARNO RUKOVOĐENJE

(*authoritarian leadership*)

Stil ili *tip rukovođenja* grupom kod kojeg je vođa apsolutni gospodar: sâm određuje ciljeve i politiku grupe, plan i tehnologiju rada, donosi odluke i izdaje naređenja, kritikuje, grdi i kažnjava članove grupe bez obrazloženja. Kod *autokratskog* ili *autoritarnog rukovođenja* između rukovodioca i članova grupe postoji samo jednosmerna vertikalna komunikacija među članovima grupe. Sistem u socijalnim organizacijama i administraciji koji karakterišu odsutnost demokratskog procesa donošenja odluka i procesa implementacije

Stilovi vođstva
www.nwlink.com/~donclark/leader/leadstl.html

AUTORITARNO VASPITANJE

(*authoritarian upbringing*)

Način gajenja i obrazovanja dece u kojem se insistira na slepoj poslušnosti deteta u odnosu na zapovesti autoriteta i koji je suprotan *demokratskom vaspitanju*. Ovaj stil vaspitanja pogoduje obrazovanju *autoritarne ličnosti*.

AUTORITARNOST (*authoritariness*)

Glavna odlika *autoritarne ličnosti*, ali i karakteristika, svojstvo koje se može odnositi na društveni sistem, ideologiju, instituciju, vaspitanje ili upravljanje grupom.

U politici princip apsolutne podređenosti autoritetu, nasuprot individualnoj slobodi mišljenja i delanja.

Autoritarizam
<http://en.wikipedia.org/wiki/Authoritarianism>

AUTORITET (*authority*)

Označava osobu, grupu, instituciju ili ideju koja uživa poverenje, ugled, poštovanje i ima uticaj i/ili moć. Moć se može zasnivati na stručnosti, moralnim vrlinama i znanju, ili na sugestiji i sili, na ličnim osobinama, ili na socijalnom položaju, pa se razlikuju *racionalni* i *iracionalni autoriteti*, *javni* i *anonimni autoriteti*, *harizmatski* i *legalni autoriteti*.

AUTOSUGESTIJA (*self suggestion*)

Mentalni proces putem kojeg subjekt samom sebi sugerira da izmeni neka svoja ranija uverenja, stavove, vrednosti, sklonosti ili ustaljene obrasce ponašanja i da usvoji nove. Postoje različite tehnike da se poboljša vlastito zdravlje, osećanje sigurnosti i samopoštovanje pomoću autosugestije.

Samohipnoza
www.mindtools.com/selfhypn.html

AVANGARDA (*avantgarde*)

Pojedinac ili grupa koji prethode svom dobu zastupajući nove ideje. Začetnici i nosioci novog trenutka, koji predstavljaju manjinu u odnosu na vladajuća shvatanja svoje sredine. Često su to predstavnici novog umetničkog, socijalnog ili nekog drugog pokreta.

Pojam označava i nov način izražavanja i ponašanja koji odudara od uobičajenog, opšteprihvaćenog.

Avangarda
<http://en.wikipedia.org/wiki/Avantgarde>

AVERZIVNA DRAŽ (*aversives*)

Neprijatna, odbojna ili bolna draž koja izaziva neprijatne emocije kao što su gnušanje, odvratnost, osećanje nelagodnosti i bola, te dovodi do promene *ponašanja*. *Averzivna draž* se koristi u *terapiji* za uklanjanje nepoželjnih reakcija. U bihejvioralnim modifikacijama, draž koju subjekat identi-

fikuje kao bolnu ili neprijatnu i pokušava da je izbegne kad god je to moguće.

AVERZIVNA KONTROLA

(*aversive control*)

Upravljanje ili modelovanje ponašanja organizma prevashodno kažnjavanjem, odnosno, putem *aversivnih draži* koje prate nepoželjno ponašanje.

Averzivna kontrola u porodičnoj terapiji
www.psychpage.com/learning/library/counseling/behav.html

AVERZIVNA TERAPIJA

(*aversion therapy*)

Posebna tehnika u okviru *bihejvioralne terapije* koja se koristi za odvikavanje od nepoželjnog ponašanja. Sastoji se u povezivanju putem uslovljavanja, takvog neprikladnog ponašanja sa *aversivnim dražima*.

Averzivna terapija
www.mhamic.org/treatment/aversion.htm
Wikipedija o averzivnoj terapiji
http://en.wikipedia.org/wiki/Aversion_therapy

AVERZIVNO USLOVLJAVANJE

(*aversive conditioning*)

Vid uslovljavanja kojim organizam uči da izbegava izvesno ponašanje zato što je ono uvek praćeno nekim neprijatnim ili bolnim dražima.

AZIL (*asylum*)

Svetilište ili sigurno mesto. U psihijatriji institucija za pružanje brige osobama koje pate od mentalnih poremećaja, određenih psihičkih bolesti ili ekonomskih destitucija.

U politici, zaštita od hapšenja i ekstradicije koju političkim izbeglicama pruža država ili ambasada.

Istorijat psihijatrijskih bolnica

http://en.wikipedia.org/wiki/Psychiatric_hospital

AZILANT (*asylee*)

Osoba kojoj se garantuju zaštita i još neke usluge. Za državne službe ovaj status je identičan statusu izbeglice osim što azilant može dolaziti i sa teritorije matične države, a izbeglica dolazi iz druge države. Oba pojma reprezentuju ljude koji se plaše progona zbog rase, vere, članstva u socijalnim grupama ili političkog mišljenja.

„Ljudi u čamcima”

http://en.wikipedia.org/wiki/Boat_people

Asistencija azilantima u SAD

www.acf.hhs.gov/programs/orr/faq/asylees.htm

B

BABINSKI REFLEKS (*babinski reflex*)

Refleks karakterističan za novorođenu decu; sastoji se iz istežanja nožnog palca na gore i lepezastom širenju ostalih nožnih prstiju kada se nekim predmetom draži taban noge. Ovaj refleks je normalna pojava na uzrastu odojčeta (gubi se u drugoj polovini prve godine života), ali je kod odraslih ljudi znak patologije i ukazuje na neurološko oštećenje.

Babinski refleks
www.drugs.com/enc/babinski_s_reflex.html

BAHANALIJE (*Bacchanalia*)

U grčko-rimskoj religiji, svi festivali vina posvećeni bogu Bahusu (Dionisu). Verovatno vode poreklo od obreda plodnosti.

Bahanalije su održavane i na jugu Italije i u Rimu. Poznate su i kao *dionizije*.

Wikipedija o bahanalijama
<http://en.wikipedia.org/wiki/Bacchanalia>
Bahanalijame u starom Rimu
http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/secondary/SMIGRA*/Bacchanalia.html

BALANS MOĆI (*balance of power*)

Relativna jednakost između dve ili više grupa, koja osigurava status quo. Narušavanje balansa u korist jedne ili više opcija može voditi značajnim društvenim promenama, socijalnim nemirima sl.

Ideja balansa moći kroz istoriju
<http://etext.lib.virginia.edu/cgi-local/DHI/dhi.cgi?id=dv1-26>

BALISTROFOBIJA (*ballistrophobia*)

Patološki strah od projektila svih vrsta (meci, granate i sl.). Osoba se ne može osloboditi neosnovanog straha da će iznenada odnekud doleteti projektili.

BALKANIZACIJA (*balkanization*)

Pežorativan izraz kojim se u međunarodnim odnosima označava podela nacija na manje jedinice u kojima su članovi često u konfliktu. Takođe, to je stanje rascepanosti i zaoštrenosti sukoba interesa u jednom regionu sa slabim izgledom da dođe do sporazumnog rešenja.

Balkanizacija u Wikipediji
<http://en.wikipedia.org/wiki/Balkanization>
Balkanizacija u enciklopediji Britanici
www.britannica.com/eb/article-9384370

BANDA (*gang*)

Grupa delinkvenata (najčešće maloletnika ali i odraslih) koja nastaje spontano (ili organizovano) radi vršenja dela koja su inkriminisana krivičnim zakonikom. Ima sopstvena pravila delovanja, vodju, kao i specifične moralne norme što se podvodi pod pojam podkulture ili kontrakulture.

O bandama

www.ericdigests.org/pre-9216/gangs.htm

Robert Voker o bandama

www.gangsor.us.com

BAPTISTA (*baptist*)

Pripadnik grupe hrišćana protestanata koji smatraju da bi trebalo krstiti samo odrasle vernike. Baptistička vera naglašava značaj lokalnog okupljanja u veri i običajima. Baptistička crkva je uticajna i razvijena u Velikoj Britaniji i u SAD. Iz redova crnačkih baptista je i Martin L. King.

Kuća baptista

www.allianceofbaptists.org

Savez baptista

www.allianceofbaptists.org

BARBITURATI (*barbiturates*)

Psihofarmakološka sredstva, poznata i kao hipnotici, koja deluju na više psihičke procese i funkcije. Dele se na vrste sa brzim, srednjim i dugim delovanjem, uvek sa sličnim simptomima: poremećaj u proceni vremena, opadanje pažnje i budnosti, labavljenje mišićnog tonusa, sporije učenje i opadanje motoričkih veština.

Hronična upotreba stvara toleranciju na veće doze, kao i zavisnost. Unošenje prekomerne doze, kada se mešaju sa alkoholom, može uzrokovati komu i smrt.

DEA or barbituratima

www.usdoj.gov/dea/concern/depressants.html

Barbiturati na EROWID sajtu

www.erowid.org/chemicals/barbiturates/barbiturates.shtml

BARIJERA (*barrier*)

Prepreka koja onemogućava kretanje ili akciju. U društvenim naukama se pod barijerama podrazumevaju nematerijalne, prepreke u komunikaciji ili barijere u razvoju pojedinca ili grupa. Kada su barijere društveno uzrokovane koristi se termin „socijalne barijere”, koje su najčešće kombinovane i sprečavaju ili usporavaju razvoj manjinskih ili ugroženih grupa i pojedinaca.

BARIJERE ZA PRISTUP

(*access barriers*)

Ekonomske, socijalne, psihološke, kulturne, obrazovne i psihičke prepreke između ljudi i usluga koje su im potrebne i na koje imaju pravo. Ove prepreke mogu uključiti manjak znanja o postojanju resursa, nemogućnost da se razume način na koji se usluga primenjuje, porodični ili etnički tabui protiv upotrebe potrebnih programa.

Udruženje studenata sa hendikepom

www.adsyu.org

BATERIJA TESTOVA (*test batteries*)

Povezana grupa testova namenjena istovremenom ispitivanju izvesne složene pojave koja ima više aspekata ili dimenzija (npr. ličnost, inteligencija, neurotičnost). Ispitanik postiže jedinstven kompozitni skor, koji predstavlja ukupan zbir skorova postignutih na posebnim testovima u okviru jedin-

stvene *baterije testova*. Pretpostavlja se da ovaj složen skor ima veću *validnost* i *pouzdanost*, a time i veću dijagnostičku i prognostičku vrednost nego onaj koji je dobijen samo na jednom posebnom testu.

BAZA PODATAKA (*database*)

Zbirka podataka organizovana za brzo pretraživanje i pristup, posebno kod računara. Celine podataka se pohranjuju u organizovane oblasti. Komanda i korišćenjem ključnih reči podaci se brže pronalaze, preuređuju i grupišu.

Baza CD izdanja/Baza filmova
www.freedb.org www.imdb.com
My SQL programski jezik za baze
www.mysql.com

BAZALNI METABOLIZAM

(*basal metabolism*)

Najmanja potrošnja energije neophodna za održavanje vitalnih telesnih procesa organizma. Nivo energije koji pojedinac troši tokom odmora.

Wikipedija o bazalnom metabolizmu
http://en.wikipedia.org/wiki/Basal_metabolism

BAZIČNA LIČNOST

(*basic personality*)

Skup karakteristika ličnosti, zajednički za većinu članova jedne društvene grupe. To su fundamentalne, opšte-prihvaćene vrednosti verovanja, stavovi, crte karaktera i težnje po kojima se razlikuje tipičan predstavnik

jedne etničke zajednice od predstavnika neke druge. Nastaju kao rezultat delovanja porodice društvene sredine i drugih, mehanizmima sticanja zajedničkih iskustava. Nove terminološke oznake: modalna ličnost, socijalni karakter, nacionalni karakter.

Inventar bazične ličnosti
www.sigmaassessmentsystems.com/bpi.htm

BEDA (*poverty*)

Najteži oblik siromaštva koji ugrožava osnovne životne funkcije čoveka i reprodukovanje njegovih psihofizičkih sposobnosti ili radne snage.

Borgen projekat za eliminaciju bede
www.borgenproject.org

BEJBI BUM GENERACIJA

(*baby boom generation*)

Muškarci i žene koji su rođeni u periodu od dve dekade neposredno posle Drugog svetskog rata. Demografi indikuju znatno veći broj rođenja tokom ovog perioda, jer su ljudi odlagali rođenje dece tokom rata. Ovaj nagli skok u populaciji zahtevao je mnoga prilagođavanja u društvu i ekonomskom planiranju.

Činjenice o "bejbi bum generaciji"
www.itseemslkeyesterday.com/BabyBoom/factoids.asp

BEJSLAJN (*baseline*)

Frekvencija na kojoj se specifično ponašanje ili događaj odvija u prirodnom stanju, merena pre bilo kog pokušaja da se utiče na nju. Značajna kao

osnovna ulazna informacija pre započinjanja prirodnih ili društvenih eksperimenata.

BEJZIK (*BASIC*)

Kompjuterski jezik iz 60-ih godina 20. veka. Jedan je od najjednostavnijih programskih jezika te se lako se uči i na osnovnoškolskom uzrastu. Sredinom 80-ih je stekao popularnost kao operativni sistem kućnih računara. Bejzik je sastavni deo nastave informatike u osnovnom i srednjem školstvu Srbije. Prevaziđen je pojavom vizuelnih alata za programiranje i univerzalnih programskih jezika.

Google direktorijum BASIC jezika
<http://directory.google.com/Top/Computers/Programming/Languages/BASIC/>
Blitz Basic
www.blitzbasic.com

BEKSTVO OD SLOBODE

(*escape from freedom*)

Prema Fromu, *mehanizmi bekstva od slobode* su iracionalni pokušaji da se izbegne ili umanju nepodnošljivo osećanje usamljenosti savremenog čoveka, a koji, zapravo, samo još više pojača-vaju osećanje izgubljenosti. From izdvaja tri glavna mehanizma bekstva: *autoritarnost, destruktivnost, konfor-mizam*. Prva dva mehanizma su karakteristična za totalitarno, a treći za savremeno demokratsko društvo.

Alternativni pogled na slobodu
www.alternativeinsight.com/Escape_from_freedom.html

BEKSTVO U BOLEST

(*escape to sickness*)

Po S. Frojdu, označava da osoba, uplašena anticipacijom posledica svojih suzbijenih želja, *nesvesno* pokušava da ih izbegne stvaranjem *simptoma (bekstvo u bolest)*, što je iluzija da se spasila većeg zla. Dok je kod Adlera *bekstvo u bolest* polusvestan ili gotovo svestan manevar Ega, kod Frojda je to bitno nesvesna, odbrambena reakcija čiji je pravi cilj nepoznat svesnom „Ja”.

BENČMARK (*benchmark*)

Referentna tačka ili standard uspešnosti po kome se svi slični ili subsekventni ocenjuju i porede.

Benčmark resursi
www.benchmarkresources.com

BENDER GEŠTALT TEST

(*bender gestalt test*)

Test koji se koristi u dijagnozi određenih psiholoških i neuroloških poremećaja. Pošto ispitanik precrtava određene figure, a u zavisnosti kako to čini, s obzirom na organizaciju prostora, rezultati se analiziraju. Greške u organizaciji prostora mogu pomoći lociranju i određivanju vrste poremećaja.

O testu
www.chclibrary.org/micromed/00039560.html
Literatura o Geštalt psihologiji
www.chclibrary.org/micromed/00039560.html

BENEFAKTOR (*benefactor*)

Onaj koji obezbeđuje finansijsku i drugu podršku za neki aspekt javnog dobra, posebno za socijalne i medicinske usluge.

BENEFICIJENCIJA (*Beneficence*)

Akcije motivisane dobrobiti drugih. Pojam se odnosi na obavezu da se klijenti zaštite maksimizovanjem mogućih koristi i minimalizovanjem mogućih rizika. Neki autori sugeriraju da ovo vodi do paternalizma i minimalizovanja klijentove samodeterminacije i osnaživanja. Mnogi socijalni radnici priznaju ograničenu beneficijenciju koja se trudi da poboljša klijentovo blagostanje bez mešanja u njegove osnovne slobode. Selektivna beneficijencija je osmišljena da zaštiti klijentove interese u određenim oblastima.

Medju etničkim principima soc. radnika
www.ssw.pdx.edu/focus/bradley/pgEthics.php

BENEFIT (*benefit*)

Forma isplate u novcu ili izdavanje vaučera za koji se može dobiti novac. Postoje i benefiti u obliku usluga ili roba pre nego u novcu (npr. hrana, savetovanje, pomoć u kući i sl.)

BENEFIT SPECIJALISTA

(*benefit specialist*)

Osoba zaposlena u ustanovi socijalne zaštite ili drugoj instituciji koja pomaže stanovništvu, posebno starim osobama, da se informišu o mogućim benefitima, i ostvare ih u skladu sa kriterijumima različitih benefit programa.

Primer opisa posla benefit specijaliste za stare
<http://dhfs.wisconsin.gov/aging/Genage/BENSPECS.HTM>

BENEVOLENCIJA (*benevolence*)

Motivacija da se čini dobro drugima, posebno onima u stanju socijalne ili neke druge potrebe.

Vrednost benevolencije u etici socijalnog rada
www.importanceofphilosophy.com/Ethics_Benevolence.html

BENIGNA AGRESIVNOST

(*benign aggressivity*)

Prema *Fromu*, odbrambena reakcija, filogenetski programiran impuls za napad koji nastaje onda kada su ugroženi životni interesi i opstanak jedinke i vrste. Ona je biološki prilagodljiva, svrsishodna i zajednička životinjama i ljudima. Cilj joj je uklanjanje pretnje, odnosno izvora osujećenosti. *Benigna agresivnost* je izazvana, a nestaje onda kada se ukloni njen uzrok

Po analogiji, izraz *benigan* upotrebljava se za sva oboljenja kod kojih postoje dobri izgledi za ozdravljenje, posebno označava forme tumora koje ne metastaziraju (benigni tumori).

BENZODIJAZEPINI

(*benzodiazepines*)

Grupa psihoaktivnih droga koje služe kao depresanti CNS-a. Popularni naziv je „trankvlazjeri“ (engl. tranquilizers). Često se koriste kako bi pomogli pacijentima da prevaziđu bol i anksioznost i omogućava im lakši san. Komercijalna imena su Valijum i Librijum. Korisnici droga zloupotrebljavaju ove supstance u nemedicinske svrhe kako bi proizveli stanje slično alkoholnoj intoksikaciji.

Detaljni opis efekata

www.nlm.nih.gov/medlineplus/druginfo/uspdi/202084.html

Wikipedia o benzodijazepinima

<http://en.wikipedia.org/wiki/Benzodiazepines>

BES (*anger*)

Buran i žestok izliv gneva i netrpeljivosti, sa odsustvom kontrole u ponašanju, praćen grimasama i drugim snažnim telesnim manifestacijama, sa amplitudom reakcije koja iznenađuje sve učesnike, kasnije i samog subjekta. Bes može biti situacion ili kontinuiran, usmeren na objekat spolja kao i na sebe, intenzivan ili blag i prema nekim psiholozima, svestan i nesvestan. Smatra se maladaptacijom ili patologijom kada je kontinuiran ili kada se javlja bez posebnog okidača.

Često reagovanje *besom* pouzdan je znak niskog praga *tolerancije na frustraciju*. Savremena istraživanja ukazuju da se kod osoba koje su relativno često obuzete *besom* pove-

ćavaju šanse da obole od *psihosomatskih poremećaja*.

O besu i mentalnom zdravlju

<http://mentalhelp.net/psyhelp/chap7/>

BESA (*besa*)

Čvrsto obećanje, koje se mora održati i po cenu života. Kod plemena u severnoj Albaniji bila je poznata još u srednjem veku kao posebna norma u uređivanju međuplemenskih i međuljudskih odnosa.

Kodifikovana je u poznatom Zakonu Leke Dukadžinija. Imala je, a često i danas ima, posebnu ulogu u krvnoj osveti, jer su se pod njenom zaštitom zavađene stranke mogle slobodno kretati za određeni period, bez bojazni od osvete.

Legenda o besu

www.geocities.com/spiritofalbania/legendofrozafa

BESKUĆNIŠTVO (*homelessness*)

Stanje u kome osobi nedostaje stalno mesto boravka i sredstva da se isto stekne. Često beskućnicima nedostaju socijalne veštine, znanje ili emocionalna stabilnost da bez tuđe pomoći promene položaj u kome se nalaze.

Alijansa za okončanje beskućništva

www.endhomelessness.org

BETA ALKOHOLIČARI

(beta alcoholics)

Grupa alkoholičara kod kojih se javljaju komplikacije od alkoholizma u obliku polineuritisa, gasrtritisa i *ciroze*, ali se ne javljaju ni fizički ni psihički simptomi zavisnosti od alkohola.

BETA TEST (Beta test)

Prvi grupni *neverbalni test inteligencije* koji je konstruisan u SAD za vreme Prvog svetskog rata, kada je za potrebe armije trebalo ispitati veliki broj ljudi koji su bili nepismeni i polupismeni ili pripadnici etničkih grupa kojima engleski nije maternji jezik. Revidirani *Beta test* se i danas koristi u slučaju kada se vrši selekcija među pripadnicima manje obrazovanih grupa.

Koncept menadžmenta softvera

www.tldp.org/HOWTO/Software-Proj-Mgmt-HOWTO/users.html#ALPHABETA

BEVERIDŽOV IZVEŠTAJ

(Beveridge Report)

Izveštaj Britanskom Parlamentu iz 1942. od strane ekonomiste i socijalnog radnika Beveridža koji je predložio plan obezbeđivanja ekonomske i socijalne zaštite „od kolevke do groba”. Izveštaj je poslužio kao osnova za razvoj posleratne britanske države blagostanja, uključujući obrazovanje, zdravstvo i socijalnu zaštitu.

Ovaj izveštaj je poslužio i kao osnova za razvoj modela države blagostanja drugih država, posebno bivših britanskih kolonija.

Sistem je ostao efektivan do kraja 80-ih prošlog veka kada su političke promene dovele do erozije podrške državi blagostanja i sistemu besplatnih javnih usluga.

Tekst izveštaja

www.sochealth.co.uk/history/beveridge.htm

BEZUSLOVNA DRAŽ

(unconditioned stimulus)

Draž koja spontano, „prirodno” i neizostavno izaziva adekvatnu *bezuslovnu reakciju*, bez učenja. *Bezuslovna draž* na primer za refleksno skupljanje otvara zenice je *jako svetlo*, a hrana za lučenje pljuvačke u ustima.

Pavlovljevi eksperimenti

<http://evolution.massey.ac.nz/assign2/HBrown/pavlov.html>

BEZUSLOVNA REAKCIJA

(unconditioned reaction)

Nenaučeni, spontani, automatski odgovor organizma na odgovarajuću *bezuslovnu draž*. *Bezuslovna reakcija* je nasledno fiksiran i specifičan odgovor za određenu vrstu draži.

BEZUSLOVNI REFLEKS

(Unconditioned reflex)

Nevoljni, nenaučeni odgovor na stimulus. Uglavnom se odnosi na radnje

izbegavanja bola ili odgovora na neposrednu ugroženost organizma.

Refleksi novorođenčeta

www.fpnotebook.com/NIC27.htm

BIANDRIJA (*biandry*)

Pojam se odnosi na ženu koja se nalazi u bračnoj, odnosno polnoj zajednici sa dva muškarca. Biandrija se ređe javlja, ima je kod nekih beduinskih plemena na Tibetu.

Radovi na temu braka na Tibetu

www.case.edu/affil/tibet/tibetanSociety/marriage.htm

BIAS (*bias*)

Stav (ili stanovište) koje može uticati na osećanja, obično rezultirajući pozitivnim ili negativnim predrasudama o parcijelnoj grupi, individui, ideji ili objektu.

U istraživanju, tendencija da rezultati vode ka jednom ili drugom pravcu zbog nepropisnog uzorka, pogrešne upotrebe statističkih podataka ili pogrešnog korišćenja metoda.

BIBLIOGRAFIJA (*bibliography*)

Popis knjiga po određenom sistemu. Postoji i kao opisna bibliografija sa podacima o autorima ili vrstama dela.

Međunarodni standard ISBN

<http://homepages.cwi.nl/~dik/english/codes/isbn.html>

BIBLIOMANIJA (*bibliomania*)

Intenzivan nagon za sakupljanje knjiga. Ponekad je reč o sakupljanju bilo kakvih knjiga, ali se često radi o spec-

ijalizovanim izdanjima, posebna izdanja ili povezi, rariteti i sl. Biblioman često ne čita te knjige.

2 000 klasika onlajn

www.bibliomania.com

BIBLIOTEKA (*library*)

Zbirka izvora informacija u štampanom ili nekom drugom obliku, koja je sistematizovana i kojoj je omogućen pristup radi čitanja i izučavanja. Prve biblioteke su bile pri grčkim hramovima. Savremene biblioteke sadrže i mikrofilmove, novine, magazine, video zapise, kompjuterske diskove, pristup internetu i sl. Razvoj kompjuterskih mreža za razmenu podataka je omogućio pretraživanje baze podataka od kuće i od tada se sve više biblioteka seli na Internet.

Internet javna biblioteka www.ipl.org

Digitalna biblioteka <http://ibiblio.org/collection/>

BIBLIOTERAPIJA (*Bibliotherapy*)

Upotreba literature i poezije u tretmanu ljudi sa emocionalnim problemima ili mentalnim bolestima. Biblioterapija se često koristi u grupnom socijalnom radu ili grupnoj terapiji. Pokazala se uspešnom kod osoba svih uzrasta, sa osobama iz institucija i van njih i kod zdravih ljudi koji žele da dele literaturu kao sredstvo ličnog rasta i razvoja.

Biblioterapija kao deo tretmana

<http://healing.about.com/od/bibliotherapy/a/bibliotherapy.htm>

BIG BROTHERS – BIG SISTERS

(Big Brothers – Big Sisters)

Najpoznatiji model mentorskog rada koji podrazumeva kontinuirani kontakt jednog deteta i odrasle osobe, u trajanju od najmanje jedne godine. Namenjen je deci sa nedostatkom roditeljske brige i uzora tokom procesa socijalizacije (tzv. deca u riziku). Istraživanje efekata pokazuje da kontakt sa uzorom („Stariji brat ili sestra”) ima značajan uticaj na život mlade osobe (*obogaćivanje, osnaživanje, konstruktivno ponašanje, priprema za samostalan život* i sl.). Nastao je 1904. u SAD, a od 1998. sa uspehom se sprovodi i u Srbiji.

Sajt BBBS International www.bbbsi.org

Sajt BBBS Srbija www.bbbs.org.yu

BIGAMIJA (*bigamy*)

Dvoženstvo; običaj ili pojava da pojedinac ima istovremeno dva bračna, odnosno polna partnera. Sa stanovišta prava, bigamija postoji samo kada lice koje je već u braku zaključi novi brak. Može biti: srodnička i nesrodnička. Bigamija je nastala iz poligamije i sa njom je tesno povezana.

Anti Bigamija: www.stopbigamy.co.uk

www.anti-polygamy.org

BIHEJVORALNA MODIFIKACIJA

(behavioural modification)

Modifikacija ili izmena ponašanja ličnosti primenom metoda operativnog uslovljavanja baziranoj na bihevioralnoj teoriji socijalnog učenja.

BIHEJVORALNA

PORODIČNA TERAPIJA

(behavioural family therapy)

Upotreba teorija socijalnog učenja i terapijskih tehnika bihevioralne modifikacije radi pomoći porodicama da postignu specifične ciljeve.

U bihevioralno orijentisanoj porodičnoj terapiji, članovima porodice se pomaže da definišu probleme jasno u pojmovima razvijanja ponašanja koja vode rešavanju problema. Davanje „domaćih zadataka” (sa kojima se svi članovi slažu), podstiče zajedničke aktivnosti i komunikacije, je česti deo ove forme terapije.

BIHEJVORALNA PROBA

(behavioral rehearsal)

Tehnika koju upotrebljavaju profesionalci pomažućih profesija, posebno oni biheviorističke orijentacije, kako bi sugerisali ili demonstrirali željeno ponašanje klijentu i zatim ohrabрили klijenta kroz opis, igranje uloga i druge demonstracije da se ponaša slično. Sa praksom, fidbekom i repeticijom ponašanja u relativno „sigurnom” okruženju,

klijent ima veće šanse da bude uspešan u postizanju željenog ponašanja.

BIHEJVIORALNA PROCENA

(behavioural assesment)

Psihosocijalna procena ponašanja. U teoriji socijalog učenja i bihejvioralnoj terapiji, pokušaj da se uspostave antecedentni stimulansi i posledice koje su oblikovale ili održavale dato ponašanje ili širi repertoar ponašanja. Psihološko poreklo ponašanja se traži u događajima u okruženju, a ne u mentalnim procesima. Ponašanje je opisano kao dimenzija koja se može kvalifikovati sa „koliko često i koliko dugo”.

BIHEJVIORALNA TERAPIJA

(behaviour therapy)

Primena ekspertimentalnim putem izvedenih postupaka *učenja* na saniranje psihosocijalnih poremećaja i kontrolu ponašanja.

Počiva na shvatanju da je svako ponašanje stečeno učenjem, te se učenjem i može „ugasiti”. *Bihejvioralna terapija* predstavlja postepen proces planskog i sistematskog odučavanja klijenta od starog, nedelotvornog stečenog ponašanja i učenje novog, uspešnog. Koriste se različite tehnike "razuslovljavanja" i sticanja prikladnijih navika, kao što su *avertzivna terapija, imple-*

zivna terapija, desenzitizacija, asertivni trening, recipročna inhibicija itd.

Uspešne su kod jednostavnih i izolovanih poremećaja ponašanja (grickanje noktiju, mucanje), ali je manje delotvorna kod težih i složenijih psihičkih poremećaja gde se, umesto jednog „ugašenog" simptoma, razvija drugi.

Šta je bihejvioralna terapija?

www.nacbt.org/whatiscbt.htm

BIHEJVIORALNE NAUKE

(behavioral sciences)

Akadske discipline koje skupljaju i evaluiraju znanje o ljudskim i životinjskim ponašanjima, posebno kroz sistematsko eksperimentalno istraživanje, uključujući psihologiju, sociologiju, socijalni rad i antropologiju.

BIHEJVORIZAM *(behaviorism)*

Visokouticajna škola psihologije koja je ostvarila praktičnu dominaciju u psihološkoj teoriji. Značenje pojma bihejviorizam dolazi od engleske reči *bihejvior* (ponašanje) koje se definiše kao „svaka akcija pojedinca uključujući i one podložne posmatranju, merljive psihološke promena, kognitivne slike, fantazije i emocije”.

Školu su osnovali Pavlov, Votson, Skinner i drugi. Ona tvrdi da su mnoga maladaptivna ponašanja, u delu ili celini, stečena kroz proces učenja i mogu se potencijalno „odučiti”. Zato klasičan bihejviorizam u obzir uzima

samo dokaze koji se mogu meriti kao reakcija na stimuluse i ne zanimaju ga ideje i emocionalno iskustvo.

Biheviorizam i implikacije

<http://plato.stanford.edu/entries/behaviorism/>
www.iep.utm.edu/b/behavior.htm

BIJONOVA GRUPA (*Bion group*)

Tip psihoanalitički orijentisane grupe za psihoterapiju, koju je 1944. započeo Bijon u Tavistok klinici u Velikoj Britaniji. U ovakvoj grupi terapeut zauzima pasivnu, skoro posmatračku, ulogu i ne interpretira pojedincu već čitavoj grupi. Glavni cilj je da članovi postignu uvid u transfere reakcija koji slede. Poznata je i kao Tavistok grupa.

Institut Tavistok www.tavistock.org

BIKULTURALIZAM (*Biculturalism*)

Napori ljudi koji pripadaju različitim sociokulturnim grupama, čija su radna mesta i domovi u blizini, da se adaptiraju jedni na druge. Ovi napori mogu uključiti učenje ili akomodaciju na jezik druge grupe, vrednosti, običaje i obrasce ponašanja. U stvarnosti manja i slabija kultura nosi veći deo tereta akomodacije u odnosu na dominantnu grupu.

Bikulturalizam

www.absoluteastronomy.com/encyclopedia/B/Bi/Biculturalism.htm

BINE-SIMONOVA SKALA

(*Bine-Simons Scale*)

Prvi i najpoznatiji individualni *test inteligencije* koji su konstruisali francuski psiholog Bine i lekar Simon 1905. Sa *Bine-Simonovom skalom* započinje sistematsko *merenje inteligencije*, kao i čitav pokret mentalnog testiranja.

Skala je sastavljena od raznovrsnih testova, ali svi oni mere opštu sposobnost jer, po Bineu, biti inteligentan znači „dobro rasuđivati, dobro razumeti i dobro i pravilno misliti”. Na osnovu odnosa izmerenog *mentalnog* i *kalendarškog uzrasta*, određuje se da li je dete, i u kom stepenu, ispod ili iznad proseka u razvijenosti inteligencije. *Bine-Simonova skala* je doživela mnoge revizije. Kod nas su dva puta rađene revizije: prva je *Beogradska revizija Bine-Simonove skale* iz 1937, a druga je *Nova beogradska revizija Bine-Simonove skale* iz 1976.

BIODIVERZITET (*biodiversity*)

Varijete biljaka i životinja koje žive u jednom okruženju u kome postoji međuzavisnost. Redukcije u biodiverzitetu nastaju primarno ljudskim aktivnostima ogoljavanja šuma, poljoprivredom, širenjem gradova, rudarstvom, zagađivanjem i globalnim zagrevanjem. Smanjeni biodiverzitet se smatra ozbiljnim socijalnim problemom, ali njegove posledice nisu u

potpunosti poznate. Na Svetskom samitu u Kjotu je doneta Povelja o očuvanju biodiverziteta.

Protokol iz Kjota - tekst

<http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf>

BIOENERGETIKA (*bioenergetics*)

Vrsta terapije usmerena na razbijanje *mišićne blokade* koja ometa nesmetan protok energije, sa ciljem da se klijent „vрати svome telu“ i da u njemu maksimalno moguće uživa. „Razbijanjem“ mišićne blokade oslobađaju se potisnuta negativna osećanja – bes, strah i mržnja, a pražnjenjem ovih osećanja dolazi se do najdubljih skrivenih pozitivnih osećanja kao što su ljubav, samilost, radost i sl.

Internacionalni institut za bionergetiku

www.bioenergetic-therapy.com

BIOENERGIJA (*healing energy*)

Vrsta životne energije koju imaju samo izuzetni pojedinci i koja blagotvorno deluje na bolesnika, odnosno isceljuje bolesti koje se drugim putem ne mogu izlečiti. U alternativnoj medicini koristi se kao pomoćno sredstvo u vidu dodira rukama i sl.

Terapeutski govor

http://en.wikipedia.org/wiki/Therapeutic_touch

BIOETIKA (*bioethics*)

Poznata i kao biomedicinska etika. U pitanju je analiza i studija pravnih, moralnih, socijalnih i etničkih razmatranja

koja uključuju i biološke i medicinske nauke. Teme od posebnog interesovanja uključuju genetski inženjering, reproduktivnu psihologiju, reproduktivne tehnologije, upotrebu i zloupotrebu medicinskih i mentalno-zdravstvenih tretmana, samoubistvo i prava pacijenta.

Resursi o bioetici

www.nih.gov/sigs/bioethics/

BIOFIDBEK (*biofeedback*)

Informacije koje se prikupljaju na licu mesta o fiziološkim procesima u telu neke osobe. Uključuju podatke o krvnom pritisku, temperaturi, mišićnim napetostima i sl. Cilj je da se osoba nauči da kontroliše ove procese čak i kada nije sposobna da artikuliše kako je stekla znanje. Uz pomoć biofidebeka mogu se lečiti migrena, gasterotestikalni problemi, visok krvni pritisak i epilepsija.

Biofidebek

www.holistic-online.com/Biofeedback.htm

BIOFILIJIA (*Biophilia*)

Ljubav prema svemu što je živo, što raste i što se razvija. To je tendencija da se život afirmiše. Po Fromu je čovek biološki obdaren za biofiliju koja je njegova „primarna mogućnost“. Pojam je sličan Frojdovom pojmu Erosa, ali se od njega razlikuje po tome što biofilija predstavlja psihološku strast proizašlu iz osnovnih čovekovih potreba, a ne biološki determinisan nagon.

Biofilija i emocija

www.feel.org/articles/biophilia.html

BIOGRAFIJA (*biography*)

Kjiževna forma u kojoj je opisan život neke osobe. Dublje i razumljivije psihoanalitičko razumevanje likova biografija dovelo je do pojave autobiografije. U poslovnom svetu se praktikuju sažete biografije poznate kao CV ili lat. „*curriculum vitae*”, sažete životne biografije.

Infostud – korisno (uključ. kako napisati CV)

www.infostud.com/info/

BIOGRAFSKA METODA

(*biography method*)

Oblik sistematskog posmatranja, beleženja i tumačenja ponašanja neke osobe u toku dužeg vremenskog perioda. *Biografska metoda* u vidu dnevničkog beleženja razvoja dece na osnovu direktnog posmatranja, s jedne, ili rekonstrukcije prošlosti odrasle osobe na osnovu mnoštva anamnestičkih i heteroanamnestičkih podataka, s druge strane.

BIOINŽINJERING (*bioengineering*)

Primena principa inženjeringa u biologiji i medicini. Tu spada razvoj sistema za održavanje života pod vodom i u svemiru, medicinski aparati (dijalize i proteze) i instrumenti za nadgledanje bioloških procesa. Naročito brzo je napredovao u izradi veštačkih organa, tako

da je prvo veštačko srce ugrađeno ljudskom biću već 1982. Bioinženjeri unapređuju opremu potrebnu za održavanje ljudskog života.

BIOLOŠKI ČASOVNIK (*biorhythm*)

Postojanje opšte osobine organizma da ima svoje unutrašnje ritmove koji su usklađeni sa spoljnim ritmovima sredine, ili su od njih zavisni. Uloga ritmičkih ciklusa organizma lako je vidljiva u menstruacionim ciklusima žena, ili u fiziološkim promenama i tegobama prilikom putovanja, promenama ciklusa dana i noći, ili promenama klimatskih zona. Mogu biti i ciklične varijacije u pojedinačevom nivou aktivnosti, uzbuđenosti, raspoloženju i opštoj efektivnosti.

Studija uticaja bioritma na tim

www.northcrossing.com/Biorhythm.htm

BIOLOŠKI MOTIVI (*biomotives*)

Sve potrebe, nagoni i porivi koji imaju organsku osnovu i čija je glavna uloga biološko očuvanje i preživljavanje organizma. Osnovni *biološki motivi* su: *žed, potreba za kiseonikom, glad, seksualni nagon, materinski motiv, potreba za izbegavanjem bola, potreba za odmorom, za snom, za aktivnošću*. Ovim motivima je zajedničko to da su urođeni, univerzalni, snažni i da se vladaju po principu *homeostaze*, odnosno, cilj

im je uspostavljanje fiziološke ravnoteže u organizmu.

BIOLOŠKI RODITELJ

(biological parent)

Muškarac ili žena čija su spermija/jajašce deo genetskog materijala od koga je nastalo dete. Pojam zamenjuje „roditelja koji je rodio” (birth parent) koji je korišćen da bi se razlikovali roditelji usvojiooci od osoba koje su začele dete. Pojam biološkog roditelja je primereniji zbog napretka u reproduktivnim tehnologijama.

Biološki roditelji u enciklopediji usvojenja

<http://encyclopedia.adoption.com/entry/biological-parents/57/1.html>

BIOMETRIJA *(biometrics)*

Studija svih faktora koji određuju moguću životnu razvoj pojedinca.

Međunarodno društvo www.tibs.org

BIORITAM *(biorhythm)*

Ciklične varijacije u nivou aktivnosti, uzbuđenosti, raspoloženja i generalne efektivnosti jedinice. Na osnovu karte bioritmova, mogu se predvideti uspešni, odnosno neuspešni dani, kao i „kritični” dani za pojedine poslove ili aktivnosti.

Generatori bioritmova

www.sitefoundry.com/biorhythms/

<http://biorhythms.perbang.dk/>

BIOSOCIJALNO *(biosocial)*

Uticao i interakcija okruženja, bioloških, socijalnih, kulturnih i fizičkih faktora na razvoj i ponašanje ličnosti.

Generatori bioritmova

www.gender.org.uk/about/02psycho/24_biosc.htm

BIOTERAPIJA *(biotherapy)*

Stimulativni tretman sa ciljem da se povрати sposobnost organizma da se bori sa bolestima, poznat i kao imunoterapija.

Bioterapije obuhvataju imunoterapije, terapije gena i hormonske terapije.

U borbi protiv raka

<http://cancer.healthcentersonline.com/chemoradiationcancertherapy/?WT.srch=1>

BIOTERORIZAM *(bioterrorism)*

Upotreba bioloških i hemijskih agenasa u vazduhu, vodi ili hrani kako bi se izazvala smrt većeg broja ljudi ili socijalne smetnje.

Danas se najčešće koriste antraks, botulizam, kuga i druge bolesti koje mogu izazvati fatalni ishod. Mada akcije mogu imati razmere zločina protiv čovečanstva, najčešće za cilj imaju izazivanje masovne panike i psihološki efekat, tako da bioterorizam spada i u oblike psihološkog ratovanja. Motivacija je obično da se naškodi percipiranom neprijatelju, dobije publicitet, daju političke izjave ili dokaže moć.

Odbrana od biološkog oružja

www.biodefenseeducation.org

BIROKRATIJA (*bureaucracy*)

Forma društvene organizacije u kojoj se teži više centralizovanoj kontroli i prisilnom komformizmu rigidnopriscanim pravilima i kanalima komunikacije

Shvatanja Maks Vebera

www2.pfeiffer.edu/~Iridener/DSS/Weber/BUREAU.HTML

BISEKSUALNOST (*bisexuality*)

Pod biseksualnošću podrazumeva se odstupanje od uobičajenog ponašanja za jedan ili drugi pol, kao i/ili posedovanje sekundarnih polnih karakteristika suprotnog pola. Biseksualnost podrazumeva seksualnu sklonost i ka suprotnom i ka sopstvenom polu.

Kao mentalna dispozicija postoji kod svih ljudi, samo što je kod nekih, usled konstitucionalnih razloga, intenzivnija. Prema Jungu, svaki muškarac i svaka žena nosi u svom nesvesnom psihološke odlike suprotnog pola (*Anima, Animus*).

Šta je biseksualnost

www.religioustolerance.org/bisexuality.htm

BLEKAUT (*blackout*)

Pojam za gubitak svesti ili memorije o iskustvima, mislima ili percepcijama koja su se desila u stanju akoholne intoksikacije ili intoksikacije drugim drogama.

Gubitak svesti

<http://en.wikipedia.org/wiki/Fainting>

BLOK KREDITI (*block grant*)

Sistem dodeljivanja fondova lokalnom zdravstvu, socijalnoj zaštiti ili obrazovanju uz dozvolu primaocu da rasporedi prioritete i način distribucije. Zagovornici tvrde da povećava efikasnost i lokalnu kontrolu dok protivnici sugeriraju da je to skriveni način smanjivanja fondova za javnu potrošnju.

Blok grant

www.policyalmanac.org/social_welfare/archive/ssbg.shtml

BLOK ORGANIZACIJE

(*block organisations*)

Formalne ili neformalne socijalne grupe koje žive u fizičkoj blizini (poput gradskog bloka) i imaju slične vrednosti, probleme i ranjive tačke, a saraduju da bi postigle iste ciljeve. Popularan je izraz *umrežavanje* za njihovo udruživanje na osnovu sličnosti.

BLOK STUDENTSKA PRAKSA

(*block students placement*)

U obrazovanju različitih struka kao i socijalnih radnika, alternativa tradicionalnim oblicima studentske prakse U sistemu blok prakse, studenti pohađaju klasičnu nastavu tokom nekoliko meseci, zatim rade gotovo puno radno vreme u socijalnim agencijama pod profesionalnom i akademskom supervizijom. Ukupno vreme provedeno na praksi je približno isto kao kod klasi-

čnog sistema, ali je učinak vidljiv u poboljšanju kvaliteta stručnog osposobljavanja.

BLOKADA (*mental blockade*)

Privremeni gubitak memorije, obično prekid misli ili govora. Može biti uslovljena psiholoskim faktorima.

BOEMSTVO (*bohemianism*)

Naziv za način života, koji označava individualni stav ljudi prema postojećem društvenom stanju. Progresivnost boemstva se ogleda u njegovoj pobuni protiv oveštalih i stagnantnih formi građanskog društva, traženju novih umetničkih formi, kao i u neprekidnoj borbi za slobodu umetničkog izraza. Boemstvo može značiti i povlačenje iz društvenog života, gubitak osećanja odgovornosti, ekscentrično i ekstravagantno ponašanje, što dovodi do osećanja dosade, beznada.

Boemstvo i kontrakultura

www.mtholyoke.edu/courses/rschwart/hist255-s01/boheme/evolution.html

BOG (*God*)

Božanstvo ili duhovno biće. Svaka velika monoteistička religija u svetu prihvata Vrhovno biće, koje je jedini Bog u svemiru, tvorac svih stvari, sveznajući i svemoćan. On je takođe dobar. U starom Izraelu, Boga su nazivali Jahve (Jehova) a u Hrišćanstvu

Isus Hrist (originalno grč. Jesus Kristos). U Islamu termin je *Alah*.

Imena Boga u glavnim religijama

http://en.wikipedia.org/wiki/Name_of_God

BOGORODICA

(*Mary The Mother of Jesus*)

Po Bibliji, majka Isusova. Rodila je bezgrešno, odnosno bez kontakta sa određenim muškarcem. Simbol je bezgrešnosti, devičanstva i majčinstva i čest motiv ikonografa.

U pojedinim starim crkvama (Etiopija, Švajcarska, Francuska) Madona i Isus su crnci, što dovodi u pitanje evropsku predstavu o belom plavookom Isusu.

Rimokatolička madona

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Madonna

Verovanja o bogorodici

www.religionfacts.com/christianity/beliefs/mary.htm

BOJKOT (*boycott*)

Prekid veza s nekim pojedincem ili društvenom grupom. Bojkot ima za cilj skretanje pažnje ili sankciju čime se želi postići promena u odnosu na prethodno stanje. Danas su najčešći bojkoti velikih korporacija iz moralnih i drugih razloga.

Lista kompanija koje bojkotuju potrošači

www.ethicalconsumer.org/boycotts/boycotts_list.htm

BOL (*pain*)

Izrazito neprijatni osećaj, izazvan nekim jakim stimulansom, koji može da izazove oštećenje organizma. Uloga *bola* je da upozori i pripremi organizam na štetne draži i opasne dezintegrišuće procese. *Bol* ima svoj fiziološki, neurološki, ekspresivni i doživljajni ili psihološki aspekt.

Asocijacija za izučavanje bola

www.iasp-pain.org

BORD DIREKTORA

(*board of directors*)

Grupa ljudi odgovornih za ostvarivanje ciljeva neke organizacije i njene politike. Upravlja ju korporacijama, ali i neprofitnim organizacijama.

Bord socijalnih agencija se najčešće sastoji od volontera koji su uticajni u društvu i koji reflektuju mišljenje koje prevladava u zajednici.

Tehnologija rada www.boardvantage.com

BDN www.boarddirectorsnetwork.org

CorporateWatch www.corporatewatch.org

BORDERLAJN (*borderline*)

Deskriptivni pojam koji se odnosi na premorbidne uslove ili fenomene locirane između dve kategorije. Socijalni radnici i radnici u mentalnom zdravlju često neformalno koriste ovaj pojam kako bi objasnili pojedince koji su na granici normalnosti i mentalne bolesti.

BORSTAL SYSTEM (*Borstal System*)

Korektivni program za mlade prestupnike (16-23 godina starosti) u SAD i drugim zemljama koji je pokušao da naglasi značaj obrazovanja, treniranja i rehabilitacije u zatvorenim ili otvorenim institucijama.

Wikipedija o Borstalu

http://en.wikipedia.org/wiki/Borstal_system

BRAČNO SAVETOVALIŠTE

(*marriage counselling agency*)

Savetodavna institucija u kojoj stručnjaci različitih profila (lekari, psiholozi, socijalni radnici, pedagozi itd.) nastoje da pomognu zainteresovanim osobama da ostvare uspešan brak, a ljudima sa sukobima u braku da reše svoje bračne probleme.

BRAČNO SAVETOVANJE

(*Marriage counselling*)

Forma bračne terapije. Pojedini socijalni radnici identifikuju bračno savetovanje kao bračnu terapiju, dok drugi smatraju da je savetovanje manjeg intenziteta, direktivnije i da se bavi parovima koji su u manjoj krizi. Istraživanjem nije dokazana razlika. Mnogi socijalni radnici koriste pojam bračne terapije jer smatraju da je u pitanju manje teoretska a više praktična orijentacija, zasnovana na tehnikama i metodama i veštinama socijalnog rada.

Opis posla

www.jobprofiles.org/heacounselor3.htm

Osnovne tehnike

www.ericdigests.org/1992-1/basic.htm

BRAJOVA AZBUKA (*Braille alphabet*)

Univerzalni sistem pisanja i štampe za slepe. Izumeo je Braj 1824. Sastoji se od kombinacija tačaka koji se utiskuju u papir i čija ispupčenja slepi mogu čulom pipanja da iščitavaju.

Postoje i pisače mašine sa Brajevom azbukom kao i kompjuterske tastature a u poslednjoj deceniji se posebno razvijaju kompjuterski programi (softver) i delovi računara (hardver) prilagođeni interakciji sa osobama sa posebnim potrebama.

Wikipedia o Brajovoj azbuci

<http://en.wikipedia.org/wiki/Braille>

BRAK (*marriage*)

Po pravilu zakonski zasnovana institucija zajedničkog života punoletnih osoba različitog pola. Podrazumeva uzajamna prava i obaveze supružnika, što se reguliše pravnim propisima a često i verskim i običajnim normama.

Velika promena u takonskoj regulativi i praksi pojedinih zemalja dogodila se nakon 2000. godine kada je omogućen zakonski regulisan brak osoba istog pola.

Sloboda da se stupi u brak

www.freedomtomarry.org

BRNAUT SINDROM

(*burnout syndrome*)

Pojam koji opisuje stanje profesionalca u humanističkim strukama koji su zbog izrazito napornog rada i stresnih situacija često frustrirani ili osećaju apatiju i bes (tzv, „sagorevanje na poslu”, „profesionalno izgaranje”). Brnaut se najčešće javlja u socijalnom radu i na drugim poljima na kojima radnici imaju veće odgovornosti ili rade u stresnijim uslovima, što ih dovodi u poseban položaj.

Šta je izgaranje

www.ericdigests.org/2004-1/burnout.htm

Kako se nositi sa izgaranjem

www.psychologyinspain.com/content/full/2003/full.asp?id=7006

BUDA (*buddha*)

Termin Buda (sanskrt. *probuđen*) je titula, a ne ime. Budisti veruju da postoji beskonačan broj prošlih i budućih buda.

Priča o Budi

www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett/00ambedkar/ambekar_buddha/

BUDIZAM (*buddhism*)

Jedno od najuticajnijih filozofskih i religijskih učenja na tlu Azije, pre svega u zemljama istočno od Indije. Osnivačem se smatra Sidhatha Gotama (555-486 p.n.e.), šire poznat kao Buda (Probuđeni), ili Šakjamuni (mudrac iz plemena Šakja). U okviru kulta njegove ličnosti, u budističkoj religiji, nastaju brojne teorije o njegovom nadljudskom poreklu.

Mreža budista www.buddhanet.net/

BUDŽET (*budget*)

Lista iznosa svih procenjenih troškova socijalne agencije ili organizacije, koja uključuje sve prihode i troškove neophodne za funkcionisanje organizacije. Budžet je lista verovatnih prihoda i rashoda tokom specifikovanog perioda.

BUDŽET VREMENA (*time budget*)

Pojam „budžet vremena” se koristi za ispitivanje života i rada savremenog čoveka u toku 24 časa. Ima za cilj da „snimi” celokupnu delatnost ljudi raznih društvenih kategorija. Zato se uvek govori o budžetu vremena konkretnih skupina, imajući u vidu istorijske, društveno-ekonomske i političke prilike. Na budžet vremena, takođe, utiču ekološki, geografsko-klimatski, nacionalno-etnografski uslovi kao i demografska obeležja – pol, uzrast, zanimanje itd.

BULIMIJA (*Bulimia nervosa*)

Patološka potreba za hranom, nekontrolisana proždrljivost, praćena osećanjem nezasite gladi. To je poremećaj u ishrani kod koga se patološki ekscesivan apetit smenjuje sa epizodama pražnjenja – samoizazvane mučnine laksativima, pilulama za dijetu i sl. Bulimija obično počinje kao vrsta dijete. Podtipovi uključuju bulimiju sa ili bez pražnjenja ili druga neprilagođena kompulzivna ponašanja.

O samoj bolesti

www.priory-hospital.co.uk/htm/bulimi.htm

Poremećaji ishrane

web4health.info/en/index-ed.shtml

BUMERANG DECA

(*boomerang children*)

Mladi odraslog uzrasta koji se vraćaju da žive sa roditeljima posle perioda nezavisnosti, odnosno pokušaja samostalnog života.

Razlozi

www.medicinenet.com/script/main/art.asp?articlekey=37639

BURA MOZGOVA (*brainstorming*)

Metod koji se koristi u manjim grupama kako bi se ohrabрили članovi da proizvedu koliko god je moguće više ideja. Postupak je naročito koristan u prvoj fazi rešavanja nekog problema, kada je poželjno iznedriti što više raznovrsnih hipotetičkih odgovora, da bi se zatim, u drugoj fazi, među njima vršila selekcija najboljeg. Prema nekim istraživanjima,

mada neosporno korisna, ova tehnika „grupnog mišljenja” nije se, mereno brojem originalnih ideja i uspešnih rešenja, pokazala uspešnijom od individualnog traganja za rešenjem. Poznata je kao *brejnstorming*.

Brejnstormig tehnike i softver

www.brainstorming.co.uk

BURIDANOV MAGARAC

(donkey at the hill)

Poslovično poznat magarac koji se nalazi između dva potpuno jednako udaljena plasta sena i, pošto nije u stanju da se odluči ni za jedan, on skapava od gladi. U psihologiji se uzima kao primer *konflikta* dvostrukog privlačenja, odnosno jake *ambivalencije*.

C

CELIBAT (*celibacy*)

Osnovno značenje - bezbračnost rimokatoličkih sveštenika.

Teloški se obrazlaže kao slobodno odricanje od polnog života u znak ugledanja na Hrista i potpune predanosti crkvi kao „Hristovoj zaručnici“.

Celibat se u raznim oblicima javlja i u drugim verskim konfesijama zbog prihvatanja ideje da služenje i predavanje božanstvu donosi bezbrižnost kao i stanje bolje i savršenije od života u braku. Cenjen je u hinduizmu, budizmu, taoizmu.

Celibat i Katolicizam

www.libchrist.com/bible/celibacy.html

Abstinencija i celibat

www.scarleteen.com/sexuality/abstinence.html

CENESTEZIJA (*cenestesia*)

Obično nedovoljno jasan i neopisiv osećaj sopstvenog tela, njegove celovitosti i funkcionalnosti. Smatra se da je cenesteziya sastavni deo identiteta ličnosti. Zbog toga signali o promenama unutrašnjeg telesnog stanja, u manjoj ili većoj meri, utiču na poremećaj identiteta. Poremećaji cenesteziye nazivaju se cenestopatije, a ispoljavaju se u neobičnim doživljajima sopstvenog tela

što je pratilac različitih poremećaja a posebno hipohondrije.

CENTAR ZA MENTALNO ZDRAVLJE

(*community mental health center*)

Lokalna organizacija, delimično fundirana i regulisana od strane višeg nivoa vlasti, koja obezbeđuje spektar psihijatrijskih i socijalnih usluga lokalnom stanovništvu. To uključuje prijem, otpust, parcijelnu hospitalizaciju, hitne usluge, programe za stare i decu, kućne posete, skrining, postrehabilitacionu brigu kao i programe za osobe koje zloupotrebljavaju alkohol i druge supstance.

CENTAR ZA POMOĆ U KUĆI

(*home care center*)

Centar za pomoć u kući je posebna institucija socijalne zaštite, koja se može osnivati u okviru domova za stara lica i penzionere, gerontoloških centara ili centara za socijalni rad kao oblik vaninstitucionalne podrške starim i iznemoglim ljudima. U okviru svoje delatnosti, ova institucija obezbeđuje korisnicima u njihovom stanu: održavanje higijene stambenog prostora, održavanje lične higijene, kupovinu i nabavku osnovnih životnih namirnica

sredstvima korisnika, pripremanje hrane i socijalnu komunikaciju.

Medline Plus o kućnoj brizi starih
www.nlm.nih.gov/medlineplus/homecareservices.html

CENTAR ZA PORODIČNI SMEŠTAJ

(fostering center)

Centar za porodični smeštaj je institucija koja organizuje i neposredno vrši smeštaj dece bez roditeljskog staranja u hraniteljske porodice, vrši nadzor i pruža stručnu pomoć porodici u kojoj je dete smešteno u pogledu zbrinjavanja, vaspitanja, obrazovanja, zdravstvene zaštite i osposobljavanja za samostalan život.

Reultati hraniteljstva
www.fosteringresults.org
Foster care support centre
www.fostercare.org

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD

(social services center)

Institucija polivalentnog tipa osnovana od strane države sa javnim ovlašćenjima u oblasti rešavanjima o pravima građana iz oblasti socijalne zaštite, ostvarivanja uloge organa starateljstva, preventivnih delatnosti kao i praćenja i proučavanja socijalnih problema. Funkcije centra za socijalni rad uključuju i ostvarivanje socio-terapijskih usluga i tretmana širokog spektra socio-patoloških poremećaja različitih kategorija korisnika.

Stručna organizacija u centru za socijalni rad zasniva se na standardima i etici socijalnog rada, uz učešće stručnjaka različitih profila: socijalnih radnika, psihologa, pedagoga, pravnika, a po potrebi i drugih stručnjaka.

CSR Kragujevac "Solidarnost"
www.solidarnost.org.yu
Social Services Center Washington DC
www.fostercare.org

CENTAR ZA TRETMAN KRIZA

(crisis care center)

Posebni deo socijalnih agencija i zdravstvenih institucija koji je organizovan za kratkotrajnu hitnu pomoć pojedincima da se vrate u predkrizno stanje. Usluge ovih centara mogu se uključivati u prevenciju suicida, distribuciju hrane i obezbeđivanja skloništa, savetovanje žrtava silovanja ili zlostavljanja, detoksifikaciju korisnika droga i dr.

CENTAR ZA ZAŠTITU DECE, ODOJČADI I OMLADINE

(Center for Welfare of infants, children and adolescents)

Centar za zaštitu odojčadi, dece i omladine je institucija koja obezbeđuje deci bez roditeljskog staranja negu, staranje o zdravlju, vaspitanje i učenje različitih socijalnih veština. Pored zbrinjavanja dece bez roditeljskog staranja, centar organizuje i zbrinjavanje samohranih trudnica i majki sa decom

nakon porođaja (materinski dom). Neposredno i u saradnji sa centrom za socijalni rad vrši smeštaj u hraniteljske porodice, posreduje u usvojenju kao i u drugim oblicima pomoći deci, radi rešavanja njihovih životnih problema.

Ustanove za smeštaj dece bez rod. staranja

www.givekidshope.com/link_ustanove.htm

www.beograd.org.yu/cms/view.php?id=3849

Primer programa »Kompas«

www.sif.minrzs.sr.gov.yu/vest.asp?l=s&v=a&ID=58

CENTRALNI NERVNI SISTEM (CNS)

(central nervous system)

Deo *nervnog sistema* koji se nalazi unutar lobanje i kičmene moždine, a čine ga, kod kičmejaka, *mozak (veliki, mali i moždano stablo), kičmena moždina (medulla spinalis)* i odgovarajući *nervni putevi*.

Centralni nervni sistem

<http://users.rcn.com/jkimball.ma.ultranet/BiologyPages/C/CNS.html>

CENTRI ZA NEZAVISTAN ŽIVOT

(centers for independent living)

Ustanove i programi koji obezbeđuju socijalne i zdravstvene usluge za osobe sa hendikepom, kao i partnersku podršku (personalne asistente) i informaciju za porodice. U centrima često rade osobe sa hendikepom i pružaju usluge kao što su savetovanje, legalno zastupanje, finansijska podrška i podrška mentalnom zdravlju, transport i popravka kolica i drugih pomagala.

Independent living center

www.independentliving.org

Direktorijum centara za samostalni život

www.jik.com/ilcs.html

CENZURA (censorship)

Od strane države autoritarno ograničavanje ili zabrana, verskih ili drugih institucija, javnog izražavanja mišljenja ili ideja, zbog opasnosti po vlast, društveni ili moralni poredak. Cenzura može biti preventivna ili punitivna, kada se uništava materijal koji je već bio dostupan javnosti.

Index for free expression

www.indexonline.org

Index Librorum Prohibitorum

www.newadvent.org/cathen/07721a.htm

CENZURA SNA (dream censorship)

Psihoanalitički termin koji ukazuje da sadržaj sna može biti teško razumljiv. Manifestuje se u „brisanju“ izvesnih nepoželjnih delova sna, kao i u modifikaciji, tendencioznom preinačavanju ili ublažavanju neprihvatljivih sadržaja. Prema Frojdu, pitanje razumevanja psihičkih sila koje unutar ličnosti utiču na cenzuru sna, i otkrivanje „šifre“ za njihovo razumevanje, ključ je koji omogućava shvatnje i tumačenje celokupnog psihičkog života ljudi.

Snovi po Frojdu i Jungu

www.psychicjournal.com/archives/000410/000410f2.htm

Interpretacija snova, Sigmund Freud

www.psywww.com/books/interp/toc.htm

CEREBRALNA ASIMETRIJA

(cerebral asymmetry)

Nejednakost leve i desne hemisfere velikog mozga u anatomskom i funkcionalnom pogledu. Najizrazitije anatomsko-strukturalne razlike su u pogledu: veličine i težine, količine sive mase, zatim, lateralne brazde, veličine oblasti korteksa nazvane *planum temporale*, i veličine primarne senzorne slušne zone. U funkcionalnom pogledu, pokazuju brojna istraživanja, leva hemisfera, po pravilu, kontroliše verbalne funkcije i racionalno mišljenje (govor, čitanje, pisanje, računanje), a desna emocionalno ponašanje, intuitivno mišljenje, vizuelno pamćenje, imaginaciju, percepciju prostora, razumevanje geometrijskih odnosa, muzičku sposobnost itd.

CEREBRALNA DOMINACIJA

(cerebral domination)

Pojava da je jedna od moždanih hemisfera (po pravilu leva) funkcionalno dominantnija od desne. U dominantnoj hemisferi smešteni su centri za govor, vid, pokrete ekstremiteta... Pojava je uslovljena nasleđem, izuzetno u ranom periodu detinjstva, kod nekih oštećenja kontralateralna hemisfera može preuzeti neke od funkcija. Na kasnijim uzrastima to nije moguće.

CIKLIČNA NEZAPOSLENOST

(cyclical unemployment)

Gubitak poslova izazvan periodičnim lošim ekonomskim ciklusima. Ovakva vrsta nezaposlenosti pogađa više radnika na duži period nego druge vrste nezaposlenosti (sezonska, strukturalna i dr.)

CIKLOTOMIČKI POREMEĆAJ

(cyclothymic disorder)

Hronična fluktuacija raspoloženja koja traje duže od dve godine (jedne godine kod dece i adolescenata) i uključuje brojne depresivne simptome i hipomanične epizode. Stanje je slično bipolarnom poremećaju sa izuzetkom da simptomi nisu tako izraženi (uglavnom manične, depresivne i mešane manično-depresivne epizode). Simptomi nisu izazvani psihološkim ili medicinskim problemima već usled klinički značajnog stresa ili nemogućnosti socijalnog funkcionisanja. Poremećaj je poznat i kao ciklotimija.

CIKLUS SIROMAŠTVA

(cycle of poverty)

Stanje siromaštva koje traje više od jedne generacije (porodice) i često se prenosi na narednu generaciju. Često deca siromašnih nemaju pristup kvalitetnom obrazovanju, zdravim stilovima života, poslovnim mogućnostima, finasijskoj podršci karijeri, snažnoj porodičnoj podršci i sl. tako da je veća

verovatnoća da ostanu siromašni i podižu svoju decu u siromaštvu.

CIKLUS ZLOUPOTREBE

(cycle of abuse)

Ponavljanje zlostavljačkih obrazaca ponašanja koje se događa kada se zlostavljana osoba tako ponaša prema drugima. Istraživanja su pokazala da osobe koje zlostavljaju i zlopotrebljavaju decu, stare ili partnera su često i sami bili zlostavljani. Ciklus se prenosi na narednu generaciju kada deca zlostavljača postaju roditelji i supružnici.

CIRKULARNA KAUZALNOST

(circular causality)

Koncept, posebno u sistemskim teorijama, koji opisuje uzrok događaja, ponašanje, problem ili obrazac koji su deo kompleksne sekvence recipročnih međuticajnih interakcija. Ponašanje je jedna komponenta organizovanog sistema koje utiče na ponašanje u kružnom maniru.

CIVILIZACIJA *(civilisation)*

Najčešće upotrebljavan pojam u jeziku nauke, filozofije i umetnosti koji označava kontinuirani progres u svim sferama ljudskog života, odnosno razvitka materijalne i duhovne kulture. Na osnovu različitih kriterijuma, a najčešće u odnosu na humanističku orijentaciju i dostignuća, može se procenjivati ste-

pen razvoja civilizacije različitih socijalnih zajednica.

Pojam civilizacije, pored optimističkog, ima i negativnu (prenosnu) konotaciju koja mu daje pežorativno značenje. Ono je proisteklo iz kritike i osporavanja novih dostignuća. U tom kontekstu osporava se gledište da je sve ono što podvodi pod civilizacijski napredno, naročito u tehnološkom smislu, istovremeno i kvalitativno korisno za život ljudi i humanizaciju ljudskih odnosa.

Wikipedija o civilizaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Civilisation>

Civilizacija 4, najpoznatija igra-simulacija civilizacije

www.civ4.com

CIKLOTOMIJA *(cyclothymia)*

Naizmenično smenjivanje veselosti i tuge. Ne klasifikuje se kao patološka osobina, izuzev kada se javlja u ekstremima. Postoje sličnosti sa raspoloženjem u manično-depresivnoj psihozi.

CRTE LIČNOSTI

(personality characteristics)

Osnovne gradivne jedinice *strukture ličnosti*. Crte su relativno trajne i relativno opšte osobine ličnosti, odgovorne za doslednost ponašanja u sličnim situacijama. Koncept „crte ličnosti“ podrazumeva da će se određena osoba dosledno ponašati u skladu sa psihološkom i socijalnom konotacijom sadržaja crte. To su obično dimenzije duž

koje se pojedine ličnosti mogu svrstati po stepenu zastupljenosti određene osobine (npr. *dominantnost – submisivnost, sebičnost – nesebičnost, hrabrost, doslednost, upornost, rigidnost i sl.*) i koje su veoma korisne za opis i objašnjenje ličnosti.

Po Olportovoj definiciji crte mogu biti *crte karaktera* (objašnjavaju zašto neko nešto čini, posebno u interpersonalnim odnosima), *crte temperamenta* (objašnjavaju kako neko nešto čini) i *sposobnosti* (koliko uspešno nešto čini).

Index for free expression

www.indexonline.org

Index Librorum Prohibitorum

www.newadvent.org/cathen/07721a.htm

CRTEŽ LJUDSKE FIGURE

(human figure drawing)

Vrsta *projektivne tehnike* koja se zasniva na interpretaciji crteža ljudske figure. Najčešće se koristi u terapijskom radu sa decom.

Problem u tumačenju crteža je što terapeuti nisu sigurni u kojoj je meri ispitanik u svoj crtež projektovao svoje telesno, svoje stvarno i svoje idealizovano *Ja*. Mada ovaj test nije objektivni, ni pouzdan, niti je dokazana njegova validnost, on je veoma popularan u kliničkoj praksi, jer je jednostavan za zadavanje, široko upotrebljiv i ekonomičan.

CIVILIZOVANOST

(civility)

Ugladenost, maniri, dobro ponašanje prema određenom setu pravila i normi koje su važne za razvoj efektivnih interpersonalnih odnosa. Suprotnost necivilizovanosti.

CIVILNO DRUŠTVO *(civic society)*

Civilno društvo je autonomna sfera javne i privatne delatnosti koju ne nadzire država. To je oblast vaninstitucionalnih aktivnosti koje se izražavaju posredstvom decentralizacije, samouprave, širenja lokalne i regionalne autonomije. Uslov za postojanje civilnog društva je otvoreno društvo zasnovano na vladavini prava, socijalnoj pokretljivosti, komunikacijama, društvu tolerancije i slobode kretanja ideja i ljudi. U tom smislu civilno društvo se može definisati kao agregatni pojam kojim se označava specifičan skup društvenih komunikacija i socijalnih veza, socijalnih institucija i društvenih vrednosti, čija je polazna tačka i glavni akter ličnost kao građanin.

CRKVENI SOCIJALNI RAD

(church social work)

Socio-humanitarna aktivnost koja obuhvata različite oblike međusobne podrške i pomoći vernika, ali i konkretne aktivnosti zaštite određenih kategorija ugroženih. Takođe, uključuje i različite oblike kulturnih, obrazovnih i altruističkih aktivnosti u lokalnoj zajednici.

Verska osnova crkvenog socijalnog rada nalazi se u Bibliji i apologetizmu svetaca poput Sv. Jovana koji je, koristeći biblijske spise, zagovarao brigu za siromašne ljude kao hrišćansku dužnost, kao i da bogatstvo nije povredivi posed već zajam od Boga koji treba koristiti u službi onih koji su u stanju neke potrebe.

Najveće crkvene humanitarne fondacije

Caritas International

www.caritas.org

International Orthodox Christian Charities

www.iocc.org

CRVENI KRST (*Red Cross*)

Međunarodna humanitarna organizacija formirana na inicijativu Švajcarskog lekara i humaniste Anri Dinana 1863. godine. Strukturu međunarodnog Crvenog krsta čine: Međunarodni komitet Crvenog krsta, nacionalna društva (oko 140 zemalja) i Međunarodna federacija nacionalnih društava. Svoju celokupnu nacionalnu i međunarodnu aktivnost Crveni krst zasniva na sedam

osnovnih principa. To su: humanost, nepristrasnost, neutralnost, nezavisnost, dobrovoljnost, jedinstvo i univerzalnost. Crveni krst se naročito zalaže za zaštitu žrtava rata o čemu su donesene Ženevske konvencije prihvaćene od svih država sveta. U miru, osnovni moto delovanja Crvenog krsta je „putem humanosti ka miru“.

Međunarodni Komitet Crvenog krsta

www.icrc.org

Crveni Krst Srbije

www.redcross.org.yu

Wikipedija o Crvenom krstu

http://en.wikipedia.org/wiki/Red_Cross

Č

ČAST (*honour*)

Vrednosni pojam koji, u zavisnosti od socijalne sredine i običajnih normi, svrstava neko ponašanje u moralno ispravno, poželjno i u skladu s poštovanjem dostojanstva ličnosti. Zato tzv. „povreda časti“ može izazvati veoma komplikovane poremećaje u međusobnim odnosima često i sa drama-tičnim ishodom. Čast je, takođe, zakonom zaštićena vrednost te svaki akt protiv nje, u većini savremenih zakonodavstava predstavlja osnov za sankcije.

Primer koda časti u Bušidu

www.vikingmud.org/guilds/samurai/?bushido

Wikipedija o časti

<http://en.wikipedia.org/wiki/honour>

ČEDOMORSTVO (*infanticide*)

Krivični delikt lišavanja života deteta pri porođaju ili neposredno nakon toga. Pored moralne osude ovakav zločin je tretiran kao posebno teško krivično delo za koje se često izriče i najteža kazna. Takođe, u mnogim katoličkim i muslimanskim zemljama zabranjen je abortus jer se tretira kao čin čedomorstva.

Čedomorstvo kroz istoriju

www.infanticide.org/history.htm

Wikipedija o infanticidu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Infanticide>

ČEKLISTA (*checklist*)

Tehnika za prikupljanje podataka koja se sastoji od seta specifičnih izjava ili pitanja koja su pripremljena da podsete intervjuera ili osobu koja popunjava upitnik da li su svi zadaci ispunjeni, stavke popunjene, dokumenti priloženi i sl. Svaka informacija se „čekira“ štikliranjem ili zaokruživanjem kada je zadatak ispunjen odnosno cilj postignut.

ČEKPOINT (*checkpoint*)

Kontrolni punkt blizu granica ili bezbednosnih zona na kome se vrši provera pojedinaca i vozila koji žele da uđu i izađu. Čekpointe kontrolišu policija, vojne ili mirovne snage, a na regularnim granicama države i službenici imigracionig odeljenja. Jedan od najpoznatijih checkpointa je „Čekpoint Čarli“ u nekada podeljenom Berlinu.

ČIKAŠKA ŠKOLA

(*Chichago school of sociology*)

Sociološki pristup zasnovan na iskustvima empirijskih istraživanja urbane sredine i odnosa kao uzroka kriminalnog ponašanja i delinkvencije u Čikagu i okolini početkom XX veka. To su prva akciona istraživanja koja su izvršila veliki uticaj na kasnije pristupe

izučavanju uzroka poremećaja ponašanja i delinkvencije kao i formiranja maloletničkih bandi u izvesnim sredinama koje tome pogoduju.

Čikaška škola pragmatizma

www.pragmatism.org/genealogy/chicago.htm

Wikipedija o Čikaškoj školi

http://en.wikipedia.org/wiki/Chicago_School_%28sociology%29

ČOVEK (*human*)

U biologiji, vrsta koja se odlikuje osobenom telesnom građom, uspravnim hodom, upotrebom oruđa i artikulisanim govorom. U filozofiji, pojam se odnosi na ljudsko biće i njegove bitne odlike: simbolička funkcija, moral, imaginacija, *ljudska priroda*.

Becoming Human

www.becominghuman.org

Wikipedija o čoveku

<http://en.wikipedia.org/wiki/honour>

ČOVEKOLJUBLJE (*philanthropy*)

Odnos prema ljudima koji podrazumeva ljubav, brigu, saosećanje, samilost, poštovanje i spremnost da se dobročinstvima pomogne bilo kom čoveku, a posebno nevoljniku. Takođe, kao čoveštvo, moralna osobina koja označava plemenitost, dobrotu, spremnost na žrtvu i viteško ponašanje čak i prema neprijatelju.

Čovekoljublje, dobrotvorni fond SPC

www.covekoljublje.org

ČOVEKOVA SREDINA

(*human environment*)

Deo biosfere u kojem živi čovek, odnosno sva ona područja koja čovek nastanjuje (zemlja i njena unutrašnjost, reke, jezera i mora, vazdušni omotač kao i deo osvojenih kosmičkih prostanstava). Čovekova sredina i njena zaštita su predmet veće pažnje zbog pojava novih i širenja nekih ranije manje zastupljenih bolesti (negativne promene u bio-molekularnoj strukturi čoveka – mutacija i najzad neprijatnosti u svakodnevnom životu).

SZO o zaštiti čovekove sredine

www.who.int/phe/en/

Wikipedija o održivom razvoju

http://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_development

ČULNI ORGAN (*sense organ*)

Naziv za anatomsko-fiziološki sistem koji prima nadražaje i „proizvodi” oseće. Uobičajeno, obuhvata modali-ete: oko (viđenje), uho (sluh), jezik (ukus), nos (miris) kao i kožu sa višestrukom osetljivošću za toplo-hladno, bol, dodir i sl.

Fiziologija čula

www.med.uwo.ca/physiology/courses/sensesweb/
Wikipedija o čulnim organima

http://en.wikipedia.org/wiki/Five_sense_organ

D

DALTONIZAM (*daltonism*)

Vid delimičnog *slepila* koji se sastoji u nesposobnosti razlikovanja crvene i zelene *boje*. Termin je dobio ime po engleskom hemičaru Dž. Daltonu, koji je prvi opisao ovu anomaliju čula vida koju je i sâm imao.

Wikipedija o daltonizmu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Daltonism>

DAN ZEMLJE (*Eath day*)

Dan kada se obeležava važnost prirodnog okruženja. U mnogim nacijama se putem parada, predavanja, demonstracija i intenziviranog lobiranja podiže svesnost javnosti o potrebi da se sačuva i zaštititi prirodno okruženje.

Wikipedija o Danu Zemlje

http://en.wikipedia.org/wiki/Earth_day

DARVINIZAM (*Darwinism*)

Opšte prihvaćen pojam za Darwinovu teoriju evolucije prema kojoj su se sva živa bića razvila od malog broja jednostavnih oblika života putem posebnog i dugotrajnog procesa razvoja i prirodnog odabiranja.

Kao model razvoja (evolucije), znatno je uticao na razvoj bioloških, psiholoških i socijalnih nauka, ali i na sporove unutar različitih religijskih shvatanja i dogmi o nastanku ljudske vrste i razvoju čoveka.

Šta je to Darwinizam?

www.talkorigins.org/faqs/darwinism.html

Wikipedija o Darwinizmu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Darwinism>

DAUNERI

(*downers*)

Termin u slengu koji se odnosi na legalne i ilegalne droge koje dovode do „spuštanja” ili „dauna”, odnosno izazivaju stanje duboke relaksacije. Uprkos poželjnim efektima većina ovih supstanci dovodi do zavisnosti, a najčešće se zloupotrebljavaju barbiturati, trankvilajzeri i drugi depresori centralnog nervnog sistema. U slengu „dauner” može biti i osoba u stanju „dauna” (neprirodno ili prirodno opuštena) ili osoba koja donosi smirenje.

Benzodijazepani

www.stopdrugs.org/idpills_2.html

Wikipedija o psihoaktivnim drogama

http://en.wikipedia.org/wiki/Psychoactive_drug

DAUNOV SINDROM

(*Dawn syndrome*)

Urođeni poremećaj uzrokovan dodatnim hromozomom (trisomijom) na paru hromozoma 21. Osobe sa ovim sindromom imaju široko, spljošteno lice, oči iskošene prema gore, ponekad s epikantalnim naborima (otuda njegov bivši naziv mongolizam), mentalnu retardiranost (obično umerenu), sla-

bost srca i/ili bubrega i nenormalne otiske prstiju. Mnoge osobe sa Daunovim sindromom mogu da žive i rade samostalno u nekom zaštićenom ambijentu. Rizik rađanja deteta s ovim poremećajem povećava se kako majka stari.

Informator o Daunovom sindromu
www.down.defektologija.net

DE FACTO (*De Facto*)

Latinski izraz koji znači „činjenično” ili „u praksi”. U pravnom rečniku »de facto« označava stanje u praksi koje može biti različito od pravno propisanog („de jure”).

Wikipedija o de facto

http://en.wikipedia.org/wiki/De_Facto

DE JURE (*De Jure*)

Latinski izraz koji znači „zasnovan na zakonu” i označava stanje prema važećem pozitivnom pravu, često u kontrastu sa stvarnom situacijom („de facto”).

Wikipedija o de jure

http://en.wikipedia.org/wiki/De_jure

DECENTRALIZACIJA

(*decentralization*)

Difuzija odgovornosti, planiranja i implementacije promena sa najvišeg organizacionog nivoa bliže problemu ili oblasti u kojoj se sprovode aktivnosti. Primer su federalne i savezne takse koje se dele sa državnim i opštinskim nivoima vlasti.

Wikipedija o decentralizaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Decentralization>

Svetska banka o decentralizaciji

www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/

DECENTRIRANJE

(*decenter*)

Tehnika fokusiranja pažnje klijenta na različite aspekte problem situacije pre nego na centralnu temu.

DEČJA PRAVA (*children rights*)

Dečja prava su izraz priznanja međunarodne zajednice o postojanju posebnih potreba dece. Ona su utvrđena Konvencijom o pravima deteta usvojenom od Generalne skupštine UN 1989. godine. Konvencija predviđa četiri kategorije prava: obezbeđenje, zaštitu, participaciju i prevenciju (engl. 4 P). **Obezbeđenje** sadrži prava na život i razvoj, ime i državljanstvo, pravo da dete zna ko su mu roditelji i da se staraju o njemu. *U ovom delu Konvencija nedvosmisleno potvrđuje da je najbolji interes deteta da ga odgajaju njegovi roditelji, a da država ima obavezu da ih u tome pomogne.*

Kategorija **zaštite** podrazumeva pravo na zaštitu od svake fizičke, seksualne, psihološke eksploatacije deteta.

Kategorija **participacije** sadrži građanska prava i slobode deteta kao aktivnog učesnika u skladu sa njegovim godinama i zrelošću. *Konvencija posebno naglašava pravo*

deteta da se čuje njegovo mišljenje o svim pitanjima koje ga se tiču.

Konvencija UN o pravima dece
www.unicef.org/crc/

Wikipedija o pokretu za prava dece

http://en.wikipedia.org/wiki/Children%27s_rights_movement

DEČJA PSIHOANALIZA

(child psychology)

Upotreba psihoanalitičkih teorija i metoda u pomaganju deci da prevaziđu psihičke konflikte i emotivne smetnje koje štete njihovom psihičkom razvoju. Koriste je psihijatri, psiholozi i dodatno obučeni profesionalci u radu sa decom.

DEČJA PSIHOLOGIJA

(child psychology)

Naučna disciplina koja proučava psihofizički razvoj deteta od začeca do zrelosti. U okviru dečje psihologije izdvajaju se posebne oblasti kao što su psihologija odojčeta, psihologija ranog detinjstva, psihologija predškolskog detinjstva itd. S obzirom na veliki značaj detinjstva za razvoj ličnosti u celini, u početku je sintagma dečje psihologije bila sinonim za razvojnu psihologiju, dok se danas smatra da je to samo jedan, ali vrlo važan njen deo.

Enciklopedija psihologije o deci

<http://www.psychology.org/links/>

[Environment_Behavior_Relationships/Child/](http://www.psychology.org/links/Environment_Behavior_Relationships/Child/)

Wikipedia o dečjoj psihologiji

http://en.wikipedia.org/wiki/Child_psychology

DEČJA RADNA SNAGA

(child labour)

Plaćeno ili nasilno zapošljavanje dece koja su mlađa od pravno definisanog uzrasta za rad. Međunarodna organizacija rada i Konvencija UN o pravima deteta smatraju da do eksploatacije dečjeg rada dolazi kada je sam posao ili uslovi rada štetan po zdravstveni, psihički, duhovni, moralni i socijalni razvoj.

DEČJA ZAŠTITA *(child welfare)*

Programi i socijalna politika orijentisani na zaštitu, brigu i zdravi razvoj dece. U okviru nacionalnog, državnog i lokalnog okvira i izvora finansiranja usluge dečje socijalne zaštite pružaju se deci u stanju rizika ili potrebe, kao i njihovim porodicama od strane javnih ili nevladinih organizacija. Cilj ovih aktivnosti je minimalizovanje ili uklanjanje uslova koje decu i porodice dovode u rizik i osnaživanje porodica kako bi se uspešno brinule o deci kao i zaštita dece od zloupotrebe i zlostavljanja. Usluge mogu biti upućene i na direktno poboljšanje emotivnog i zdravstvenog stanja deteta ili rad na rešavanju problema u ponašanju. Kada je to neophodno, obezbeđuju se hraniteljske ili usvojiteljske porodice.

Society guardian social care

<http://society.guardian.co.uk/socialcare/>

Every Child Matters

www.everychildmatters.gov.uk/socialcare/

DEČJE USTANOVE

(institutions for children)

Dečje ustanove su institucije koje osniva država, lokalna samouprava i druge organizacije ili lica a sa ciljem obezbeđenja zbrinjavanja dece u određenom vremenskom periodu. Zbrinjavanje uključuje zadovoljenje dečjih razvojnih i kulturnih potreba i obezbeđenje rekreacije i odmora.

Oblici rada koje organizuju dečje ustanove su brojni i različiti što dominantno određuje uzrast dece i vrstu dečje ustanove. Među najznačajnije spadaju predškolske ustanove i dečja odmarališta.

DEČJI CRTEŽ

(childs drawing)

Osoben, karakterističan crtež koji odražava dečje shvatanje sveta. U crteže dete projektuje svoje emocije, potrebe, želje, konflikte, namere i očekivanja, tako da dečiji crteži služe kao dobro dijagnostičko i terapeutsko sredstvo.

Istorija upotrebe

www.mpiwg-berlin.mpg.de/en/forschung/projects/DepIII_WittmannChildren_sDrawings/previewTemplate

Gardnerova dečja projektivna baterija testova

<http://www.rgardner.com/pages/di09.html>

DEČJI DEZINTEGRATIVNI

POREMEĆAJ

(childs disintegrative disorder)

Razvojni poremećaj karakterističan po vidnim regresijama. Dete sa ovim poremećajem gubi neke prethodno stečene komunikativne veštine, socijalne odnose i adaptivna ponašanja i ispoljava autistično ponašanje.

DEČJI DODATAK

(children allowances)

Dečji dodatak je najzastupljeniji oblik finansijske pomoći porodici sa decom. Država pomaže pokrivanje povećanih troškova života kako bi se očuvao životni standard. U nekim zemljama je dečji dodatak vezan za zaposlelost roditelja, a u nekim za materijalni položaj porodice. *Savremena tendencija je univerzalizacija ove pomoći – primalac je svako dete.* Visina dodatka se određuje zavisno od redosleda i uzrasta deteta.

U nekim zemljama (i kod nas) dečji dodatak je mera socijalne ali i populacione politike Zakonom se bliže uređuju uslovi ostvarivanja, visina iznosa i sl. vezano za prosečnu zaradu po zaposlenom.

Kako ostvariti pravo na dečji dodatak u Srbiji

www.beograd.org.yu/cms/view.php?id=3905

DEČJI FOND UJEDINJENIH NACIJA

(UNICEF)

UNICEF je Dečji fond UN osnovan 1946. Glavna kancelarija nalazi se u Nju Jorku. UNICEF obezbeđuje dugoročnu humanitarnu i razvojnu pomoć deci i majkama posebno u zemljama u razvoju. Aktivnosti UNICEF-a uključuju finansiranje nacionalnih programa poboljšanja obrazovanja, zdravlja, prava dece. U našoj zemlji UNICEF je aktivan od 1947. U periodu od 1971. do 1991. naša zemlja je bila donator pomoći da bi od 1991. postala primalac.

UNICEF SCG

<http://www.unicef.org/scg/>

Wikipedia o UNICEF-u

<http://en.wikipedia.org/wiki/UNICEF>

Prezentacija za pomoć deci o UNICEF-u

www.child.org.yu/Centri/unicef.htm

DEČJI OMBUDSMAN

(*children ombudsman*)

Dečji ombudsman je predstavnik koga imenuju organi vlasti ili nevladine organizacije sa zadatkom da štiti dečja prava, da istražuje žalbe o kršenju ovih prava i predlaže rešenja. Pojam „ombudsman” potiče iz švedskog jezika i znači „predstavnik” i prvi put je uspostavljen u Švedskoj 1809. Od tada se funkcija ombudsmana proširila na mnoge zemlje i oblasti života i prava (zdravstvo, dečja zaštita, obrazovanje i dr.). Danas je dečji ombudsman izraz

demokratske institucionalne kontrole kojom se ostvaruje dostojanstveniji položaj dece u društvu.

Ombudsman za prava deteta u Srbiji postoji od 2005-e.

Ombudsmani širom sveta

<http://ombudsman.foosquare.com/>

Wikipedia o Ombudsmanima

<http://en.wikipedia.org/wiki/Ombudsman>

DEČJI STRAHOVI (*children`s fears*)

Posebni strahovi karakteristični za decu kao što su i *strah od odvajanja, iznenadnog jakog zvuka ili bljeska, strah od komadanja, kastracioni strah, strah od stranca, strah od prljanja, strah od životinja, strah od demona* itd. Prema psihoanalitičarima, mnogi od dečjih strahova zapravo su rezultat problema nastalih u procesu socijalizacije.

Prevazilaženje dečjih strahova

www.focusonyourchild.com/development/art1/A0000199.html

Činjenice o dečjim strahovima

www.health.state.ok.us/program/mchecd/fears.html

DEDUKCIJA (*deduction*)

Postupak kojim se iz opšteg suda izvodi neki drugi, posebni ili pojedinačni sud. Ovaj pojedinačni sud logički nužno sledi iz opštijeg, ali ne mora biti i istinit.

Wikipedija o dedukciji

http://en.wikipedia.org/wiki/Deductive_reasoning

Katolička enciklopedija o dedukciji

www.newadvent.org/cathen/04674a.htm

DEFEKTOLOGIJA (*defectology*)

Teorijska i primenjena naučna disciplina koja se bavi izučavanjem etiologije kao i rehabilitacije i obrazovanja *mentalno zaostalih lica, telesno invalidnih, slepih i slabovidih, gluvih, lica sa poremećajima u govoru* itd.

Odličan domaći sajt o defektologiji

www.defektologija.net

Lista univerziteta defektologije u centr.i ist. Evropi

www.ceebd.co.uk/ceed/belarus/arts/de.htm

DEFIBRILACIJA (*defibrillation*)

Primena blagih i kontrolisanih električnih šokova na predeo grudi ili direktno ka srcu kako bi se reaktivirao ili normalizovao njegov rad.

Američka asocijacija za srce o defibrilaciji

[www.americanheart.org/](http://www.americanheart.org/presenter.jhtml?identifier=4540)

[presenter.jhtml?identifier=4540](http://www.americanheart.org/presenter.jhtml?identifier=4540)

Wikipedija o defibrilaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Defibrillation>

DEFIBRILATOR (*defibrillator*)

Elektronski uređaj koji utvrđuje prisustvo ili neregularnost u ritmu kucanja srca i šalje elektrošok kako bi ga normalizovao. Koristi se kao sredstvo prve pomoći kod srčanih napada. Uređaj se sve više sreće i u običnim ambulantomima, na aerodromima, u helikopterima, avionima ili na većim javnim skupovima. Može se nabaviti i za kućnu upotrebu.

Wikipedija o defibrilatoru

<http://en.wikipedia.org/wiki/Defibrillator>

DEFICIT (*deficit*)

Razlika u troškovima u odnosu na prihode tokom budžetskog perioda.

Wikipedija o deficitu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Deficit>

DEFINICIJA (*definition*)

Iskaz kojim se, na osnovu logičkih pravila, precizno i nedvosmisleno određuje značenje, sadržina i obim nekog pojma po čemu se razlikuje od drugih, srodnih pojmova. Postoji više vrsta definicija: *nominalna, realna, empirijska, rečnička, operacionalna, cirkularna, ostenzivna, funkcionalna, formalna, deskriptivna, preskriptivna, teorijska, generička, omnibus* itd.

Wikipedija o definiciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Definition>

DEFLACIJA (*deflation*)

Smanjenje troškova života i opšte nivoa cena u jednoj ekonomiji.

Wikipedija o deflaciji

[http://en.wikipedia.org/wiki/](http://en.wikipedia.org/wiki/Deflation_%28economics%29)

[Deflation_%28economics%29](http://en.wikipedia.org/wiki/Deflation_%28economics%29)

DEGENERACIJA (*degeneracy*)

Proces propadanja pojedinih funkcija usled nekih (organskih ili psihičkih) patoloških uzroka, ali i propadanje psihofizičkih sposobnosti i funkcija tokom starenja. U psihijatriji označava patološki proces, propadanja psihičkih i neuroloških struktura, koji je uslovljen konstitucionalnom slabošću ili neotpornošću organizma.

Wikipedija o degeneraciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Degeneration>

DEINDIVIDUIZACIJA (*deindividuation*)

Potčinjavanje ili gubitak ličnih vrednosti i osobina ili onih koje pojedinca čine različitim. Može dovesti do depersonalizacije i nekritičkog prihvatanja vrednosti ili ponašanja grupe ili zajednice.

Teorija deindividualizacije

<http://changingminds.org/explanations/theories/deindividuation.htm>

Wikipedija o deindividualizaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Deindividuation>

DEINSTITUCIONALIZACIJA

(*deinstitutionalization*)

Deinstitucionalizacija u javnom sektoru označava proces reforme od institucija ka komunalnim i alternativnim uslugama. Realizuju se, pod pretpostavkom da osobama obuhvaćenim institucionalnom zaštitom nega u instituciji više nije neophodna ili da se usluge mogu zadovoljiti i u zajednici klijenta.

DÉJÀ VU (*deja vu*)

(„već viđeno“)

Snažan utisak da smo već videli nešto što inače vidimo prvi put. *Déjà vu* je doživljaj ili prizor kao nešto poznato, već viđeno i proživljeno. Frojd smatra da je ovde u pitanju paraamnezija nastala usled toga što nas novi utisak podseća na neki raniji „zaboravljeni“, zapravo, *potisnuti* doživljaj ili fantazam.

Wikipedija o deja vu

http://en.wikipedia.org/wiki/Deja_vu

Nju Jork Tajms o deža vi

www.nytimes.com/2004/09/14/science/

[14deja.html?ex=1252900800&en=331d6db9dff26282&ei=5090&partner=rssuserland](http://www.nytimes.com/2004/09/14/science/14deja.html?ex=1252900800&en=331d6db9dff26282&ei=5090&partner=rssuserland)

DEKATEZIS (*decathexis*)

Mentalni proces smanjenja ili eliminisanja emocionalne energije i osećanja koje osoba ima za drugu osobu, ideju, objekte ili jedinku.

DEKOMPENZACIJA

(*decompensation*)

Neuspeh u *kompensaciji* kao mehanizama odbrane, što dovodi do provale do tada latentnih patogenih procesa i do pogoršanja psihičkog zdravlja. U kliničkoj psihologiji i psihijatriji govori se o neurotičnoj i psihotičnoj dekompenzaciji.

Progresivan gubitak normalnog mentalnog funkcionisanja, odbrambenih mehanizama i koherentnih misaonih procesa koje može kulminirati u psihozu.

DEKRIMINALIZACIJA

(*decriminalisation*)

Ponovno razmatranje ili usvajanje zakona koji rezultira time da se aktivnost prethodno smatrana kriminalnom ne posmatra takvom i nad kojom više nema kazne.

Wikipedija o dekriminalizaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Decriminalisation>

BBC News: debata o dekriminalizaciji 2000.

http://news.bbc.co.uk/hi/english/world/newsid_783000/783079.stm

DELFI METOD (*Delphi method*)

Specifična metoda za procenu socijalnih potreba u sferi obrazovanja, zdravstva i urbanog razvoja. Posebno je usmerena ka ispitivanju tipologija potreba, prikupljanju informacija o potrebama i socijalnim uslugama, korelaciji različitih sudova i stavova o socijalnim potrebama u različitim segmentima ili celini i povezanosti i medjuzavisnosti socijalnih potreba i usluga. Osnovna tehnika za prikupljanje podataka je upitnik.

Delphi metod – tehnike I primene

www.is.njit.edu/pubs/delphibook/

Wikipedija o Delfi metodi

http://en.wikipedia.org/wiki/Delphi_method

DELINKT (*delinqt*)

Pojam se odnosi na sva postupanja koja imaju karakter kažnjive radnje a posebno na prekršajna dela, prestupe i krivična dela. Po širem shvatanju u delinkte uključuju se i neprilagođena i asocijalna ponašanja.

DELINKVENC IJA (*delinquency*)

U opštem smislu ukupnost ljudskih ponašanja kojima se ugrožavaju osnovne društvene norme i vrednosti. U užem i najčešće korišćenom smislu, pod delinkvencijom se podrazumevaju različiti oblici devijantnog i nekomformističkog ponašanja dece i maloletnika kojima se krše neke od društvenih moralnih, prekršajnih i krivičnih normi. Najčešći oblici maloletničke delinkvencije su

asocijalna ponašanja, različiti oblici prekršaja, imovinski delikti i delikti protiv života i tela.

Na ova ponašanja postoje specifični institucionalizovani preventivno zaštitni, porodično pravni i procesno krivični vidovi društvenog reagovanja koji se razlikuju od društvenog reagovanja na prestupnička ponašanja odraslih.

Wikipedija o delinkvenciji mladih

http://en.wikipedia.org/wiki/Juvenile_delinquency

DELINKVENT (*delinquent*)

U širem smislu osoba koja ispoljava antisocijalna ponašanja kojima krši moralne, prekršajne i krivično-pravne norme. U psihološkom smislu, nekada znači delinkventnu ličnost koja ima određena i specifična psiho-socijalna svojstva (npr. psihopatija, agresivnost, emocionalna nezrelost, snižena inteligencija itd.) koja uzrokuju devijantna ponašanja.

U krivično-pravnom smislu – osoba koja je izvršilac krivičnih dela. Pojam se najčešće vezuje za maloletnike koji vrše prekršaje i krivična dela.

Wikipedija o delinkventu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Delinquent>

DELIRIJUM (*delirium*)

Stanje konfuzije, često praćeno halucinacijama, deluzijom, emotivnom labilnošću i anksioznošću. Obično je rezultat promena u cerebralnom metabolizmu usled intoksiniranja alkoholom ili drugim drogama, šokom ili vrućicom ili višestrukim etiologijama. Može nastati i tokom apstinencije od supstanci koje izazivaju jaku zavisnost.

Onetnet mentalno zdravlje: delirijum

www.mentalhealth.com/dis/p20-or01.html

Wikipedija o delirijumu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Delirium>

DELIRIJUM TREMENS

(*delirium tremens*)

Specifičan, hroničnim *alkoholizmom* izazvan *delirijum*; nastaje kao neposredan rezultat nagle apstinencije posle dugog i prekomernog uzimanja alko-hola. Simptomi su drhtanje, tahikardija, povišena temperatura, preterano znojenje, konfuzija stanja svesti, halucinacije, iluzije, košmarni snovi, anksioznost, agitiranost i nesanicna.

Danas je pored pojma delirijum tremensa u upotrebi pojam delirijuma usled prestanka uzimanja supstance (*withdrawal delirium*)

Medicinska enciklopedija o delirijum tremensu

www.nlm.nih.gov/medlineplus/ency/article/000766.htm

DELUZIJA (*delusion*)

Netačno, ali ukorenjeno verovanje koje se održava uprkos objektivnim dokazima u suprotno i uprkos kulturnim normama koje ne podržavaju ovo verovanje. Često je deo psihoza i paranoidnih ideacija a osnovne vrste su deluzija veličine i proganjanja.

Wikipedija o deluziji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Delusion>

DELUZIONI POREMEĆAJ

(*delusion disorder*)

Mentalni poremećaj koji karakteriše postojanje nebizarnih deluzija (onih koje uključuju moguće životne situacije – biti praćen, prevaren od partnera, biti bolestan i sl.) Bez obzira na uticaj deluzija, psihološko funkcionisanje nije oštećeno. Specifične vrste uključuju erotomanski tip, grandiozni tip, ljubomorni tip, progonjeni tip, somatički tip i sl. kao i mešane deluzije. Poznat je i kao paranoidni poremećaj.

Internet mentalno zdravlje o deluz. poremećaju

www.mentalhealth.com/dis/p20-ps02.html

DEMAGOG (*demagogue*)

Osoba koja koristi oratorske veštine kako bi podsticala strahove publike, izazivala mržnju, pohlepu i paranoju. Veština je harizmatičnih vođa, a u savremenom političkom rečniku predstavlja uvredu.

Wikipedija o demagogu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Demagogue>

DEMENCIJA (*dementia*)

Progresivno i nepovratno propadanje intelektualnih sposobnosti i viših mentalnih funkcija (inteligencije, mišljenja, govora, pamćenja, učenja, imaginacije itd.) usled određenih organskih uzroka. To dovodi do poremećaja ličnosti i odnosa sa fizičkom i socijalnom sredinom.

Pomoć

www.dementia.com

Wikipedija o demenciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Dementia>

DEMOGRAFIJA (*demography*)

Naučna disciplina koja pomoću statističkih metoda i tehnika proučava i opisuje stanovništvo i njegove odlike (veličina, rasna, etnička, polna, obrazovna i starosna struktura, natalitet, mortalitet, priraštaj itd.).

Sistematska studija varijabli i karakteristika određene populacije. Mere se frekventnosti specifičnih socijalnih karakteristika.

Wikipedija o demografiji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Demography>

DEMOKRATIJA (*Democracy*)

Ideal društva u smislu da ljudi imaju pravo da biraju vlast po sopstvenom izboru i da izabrani predstavnici treba da služe svima a ne samo interesnim grupama.

Wikipedija o demokratiji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Democracy>

DEMON (*demon*)

U religijama širom sveta bilo koji od zlih duhova koji posreduju između natprirodnih i ljudskih bića. Termin potiče od grčke reči *daimon*, koja označava božansku ili polubožansku silu koja određuje čovekovu sudbinu. U judaizmu se verovalo da demoni nastaju u nenaseljena pustinjska prostiranja, ruševine i grobove i da ljudskom rodu nanose fizički i duhovni nesklad. Hrišćanstvo je smestilo Satanu na čelo svih demona, a Islam je odredio Iblisa ili Satanu kao predvodnika vojske zlog bića. Hinduizam ima mnogo demona koji se nazivaju asure, koji se suprotstavljaju devama (bogovima). U Budizmu demoni se posmatraju kao iskušitelji koji sprečavaju dostizanje nirvane.

Wikipedija o demonu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Demon>

DEMONOLOGIJA (*demonology*)

Naučna disciplina koja proučavana duhove i demone (veštice, vile, vampire i sl.) u pričama, legendama, bajkama i mitovima kao i njihov uticaj na fizičko i mentalno zdravlje pojedinca.

Wikipedija o demonologiji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Demonology>

DEMONSTRACIJA (*demonstration*)

Grupa za akciju (socijalnu promenu) koja izaziva pažnju javnosti i političara i drugih zainteresovanih strana, tipično u formi masovnog marša na javnim lokacijama. U socijalnim naukama ponašanje sa namerom da se ukaže kako se nešto može uraditi efektivno, npr. kada socijalni radnik pokazuje klijentu kako da bolje komunicira sa drugima igranjem uloga („role play“).

DEONTOLOGIJA (*deontology*)

Filozofska ili moralna dužnost. Pojam se odnosi na način na koji se određene akcije smatraju dobrim ili lošim.

DEPERSONALIZACIJA

(*depersonalization*)

Patološki proces gubitka osećanja ličnog identiteta i osećanje otuđenja od sebe samog koji se javlja u sklopu teških duševnih oboljenja. U *egzistencijalističkoj* i *humanističkoj psihologiji* izraz se koristi metaforično, da opiše stanje obezličnosti „normalnog“ pojedinca u savremenom (dehumanizovanom) društvu.

Osećaj bivanja u nerealnoj situaciji u smislu da sopstvo ili telo jeste odvojeno od neposredne okoline. Ovo iskustvo je često kod osoba koje su izložene velikoj količini stresa ili su u krizi, kao i kod pojedinaca koji pate od

specifičnih mentalnih poremećaja poput neuroza i psihoza.

Wikipedija o depersonalizaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Depersonalization>

Depersonalizacija

<http://www.depersonalization.info/>

"Dete snova" – iskustvo depersonalizacije

<http://www.dreamchild.net/>

DEPERSONALIZACIJA,**POREMEĆAJ**

(*depersonalization disorder*)

Vrsta disocijativnog poremećaja koje karakteriše borba individue sa unutrašnjim konfliktima i anaksiozbošću kroz psihološko odvajanje („detačment“) ili osećanjem bivanja u nadrealnim situacijama. Depersonalizacija i derealizacija su glavni simptomi, ali pojedinci mogu iskusiti depresiju i hipohondriju.

DEPOPULACIJA (*depopulation*)

Ubrzano opadanje broja ljudi u jednom društvu, u okviru jedne ili više generacija, koje ponekad može voditi njegovom odumiranju. Fenomen je izazvan kataklizmama, ratovima, genocidom, ekonomskom nestabilnošću infektivnim bolestima i nedovoljnim rađanjem.

Zavod za statistiku – Srbija u brojkama 2003.

www.statserb.sr.gov.yu/Pod/srb.htm

DEPORTACIJA (*deportation*)

Isporučenje ljudi obično iz zemlje u kojoj žive u zemlju iz koje potiču. U većini zemalja se deportacija primenjuje na nedržavljanke koji prekrše imigracione zakone (ilegalno imigriraju). Leglna procedura u SAD zahteva od pojedinca da dokaže zašto ne treba da bude deportovan.

Wikipedija o deportaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Deportation>

Žalbe sudu SAD

[http://immigration.about.com/gi/dynamic/offsite.](http://immigration.about.com/gi/dynamic/offsite.htm?site=http%3A%2F%2Fshusterman.com%2Fenoir-reg.html)

[htm?site=http%3A%2F%2Fshusterman.com%2Fenoir-reg.html](http://immigration.about.com/gi/dynamic/offsite.htm?site=http%3A%2F%2Fshusterman.com%2Fenoir-reg.html)

DEPRESANTI (*depressants*)

Grupa droga koja izaziva stanje duboke relaksacije, apatije, letargije i depresije inhibirajući odgovore na akcije *centralnog nervnog sistema*. Najpoznatiji su *barbiturati* i *trankvilajzeri*. Češći ulični naziv je „dauneri”.

Kidshealth o depresantima

http://kidshealth.org/kid/grow/drugs_alcohol/know_drugs_depressants.html

Wikipedija o depresantima

<http://en.wikipedia.org/wiki/Depressants>

DEPRESIJA (*depression*)

Emocionalna reakcija koju često karakterišu tuga, obeshrabrenost, očaj, pesimistička predstava budućnosti, smanjena aktivnost i produktivnost, poremećaj sna ili ekscitabilnost zamora kao i osećanj neadekvatnosti i beznađa.

Takva raspoloženja karakteristična su za različite depresivne psihoze i depresivna psihička stanja, iako već i normalna žalost i tuga pokazuju slične manifestacije samo u manjoj meri.

Kod nekih pojedinaca depresija se teže uočava i manje vidno ispoljava, ali može biti konstantna i intezivna. U težim oblicima, može biti manifestacija afektivnosti, poremećaja bipolarnosti i ciklotomični poremećaj.

Wikipedija o kliničkoj depresiji

http://en.wikipedia.org/wiki/Clinical_depression

DEPRESIVNA NEUROZA

(*depressive neurosis*)

Poremećaj raspoloženja koji karakterišu tuga i pesimizam, slab apetit ili prežderavanje, iritabilnost, zamor, slabo samopouzdanje i neodlučnost. Simptomi mogu slabiti ali mogu postojati godinama u kontinuitetu.

Wikipedija o depresiji kao raspoloženju

http://en.wikipedia.org/wiki/Depression_%28mood%29

DEPRESIVNA REAKCIJA

(*depressive reaction*)

Pojam ukazuje na tugu, pesimizam ili smanjenu aktivnost izazvanu stvarnim ili percipiranim gubitkom. Zavisno od ostalih simptoma, pojam se danas zamenjuje bipolarnim poremećajem, distimičkim poremećajem.

DEPRIVACIJA (*deprivation*)

Stanje potpuno ili nedovoljno ispunjenih psihičkih, socijalnih ili emotivnih potreba ljudi.

Wikipedija o relativnoj deprivaciji

http://en.wikipedia.org/wiki/Relative_deprivation

DEPRIVACIJA KULTURE

(*cultural deprivation*)

Nedostatak određenih socijalizatorskih iskustava koje su pojedincu potrebne da bi se efektivno uklopio u nove socijalne situacije. Osoba koja je deprivirana na ovaj način ima slabe socijalne veštine, vrednosti i motivaciju.

DEPROGRAMIRANJE

(*deprogramming*)

Intenzivna i sistematska forma direktnog uticaja i savetovanja koja se fokusira na promenu duboko usađenih verovanja klijenata o onome što smatra problematičnim ili štetnim. Intervenciju vrši socijalni radnik.

DEREALIZACIJA (*derealization*)

Disocijativni simptom u kojem nečija percepcija spoljnog sveta postaje čudna ili nerealna. Pojedinaac može videti druge kao njemu nepoznate ili robotolike i može percipirati izmene u veličini ili obliku objekata koje posmatra. Derealizacija je često simptom paničnih napada i depersonalizacije.

Anksioznost.com o derealizaciji

http://www.panic-anxiety.com/depersonalization_derealization.htm

DESEGREGACIJA (*desegregation*)

Akt ukidanja segregacije, bilo da je ona de facto ili de jure, činjena nekoj manjinskoj grupi u društvu.

Desegregacija u obrazovanju

http://www.civilrightsproject.harvard.edu/research/deseg/deseg_gen.php

Wikipedija o desegregaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Desegregation>

DESENZITIZACIJA (*desentization*)

Eliminacija ili minimalizovanje fizičkih ili psihičkih reakcija na stimulus. Bihevioristički orijentisani socijalni radnici koriste formu desentizacije poznatu kao *sistematsku desentizaciju* kako bi pomogli pojedinim klijentima da prevaziđu određene strahove ili neefektivne obrasce ponašanja.

DESERTIFIKACIJA (*decertification*)

Proces oduzimanja titule, određenih privilegija i odgovornosti od identifikovanog pojedinca zato što nije poštovao unapred postavljene profesionalne kriterijume ili zato što ne želi dalje da se bavi tom profesijom.

DESKRIPTIVNA STUDIJA

(*descriptive study*)

Forma istraživanja u kojoj se subjekti ili situacije posmatraju bez utvrđivanja kauzalnih odnosa. Svrha je opis i određivanje situacije. Deskriptivne studije uključuju studije slučaja, istraživanja mišljenja i stavova, kritičke kvalitativne/kvantitativne izveštaje i sl.

DESTITUCIJA (*destitution*)

Stanje siromaštva u kome nedostaju osnovna sredstva za život, uključujući hranu i sklonište.

DETE (*child*)

Pojam se odnosi na nekog ko još nije odrastao, odnosno dosegao određenu zrelost. Deca su istovremeno i biloški potomci svojih roditelja i u tom smislu ostaju deca uprkos sazrevanju.

Dečji kulturni centar Beograd

www.dkcb.org.yu

Wikipedija o detetu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Child>

DETERMINIZAM (*determinism*)

Filozofsko učenje po kojem je sve što postoji povezano kauzalnim, uzročno-posledičnim vezama, materijalne ili nematerijalne prirode. Prema ovoj doktrini, nema slučajnosti, proizvoljnosti, niti slobodnog čina u univerzumu, već je sve unapred određeno prethodnom istorijom zbivanja.

Determinizam i filozofija slobode

<http://www.ucl.ac.uk/~uctytho/dfwIntroIndex.htm>

Wikipedija o determinizmu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Determinism>

DETINJSTVO (*childhood*)

Rani nivo u ciklusu ljudskog razvoja koji karakteriše rapidan fizički rast i naponi da se dete modeluje uloge i odgovornosti, uglavnom kroz igru i formalnu edukaciju. Po psiholozima, detinjstvo traje posle infantilnosti i do

puberteta (od najmanje 18 meseci do najviše 14 godina) ili do ranog odrastanja (18-21 godina). Detinjstvo se deli i na rano (0-6), srednje (do adolescencije) i pozno (do okončanja adolescencije).

DETOKSIFIKACIJA (*detoxification*)

Proces uklanjanja droga ili drugih štetnih materija iz tela za dovoljnu količinu vremena da se povрати adekvatno psihičko i fizičko funkcionisanje.

Tehnike detoksifikacije

www.holisticmed.com/detox/detox.html

DETOKSIFIKACIONI CENTAR

(„*detox center*“)

Nefornalni termin za ustranovu zdravstvene nege specijalizovane za detoksifikaciju. Ovakvi centri se sertifikuju ili licenciraju od strane države kako bi tretirali pacijente koji su zavisni od alkohola ili drugih droga.

Sober Recovery lista detoks. Centara

www.soberrecovery.com/links/detoxcenters.html

Wikipedija o rehabilitaciji od droga

http://en.wikipedia.org/wiki/Drug_rehabilitation

DEVALUACIJA (*devaluation*)

Davanje preteranih atributa sa negativnom kvalitativnom konotacijom sebi ili drugima, obično kao način nošenja sa emotivnim konfliktima, stresom ili neadekvatnim osećanjima. Videti *idealizaciju* i *halo efekat*. U ekonomiji je

devaluacija spuštanje vrednosti neke robe ili obveznica, valute.

DEVIJACIJA (*deviance*)

Izvorno znači skretanje s putanje, izmenu izvesnog pravca, odstupanje od neke vrednosti. U nauci o društvenim devijacijama, označava ponašanja pojedinca i društvenih grupa koja odstupaju od moralnih, religijskih i običajnih normi i vrednosti (npr. kriminal, maloletnička delinkvencija, samoubistvo, prostitucija, bolesti zavisnosti, prosjačenje, društvene dezorganizacije i sl.).

Prema ovim ponašanjima postoji formalna i neformalna društvena reakcija osude i neodobravanja.

U nauci o društvenim devijacijama koriste se četiri kriterijuma za definisanje devijacija: normativni, vrednosni, ljudskih potreba i društvene reakcije.

Uvod u sociologiju devijantnosti

<http://www.umsl.edu/~rkeel/200/intrdev.html>

Wikipedija o devijantnom ponašanju

http://en.wikipedia.org/wiki/Deviant_behavior

DEVOLUCIJA (*devolution*)

Proces pomeranja socijalnih programa iz domena socijalne administracije federalnih agencija ka državnim agencijama i lokalnim zajednicama.

Wikipedija o devoluciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Devolution>

DEZINTEGRACIJA (*dezintegration*)

Narušavanje potpunosti, celovitosti, jedinstva složene celine, sposobnosti ili funkcija (mišljenja, pamćenja, učenja, motorike), nekog kompleksa funkcija ili ličnosti u celini.

DEZORGANIZACIJA

(*desorganisation*)

Privremeni ili trajni poremećaj nekog fizičkog, biološkog, psihološkog ili sociološkog sistema. U psihologiji, dezorganizacija je stanje narušenog usklađenog, koordinisanog funkcionisanja određenih mentalnih struktura.

DEZORIJENTACIJA

(*dezorientation*)

Gubitak sposobnosti snalaženja u prostoru i vremenu, u odnosu na druge ljude i sebe samog.

DIDAKTIKA (*didactics*)

Pedagoška disciplina koja se bavi problemom nastave u najširem smislu. Cilj didaktike je da otkrije principe i zakone uspešne nastavne delatnosti (zadaci, program, metodi), kako bi praktično unapredila proces obrazovanja.

Teorija učenja i predavanja

www.wideopendoors.net/teaching/teaching_theories.html

DIDAKTIČKA ANALIZA*(Didactic analysis)*

Po kanonima psihoanalize, svaki psihoanalitičar posle školovanja, a pre lične kliničke prakse, da bi stekao terapeutsku dozvolu mora sam proći kroz isti analitički postupak kroz koji će prolaziti i njegovi budući klijenti. Tek posle pozitivne ocene, koja se dobija pošto je psihoanalitičar kroz analizu razrešio većinu svojih skrivenih unutrašnjih sukoba, dobija se dozvola za rad i vođenje psihoanalitičkih seansi.

DIDAKTIČKO UČENJE*(didactic teaching)*

Tradicionalni proces učenja u kome je u centru procesa učenja nastavnik, a karakterišu ga predavanja, demonstracije, ispitivanje studenata i direktno učenje.

DIFERENCIJALNA AKULTURACIJA*(differential acculturation)*

Varijabilni stepeni brzine kojom se različiti ljudi adaptiraju na nove kulture (jezik, životni stil, norme). Na brzinu akulturacije utiču obrazovanje, razvojni stepen, prethodno iskustvo i poznavanje nove kulture, nivo sofisticiranosti i samopouzdanja kao i stepen raspoložive emotivne podrške i zrelosti.

DIFERENCIJALNA DIJAGNOZA*(differential diagnosis)*

U medicini, psihijatriji, kliničkoj psihologiji i socijalnom radu, utvrđivanje precizne dijagnoze za određen sindrom, odnosno, njegovo razlikovanje od srodnih, ali po nečemu i različitih slika poremećaja.

DIFERENCIJALNA REAKCIJA*(differential response)*

U bihejviorizmu i teoriji socijalnog učenja odgovor izazvan određenim stimulusom među mnogim različitim stimuliima. Npr. dete može naučiti da se smeje kada se roditelj smeje.

DIFERENCIJALNA VALIDACIJA*(differential validation)*

U socijalnom istraživanju nalaz da različite klase subjekata mogu postići različit skor ili rezultate na istom testu. Npr. devojčice mogu postići bolji rezultat na verbalnim testovima od dečaka istog uzrasta.

DIJADA *(diad)*

Grupa od samo dve osobe koje su u intenzivnoj interakciji, međusobno tesno emotivno povezane. U dijadi odnosi mogu biti komplementarni i recipročni, asimetrični itd. Afektivne veze među članovima dijade mogu biti pozitivne, negativne i ambivalentne. U psihoanalizi i razvojnoj psihologiji posebna pažnja se posvećuje istra-

živanju odnosa u dijadi majka-dete. Smatra se da su emocionalni odnosi u dijadi majka-dete prototip svih docnijih interpersonalnih veza i temelj razvoja ličnosti.

DIJAGNOSTIČKI TEST

(diagnostic test)

Usmereni intervju, standardizovani test i drugi postupci dizajnirani da identifikuju postojanje, prirodu i poreklo subjektivih poremećaja

Wikipedija o dijagnostičkom testu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Downers>

DIJAGNOZA *(diagnosis)*

Određivanje vrste i prirode neke smetnje, bolesti ili poremećaja na osnovu simptoma ili njihovog sklopa. Klasifikacija konkretnog „slučaja“ (individue) sa određenim teškoćama, znacima i simptomima, izvršena na osnovu prihvaćenih kriterijuma, u odgovarajuću kategoriju, što ima profesionalne društvene, pravne i terapeutske implikacije.

U socijalnom radu se sve češće umesto izraza „dijagnoza“ upotrebljava izraz „procena“ što treba da ukaže na složeni postupak različit od medicinskog pristupa i uticaja.

DIJASPORA *(diaspora)*

Disperzija ili migracija ljudi i njihovih potomaka iz zemlje porekla širom sveta, čime oni postaju manjina u novim zajednicama. Uzroci su ekonomski, politički, ekološki (uključ. i prirodne katastrofe) uslovi u zemlji porekla. Pojam se u početku koristio za Jevereje koji su u rasejanju od 528. godine pre Hrista, ali se vremenom proširio na različite talase migracija i stvaranje dijaspora drugih naroda. Procenjuje se da početkom 21. veka srpska dijaspora broji između 1,5 i 2,5 miliona.

Wikipedija o dijaspori

<http://en.wikipedia.org/wiki/Diaspora>

Kongres srpskog ujedinjenja, mapa sajta

<http://www.serbianunity.net/sitemap.html>

DINAMIČKA PSIHOLOGIJA

(dynamic psychology)

Psihološki pravac koji insistira na značaju interakcije i zavisnosti psihičkih pokretača u razvoju psihičkih procesa. Ovi unutrašnji pokretači mogu biti *nagoni, instinkti, težnje, potrebe, želje, namere, crte ličnosti* itd. *Psihoanaliza* je jedna od prvih i najrazvijenih dinamičkih psihologija, te se ova dva pojma često izjednačavaju.

DINAMIKA GRUPE (*group dynamics*)

Promene u strukturi i funkcionisanju grupe, kao i aktivnosti, procesi i zbivanja koji ih uslovljavaju i kanališu. U dinamici grupe ubrajaju se procesi i pojave kao što su: *grupni pritisak, formiranje i menjanje stavova, socijalna interakcija i socijalni konflikti* unutar grupe, *grupno odlučivanje, rukovođenje, kooperacija, takmičenje, konformizam* itd.

Wikipedija o dinamici grupa

http://en.wikipedia.org/wiki/Group_dynamics

Osnovna priroda grupa i kako se razvijaju

www.managementhelp.org/grp_skill/theory/theory.htm

DINAMIKA LIČNOSTI

(*personality dynamics*)

Sveukupnost psihičkih procesa, mehanizama i obrazaca ponašanja koji dovode do podsticanja ličnosti na aktivnosti, kao i do unutrašnjih promena u njoj. Dinamika ličnosti proučava problem *psihičke energije* i njene raspodele, proces *motivacije*, a naročito različite dinamičke pokretače ponašanja osobe, kao što su *nagoni, motivi, potrebe, težnje, interesovanja, crte ličnosti, emocije, vrednosti, frustracije, konflikti* i načine njihovog rešavanja, posebno *mehanizme odbrane*.

DIONIZIJSKI TIP (*Dionisian type*)

Tip ličnosti ili obrazac kulture koji odlikuje neumerena strast, predavanje iracionalnim nagonima, nesputana snaga, povišen erotizam, volja za životom i volja za moći. Naziv je dobio po *Dionisu*, grčkom bogu vina, vegetacije i mrtvih, koji periodično umire i ponovo se rađa.

DIPSOMANIJA (*dipsomania*)

Periodična neodoljiva žudnja za konzumiranjem alkohola, koje se završava besomučnim pijenjem i drastičnim poremećajem ponašanja. Za razliku od hroničnog alkoholizma, kod dipsomanije potreba za pijenjem javlja se kratkotrajno, retko i povremeno (posle dužih intervala od više meseci u kojima nema te želje), u vidu napada, kojem prethodi relativno kratkotrajna anksioznost i uznemirenost.

DIREKTIVNA TERAPIJA

(*directive therapy*)

Svaka vrsta *terapije* koja se zasniva na direktnom uticaju na ličnost klijenta psihološkim putem s ciljem da ukloni neke simptome, navike i obrasce ponašanja. Karakteriše je zavisnost od terapije i duže trajanje.

DIREKTIVNI INTERVJU

(directive interview)

Vrsta *intervjua* u kojoj intervjuista sve vreme usmerava i vodi razgovor u određenom smeru, bez obzira na želje ili interesovanja samog ispitanika, koji ima podređenu i zavisnu ulogu. Ova strategija vođenja intervjua, u kojoj tokom i sadržajem razgovora suvereno vlada intervjuista (lekar, psiholog, socijalni radnik), karakteristična je za *dijagnostički intervju*, ali se primenjuje i u nekim oblicima terapije.

Vrste intervjua

<http://ilearn.senecac.on.ca/careers/interviews/types.html>

DIREKTNA PRAKSA *(direct practice)*

Pojam koji koriste socijalni radnici kako bi ukazali na svoj raspon profesionalnih aktivnosti u korist klijenta u kojima se ciljevi postižu kroz lični kontakt i direktan uticaj sa osobama koje se obraćaju socijalnim službama.

Sage Handbook on social work direct practice

www.sagepub.com/printerfriendly.aspx?pid=4924&ptype=B

DIREKTNA PRAKSA, VEŠTINA

(direct practice, skills)

Sposobnost da se znanje socijalnog rada unese u aktivnosti efektivne intervencije sa pojedincima, porodicama, grupama i zajednicama. Veštine se grubo mogu podeliti na unutrašnje (percepcija i kognicija), interakcione (bavljenje osećanjima i informacijama)

i strateške (bavljenje ponašanjima i načinom na koji se osoba nosi sa konfliktom).

DIREKTNI DEPOZIT *(direct deposit)*

Sistem direktnog prenosa sredstava na nečiji bankovni račun pre nego slanjem čekova poštom ili podizanjem gotovine na šalteru. U razvijenim zemljama se koristi za ostvarivanje benefita sistema socijalne sigurnosti i socijalne zaštite kao i različitih oblika naplata osiguranja

DISABILITET *(disability)*

Privremeno ili permanentno smanjenje funkcija. Nemogućnost da se izvedu određene aktivnosti koje većina ljudi može da izvede, često kao rezultat fizičkog ili mentalnog stanja.

Svetsko udruženje osoba sa invaliditetom

www.wapd.org

Wikipedija o invaliditetu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Disability>

DISABILITET, BENEFITI

(disability benefit)

Provizija gotovine, robe ili usluga osobama koje nisu sposobne da obavljaju određene aktivnosti usled psihičkog ili fizičkog stanja. Ovi benefiti su forma kategoričke pomoći na osnovu nedostatka kapaciteta kod korisnika. Postoji i kao forma privremenog socijalnog osiguranja,

Disability Rights Commission

www.drc-gb.org

DISABILITET, POKRET ZA PRAVA*(disability rights movement)*

Organizovani napori da se promene zakoni i kulturne norme koje umanjuju jednake mogućnosti osoba sa invaliditetom. Njih sprovode primarno nevladine organizacije, udruženja samih osoba sa invaliditetom i lobisti, ali i stručne organizacije poput Udruženja socijalnih radnika. Ovi pokreti se bore da resursi zajednica i okruženja i institucije postanu pristupačnije svima. Rad ovog pokreta je doprineo reformi zakona i prakse širom sveta.

Wikipedija o pokretu za prava osoba sa invaliditetom

http://en.wikipedia.org/wiki/Disability_rights_movement

Udruženje studenata sa hendikepom

www.adsyu.org

DISFUNKCIJA (disfunction)

Pojam disfunkcije uveo je u širu upotrebu američki teoretičar Robert Merton, u nastojanju da proširi pojmovni okvir funkcionalizma kojem se prigovaralo da obraća pažnju samo na pozitivna dejstva društvenih pojava u odnosu na društvo kao celinu. Zato se pod pojmom disfunkcija označava pore-mećaj ili nesklad u funkcionisanju koji je izazvan dejstvom neke društvene pojave, skupine ili pojedinačne delatnosti. Takvo dejstvo nanosi štetu funkcionisanju, koheziji, opstanku neke društvene skupine ili zajednice. Takođe, ovaj izraz se upotrebljava i u smislu nesklada u funkcionisanju orga-

nizma kao celine, izvesnog njegovog organa ili neke fiziološke i psihološke ili socijalne funkcije.

DISGRAFIJA (dysgraphia)

Nesposobnost ili oštećena sposobnost pisanja. Komunikacioni poremećaj koji uključuje parcijalnu ili potpunu nemogućnost pisanja slova, reči ili fraza od strane osobe koja je posedovala te sposobnosti.

NINDS o disgrafiji

www.ninds.nih.gov/disorders/dysgraphia/dysgraphia.htm

Wikipedija o disgrafiji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Dysgraphia>

DISIDENT (dissident)

Pojedinac koji se svojim stavovima, verovanjima i mišljenjem odvojio od crkve, nekog filozofskog učenja, političke ideologije, partije ili pravca u nauci. Pojedinac koji se ne slaže sa politikom ili vlašću ili drugim organizacijama i odbija da učestvuje ili da poštuje njihove odluke.

Aktivisti bez granica

www.businessweek.com/1999/99_40/b3649019.htm

Wikipedija o disidentima

<http://en.wikipedia.org/wiki/Dissident>

DISIMULACIJA (disimulation)

Namerno i svesno prikrivanje bolesnog stanja, neke abnormalnosti ili patološkog procesa. Osoba glumi da je zdrava, smišljeno se pretvara da je sa njom sve u redu, kako bi izbegla neke, po

njenoj proceni, negativne posledice dijagnoze poremećaja koji je zatajio.

DISKINEZIJA (*dyskinesia*)

Disfunkcija nevoljnih mišićnih radnji koja rezultuje tikovima i stereotipiziranim pokretima.

Wikipedija o depresantima

<http://en.wikipedia.org/wiki/Downers>

DISKREPANCIJA (*discrepancy*)

Odnos između međusobno nespojivih pojmova ili teza. U psihologiji, nesa-glasni, međusobno nespojivi psihički procesi, funkcije ili osobine ličnosti.

DISKRIMINACIJA (*discrimination*)

Sposobnost nekog mernog instrumenta (testa) da utvrđuje tanane razlike u pogledu sposobnosti ili dimenzije koje meri.

Pravljenje razlika među ljudima (pojedincima i grupama) na osnovu pola, vere, rase, nacije, diskriminacija), odnosno uskraćivanje ili davanje manjih prava nekim socijalnim grupama.

Wikipedija o diskriminaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Discrimination>

Kuća za mlade, protiv diskriminacije mladih

www.kucazamlade.org.yu

DISLALIJA (*dyslalia*)

Poremećaj govora koji se manifestuje u otežanom, netačnom ili poremećenom izgovaranju glasova usled funkcionalnih ili organskih oštećenja govornih organa.

Pedijatrijska služba o dislaliji

www.pediatricncall.com/forpatients/

[SpeechandHearing/articulation_disorder.asp](http://www.pediatricncall.com/forpatients/SpeechandHearing/articulation_disorder.asp)

DISLEKSIJA (*dyslexia*)

Poremećaj sposobnosti čitanja ili razumevanja pročitnog, uz očuvanu senzornu i opštu sposobnost.

Poremećaj veština čitanja i pisanja, često sa tendencijom da se izokreću slova ili reči dok se čita ili piše ili da se ne primećuju određena slova ili reči.

Međunarodna asocijacija o disleksiji

www.interdys.org

Wikipedija o disleksiji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Dyslexia>

DISMORFOFOBIJA

(*dysmorphophobia*)

Ekscesivna preokupacija strahom da će sopstvena pojava biti ružna ili defektna.

Članak o dismorfofobiji

www.emedicine.com/derm/topic623.htm

Wikipedija o fobijama

<http://en.wikipedia.org/wiki/Dysmorphophobia>

DISOCIJACIJA (*dissociation*)

Proces raspadanja i izdvajanja pojedinih struktura i funkcija (senzornih, misaonih, emocionalnih) koje su bile deo većeg sistema ili kompleksa. Kidanje veze između izvesnih predstava, ideja, želja i svesti).

Odbrameni mehanizam u kome pojedinac ima misli i osećanja neprikladne stvarnoj situaciji.

Wikipedija o disocijaciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Dissociation>

DISOCIJATIVNA AMNEZIJA

(dissociative amnesia)

Disocijativni poremećaj koji karakteriše nesposobnost sećanja važnih (obično stresnih ili traumatskih) ličnih činjenica. Stanje nije rezultat opštih medicinskih uslova ili zloupotrebe supstanci. Postoje lokalizovane amnezije koje se odnose na događaje samo tokom određenog perioda vremena, kontinuirane amnezije (posle određene tačke u životu) i opšta amnezija (nemogućnost da se priseti bilo kog životnog iskustva).

O disocijativnoj amneziji

www.psychnet-uk.com/dsm_iv/dissociative_amnesia.htm

Wikipedija o amnezijama

http://en.wikipedia.org/wiki/Dissociative_amnesia

DISOCIJATIVNI POREMEĆAJ

(dissociative disorder)

Vrsta mentalnog poremećaja koji karakteriše iznenadna, .privremena promena normalnog funkcionisanja svesti, identiteta i memorije. Posebne vrste ovog poremećaja uključuju disocijativnu amneziju, disocijativnu fugu, disocijativni poremećaj ličnosti i poremećaj depersonalizacije.

Wikipedija o disocijacijama

http://en.wikipedia.org/wiki/Dissociative_disorder

DISOCIJATIVNI SIMPTOMI

(dissociative symptoms)

Psihofizičke reakcije na stres voljnim ili nevoljnim menjanjem funkcija i fokusa svesti, memorije, identiteta ili percepcije okruženja. Ovi simptomi uključuju odustvo emotivne odgovornosti, smanjenu svest o okruženju, derealizaciju, amneziju, poremećaj identiteta, slabu koncentraciju i preokupiranost.

DISPOZICIJA *(disposition)*

Pretpostavljena, relativno trajna, neuropsihička struktura koja predstavlja osnovu za neko svojstvo ili delatnost organizma. Ispoljava se kao urođena ili stečena spremnost, tendencija ili sklonost ka određenom tipu reagovanja u određenim situacijama.

DISTRIBUCIJA *(distribution)*

Raspodela u određene kategorije na nekoj dimenziji. U zavisnosti od toga da li distribucija ima jednu, dve ili više izrazito visokih frekvencija, ona može biti *unimodalna*, *bimodalna* ili *polimodalna*.

Wikipedija o distribuciji

<http://en.wikipedia.org/wiki/Distribution>

DISTRIBUTIVNA PRAVDA

(distributive justice)

Distributivna pravda se tiče kategorije pravednosti alokacije dobara ili usluga u društvu.

Wikipedija o distributivnoj pravdi

http://en.wikipedia.org/wiki/Distributive_justice

DIZAJNIRANE DROGE

(designer drugs)

Ilegalne droge koje se proizvode u „uličnim laboratorijama”, sa velikim stepenom rizika (nemoguće je znati šta se uzima). U širokoj upotrebi se nalaze od 90-ih godina 20. veka, posebno GHB, ekstazi, anđeoski prah, ali se svakodnevno pojavljuju nove droge. U pitanju su čisto hemijske droge, nekada i samo njihovi ostaci ili izmenjene formule, u kontrastu sa prirodnim supstancama poput kanabisa.

Wikipedija o dizajniranim drogama

http://en.wikipedia.org/wiki/Designer_drugs

Erowid

<http://en.wikipedia.org/wiki/Erowid>

DNA (DNA)

Dezoksiribonukleinska kiselina, kompleksni molekul koji se nalazi u živim ćelijama. Komponente su poređane u određenoj sekvenci, stvarajući obrazac koji određuje genetske informacije koje prenose hromozomi.

Wikipedija o DNA

<http://en.wikipedia.org/wiki/DNA>

DNEVNA BRIGA (*day care*)

Ustanove i programi koji vode brigu o deci, starima ili drugim osobama u zavisnom položaju kada njihovi roditelji ili staratelji nisu u prilici da se brinu o njima. Pojam se odnosi i na zdravstvene i socijalne programe za osobe sa različitim psihosocijalnim i zdrav-

stvenim problemima kojima je ovaj vid pomoći najpotrebniji. Ovakav vid pomoći realizuje se u različitim institucijama kao što su: dnevni centri za invalidna lica, centri za umereno i teže mentalno ometene osobe za stara i invalidna lica i sl.

Wikipedija o dnevnoj brizi

http://en.wikipedia.org/wiki/Day_care

DNEVNA BRIGA O ODRASLIMA

(adult day care)

Programi koji obezbeđuju lične i socijalne usluge odraslima koji nisu sposobni da se brinu o sebi. Usluge dnevne brige najčešće koriste osobe sa fizičkim i mentalnim disabilitetima čiji staraoci moraju često da budu odsutni. Usluge se pružaju u samom domu, u dnevnom centru ili instituciji zdravstvene ili socijalne zaštite.

DNEVNI CENTAR ZA

ZA STARA I ODRASLA LICA

(adult day care center)

Institucionalizovani ili privatni programi brige za odrasle osobe koje su nesposobne da se brinu o sebi, uključujući i osobe sa mentalnim hendikepom. Programi u ovim institucijama orijentisani su na aktivnosti dnevne brige u okruženju sličnom porodičnom i pod nadzorom profesionalaca.

DOGMA (*dogma*)

U religiji, neprikosnovena, otkrovenjem data istina o najvažnijim pitanjima (Boga, onostranog života, saznanja, nastanka sveta, prirode čoveka itd.). U društvenim ideologijama, tvrdnje koje uzimaju kao neprikosnovene i neosporno tačne, a svako njihovo dovođenje u sumnju smatra se za jeres. U filozofiji i teoriji, tvrdnja ili teza nekog filozofa čija se istinitost bezuslovno prihvata na osnovu vere u autoritet izvora, a ne na osnovu argumentovanog dokazivanja.

Wikipedija o dogmi

<http://en.wikipedia.org/wiki/Dogma>

DOGMATIZAM (*dogmatism*)

U filozofiji i ideološkim sistemima, filozofski i ideološki stav da se istina o stvari po sebi može saznati polazeći od nekritički preuzetih osnovnih stavova, teza i načela ili da su osnovne teze tvorca ideologije neoborive istine, te se ne mogu i ne smeju dovoditi u sumnju.

DOKIMOLOGIJA (*dokimology*)

Deo *pedagoške psihologije* koja se bavi proučavanjem procesa ispitivanja i ocenjivanja. Cilj dokimologije je otklanjanje ili neutralisanje subjektivnih faktora u ocenjivanju i unapređenje procesa ocenjivanja, naročito školskog.

DOM ZA DECU I OMLADINU

*(Institution for children
in residential care)*

Oblik institucionalne zaštite kojim se obezbeđuje zbrinjavanje dece bez odgovarajućeg roditeljskog staranja kao i dece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama. Domskim smeštajem obezbeđuje se nega, staranje o zdravlju, vaspitanje, pomoć u obrazovanju i učenje različitih socijalnih veština. Smeštaj u domu je privremen i traje sve dok to okolnosti zahtevaju, odnosno do povratka deteta u sopstvenu porodicu, usvojenja ili osposobljenja za samostalan život.

Dom za zaštitu odojčadi, dece i omladine Zvečanska
www.zvecanska.com

DOM ZA DECU I OMLADINU**OMETENU U RAZVOJU**

*(Institution for children and youth with
mental disabilities)*

Dom za decu i omladinu ometenu u razvoju je institucija koja obezbeđuje deci i omladini umerene, teže i teške ili višestruke mentalne ometenosti u razvoju (ili oboleloj od autizma) odgovarajuće oblike vaspitanja, obrazovanja, osposobljavanja za rad u skladu sa psihofizičkim sposobnostima kao i ublažavanje ili otklanjanje posledica u razvoju, radno angažovanje pod posebnim uslovima i potpuno i trajno obrazovanje, negu, zaštitu, ishranu i sl.

Dom za decu i omladinu ometenu u razvoju može da formira radionice pod posebnim uslovima i da radno angažuje osposobljene korisnike pod stručnim nadzorom.

U okviru ovih ustanova može da se organizuje i petodnevni i dnevni boravak dece ometene u razvoju.

Dom u Sremčici

www.sremcicadom.org.yu

DOM ZA PENZIONERE

I STARA LICA (*elderly home*)

Dom za penzionere i stara lica je institucija koja svojim korisnicima, u skladu sa njihovim potrebama i rehabilitacionim potencijalima obezbeđuje: stanovanje, negu, ishranu, zdravstvenu zaštitu, kulturno-zabavne i rekreativne aktivnosti, okupacione aktivnosti i usluge socijalne zaštite.

Iz oblasti usluga socijalne zaštite, dom obezbeđuje usluge pomoći u kući i dnevnog boravka penzionera i drugih starih lica.

DONACIJA (*donation*)

Dar u formi novca, vlasništva i/ili usluga, obično humanitarnoj organizaciji. Vrednost poklona se obično odbija od poreza. Individua ili pravno lice koje daje donaciju je „donator” a druga strana je „primalac donacije”. U razvijenim poreskim sistemima, ovaj oblik vanbudžetske donacije socijalno-razvojnog sektoru/finansiranju civilnog

društva i NVO programa, stimuliše se umanjenoj taksu ili odbijanjem od poreza na imovinu i zaradu.

TANGO.ORG liste donatora i drugi resursi

www.tango.org.yu

DOSIJE O SLUČAJU (*case record*)

Poseban, odgovarajućim propisima regulisan oblik dokumenta koji se formira na početku rada sa svakim klijentom. Sadrži sve informacije o klijentovoj situaciji i pruženim uslugama koje je dokumentovao socijalni radnik tokom intervencije. Dosijei su važni izvori informacija o klijentima, uslugama, ciljevima, strategijama intervencije i rezultatima. Dosijei se koriste za poboljšanje menadžementa slučaja, da opravdaju finansiranje, superviziju i istraživanje.

DRAKONSKI (*draconian*)

Grub ili punitivan zahtev ili kazna. Pojam potiče od Drakona, grčkog vladara iz 7. veka pre n.e. koji je donosio zakone sa strogim kaznama.

Wikipedija o Drakonu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Draco>

DRAŽ (*stimulus*)

Bilo koji vid energije (*mehaničke, svetlosne, toplotne, hemijske*) koji deluje na receptore i izaziva neku promenu u organizmu ili njegovom ponašanju. U klasičnom biheviorizmu, stimulus ili draž igra veoma važnu

ulogu u ponašanju koje se može svesti na niz S-R (stimulans-reakcija).

DROGA (*drug*)

Prirodna ili sintetička hemijska supstanca koja utiče na promene u fiziološkim i psihičkim (intelektualnim, emocionalnim i motivacionim) funkcijama, bitno menja ponašanje. Višekratna upotreba dovodi do *navikavanja* ili stvaranja (psihičke i/ili fizičke) *zavisnosti*. Uzimanje nekih droga (heroin, krek, kokain) dovodi brzo do stvaranja zavisnosti, a kada se naglo prestane s njihovim uzimanjem dolazi do *apstinencijalnog sindroma*.

Wikipedija o drogama

<http://en.wikipedia.org/wiki/Drug>

DROGA, HABITUACIJA

(*drug habituation*)

Patološka želja za zloupotrebu hemijskih supstanci koja rezultira pre psihološkom nego fiziološkom zavisnošću. Habituirani korisnik može iskusiti nelagodnost sličnu povlačenju droga.

Wikipedija o zavisnosti od droga

http://en.wikipedia.org/wiki/Substance_dependence

DROGA, INTOKSINACIJA

(*drug intoxication*)

Maladaptivno ponašanje i drugi simptomi specifični za određenu psihoaktivnu supstancu koja je skoro uneta u organizam. Ovi simptomi mogu u-

ključiti nemogućnost rasuđivanja, slabije socijalno funkcionisanje, depresiju, euforiju a u ekstremnim slučajevima i komu i smrt.

Intoksicacija i simptomi povlačenja

www.drugnet.bizland.com/Drug_Info/withdraw1.htm

DROGA, TESTIRANJE

(*drug testing*)

Sistematska procedura određivanja zloupotrebe droga kod pojedinca. Koriste se uzorci urina, kose, krvi. Kako testovi nisu potpuno pouzdani, obično osobe pozitivne na prvom idu na ponovno testiranje, koje je skoro uvek tačno. Testiranje je deo većine programa osmišljenih da pomažu motivaciju i ojačavaju odlučnost korisnika da apstiniraju od droga.

Erowid o testiranju na droge

www.erowid.org/psychoactives/testing/testing.shtml

Wikipedija o testiranju na droge

http://en.wikipedia.org/wiki/Drug_test

DROGA, ZLOUPOTREBA

(*drug abuse*)

Upotreba hemijskih supstanci na način na koji štete fizičkom i/ili mentalnom zdravlju. Zato se sve više koristi pojam zloupotrebe supstanci.

Wikipedija o zloupotrebi droga

http://en.wikipedia.org/wiki/Drug_abuse

DRUŠTVENA BRIGA O DECI

(child social care)

Briga o deci je skup planskih i sistematskih aktivnosti društva na planu zdravstvene, socijalne, vaspitne, rekreativne i drugih aktivnosti u cilju njihovog psihofizičkog i socijalnog razvoja. Najvažniji cilj je prevencija neželjenih posledica kao i osnaživanje dece da mogu postići uspeh na različitim poljima u skladu sa svojim sposobnostima.

Every Child Matter

www.everychildmatters.gov.uk/socialcare

DRUŠTVENA INTERAKCIJA

(social interaction)

Svaki oblik društvenog susreta između pojedinaca. Interakcija se odnosi kako na formalne tako i na neformalne situacije u kojima se ljudi sreću. Primer formalne situacije u sferi društvene interakcije je školska učionica, a primer neformalne je susret dvoje ljudi na ulici ili prijemu.

DRUŠTVENA STRATIFIKACIJA

(social stratification)

Postojanje strukturnih nejednakosti između grupa u društvu u pogledu dostupnosti materijalnim ili simboličkim dobrima. I dok su za sva društva karakteristični neki oblici stratifikacije, tek razvojem sistema zasnovanih na državnoj organizaciji dolazi do velikih razlika u bogatstvu i moći. Naj-

značajniji oblik stratifikacije u modernim društvima je u podeli na klase.

DRUŠTVENA ULOGA *(social role)*

Ponašanje koji se očekuje od pojedinaca koji zauzimaju poseban položaj u društvu. Ideja društvene uloge javila se po ugledu na pozorište u kome svaki glumac igra svoju ulogu na pozornici. U svakom društvu pojedinci imaju izvestan broj različitih društvenih uloga i one se uklapaju u različite kontekste njihovih aktivnosti.

DRUŠTVENE GRUPE *(social groups)*

Skupovi pojedinaca koji na sistematski način stupaju u međusobne odnose. Po veličini, grupe se kreću od veoma malih asocijacija do velikih organizacija ili čitavih društava. No, bez obzira na veličinu, osnovnu karakteristiku grupe predstavlja osećanje njenih pripadnika o zajedničkom pripadništvu. U modernim društvima većina ljudi pripada veoma različitim tipovima grupa.

DRUŠTVENI KARAKTER

(social character)

Crta karaktera zajednička za određenu grupu ljudi ili čitavu socijalnu zajednicu, nasuprot *individualnom karakteru* koji je osoben za svakog pojedinca. Društveni karakter se obrazuje putem identifikacije sa roditeljima i dejstvom društveno uslovljenog stila socijalizacije.

U Fromovoj tipologiji karaktera, pored *produktivnog karaktera*, opisano je više tipova *neproduktivnog karaktera kao što su: primalački, tržišni, autoritarni* i sl.

DRUŠTVENOST (*sociability*)

Generičko svojstvo čoveka da stupa u društvene veze i odnose sa drugim ljudima, da se udružuje i da živi zajedno s drugima u društvenoj zajednici. U psihologiji, osobina ličnosti koja se manifestuje u sklonosti ka traženju, lakom uspostavljanju i održavanju međuličnih odnosa sa većim brojem ljudi. Društvenost se može smatrati suštinskim svojstvom čoveka kao kulturnog i društvenog bića. K. Hornaj povezuje društvenost sa „potrebom za ljubavlju i odobravanjem, a naročito potrebom za partnerskim odnosima”.

DRUŠTVO (*society*)

Velika, organizovana i relativno stabilna zajednica ljudi, koja ima svoju strukturu, regulisan sistem međusobnih odnosa članova i karakterističan sistem vrednosti.

Wikipedija o društvu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Society>

DRŽAVLJANSTVO (*citizenship*)

Oficijelni status koji daju države, sa specifičnim pravima i obavezama. Status se stiče rođenjem u određenoj dr-

žavi, na osnovu državljanstva roditelja ili se stiče određenom procedurom.

U ličnom smislu, državljanstvo je osećaj pripadnosti jednoj zajednici ili narodu.

DUALIZAM (*dualism*)

Opšte filozofsko, učenje o postojanju dva potpuno različita principa ili entiteta na koja se može svesti sva pojavna raznovrsnost sveta. Kao što su duh i materija, dobro i zlo, svetlost i tama, Bog i čovek itd. Jedan od filozofskih stavova u odnosu na *problem telo – duša*, koji, nasuprot *monizmu*, metafizički problem rešava tako što pretpostavlja da su telo i duša dve potpuno odvojene celine.

DUALNA DIJAGNOZA

(*dual diagnosis*)

Identifikacija koegzistentnih bolesti kod pojedinca. Često bolesti i tretmani utiču jedni na druge, posebno kada bolest nije pravilno identifikovana. Pojam se najčešće koristi u vezi problema sa drogama, alkoholom i psihijatrijskih poremećaja.

DUBINSKA PSIHOLOGIJA

(*inner psychology*)

Naziv za psihološke škole koje u svom programu i praksi značajno mesto daju istraživanju latentnih struktura i *nesvesnih* determinanti ličnosti.

DUBINSKI INTERVJU

(inner interview)

Vrsta kliničkog intervjua u kojoj intervjuista na osnovu neverbalnog ponašanja i odgovora intervjuisanog, zaključuje o dubinskim strukturama i dinamici (nesvesne želje, kompleksi, konflikti, mehanizmi odbrane) ličnosti ispitivanog.

DUBLIRANJE *(doubling)*

U porodičnoj grupnoj terapiji i socijalnom grupnom radu upšte, tehnika u kojoj član glumi „alter ego” protagoniste. Dubler može interpretirati informacije koje bi protagonista prikrio. Dubliranje se posebno koristi u psihodrami.

DUŠA (soul)

Kontraverzan pojam nastao iz potrebe da se shvate više psihičke funkcije čoveka kao i priroda života. Najopštije, to je nematerijalna, nepropadljiva i besmrtna supstanca. Vršilac svih mentalnih, psihičkih aktivnosti .

Wikipedija o duši

<http://en.wikipedia.org/wiki/Soul>

DUŠEVNA BOLNICA

(mental hospital)

Specijalizovana psihijatrijska institucija, otvorenog ili zatvorenog tipa, za tretman težih *psihičkih bolesti*.

Wikipedija o psihijatrijskoj bolnici

http://en.wikipedia.org/wiki/Mental_hospital